DE VACCINATIE KWESTIE

EN

Dr. SCHOUTEN

ad perpetuam rei memoriam

DOOR

H. C. v. d. BIJLLAARDT
Arts

TE

IJSSELMONDE.

DIEREN — G. G. OPWIJRDA.
1903.

VERBETERINGEN.

Pag. 22, 9e regel van boven staat:
dat hij ruimte doet enz, moet zijn: dat hij *winst* doet enz.

Pag. 47, 13e regel van boven staat:
vergist zich met 5 titels enz, moet zijn: vergist zich met ..... enz.

Pag. 47, 4de regel van onder staat ....,
moet zijn: .....

Pag. 80, (noot) 6e regel van onder staat:
die gij niet hebben enz, moet zijn:
die gij niet hebt enz.

DE VACCINATIE KWESTIE.

DE VACCINATIE KWESTIE

EN

Dr. SCHOUTEN

ad perpetuam rei memoriam
(tot eeuwige gedachtenis)

DOOR

H. C. v. d. BIJLLAARDT
Arts

TE

IJSSELMONDE.

DIEREN — G. G. OPWIJRDA.
1903.

„La petite vérole est la seule maladie
honteuse pour l'humanité, parceque
c'est celle qu'on peut le mieux éviter."

LORRAIN.

(De pokken is de eenige schandelijke ziekte
voor de menschheid, omdat deze ziekte
het beste voorkomen kan worden.)

INLEIDING.

Onder den melodramatischen titel

„Na het IJsselmonde'sch vaccinatie-debat

OF

de redding van Dr. van den Bijllaardt door een Raad van Eer . . . mislukt"

heeft de Heer J. P. SCHOUTEN, arts te Bolnes een vlugschrift het licht doen zien, waarin hij tracht, meer door aardigheden dan door klem van redenen, zijne verdediging der gerezen vaccinatie quaestie den volke duidelijk te maken.

Het volslagen gebrek aan ernst in zijn schrijven, — is dat een taal voor een welopgevoed, beschaafd, wetenschappelijk man — maakt het mij moeilijk hem op dergelijke wijze te antwoorden, en dit deed mij dan ook besluiten, een eenvoudige uiteenzetting der feiten te geven, zooals zij zich voorgedaan hebben, opdat belangstellende lezers of lezeressen zelf hunne conclusiën kunnen maken.

Om van de soort aardigheden waarmede Dr. S. zijn geschrift doorspekt, een voorbeeld te geven is het meer dan voldoende zijn „Een woord vooraf" aan te halen. En wel „Amicus Plato, amicus Socrates, sed magis amica Veritas", [1]) *of overgezet in onze taal: Ik heb ongemeene achting voor Ds. Smeding en mijn respect voor Dr. v. d. Bijllaardt spot met alle grenzen, maar meer dan van deze twee samen, houd ik van de waarheid. Deze* vrije *vertaling die mij terugvoert naar den tijd, toen ik als jongen de „vermakelijke latijnsche spraakkunst" zóó* grappig! *vond, — moge den lezer eene waarschuwing zijn, om bij de lezing van het vlugschrift, — (brochure is voor dit geschrijf te goed, het is een pamflet gelijk), er steeds om te denken, dat Dr. S. er een even* zeer vrije *methode op na houdt bij het weergeven der feiten. Toch zal het hem* niet *gelukken, ook al schreef hij elke week iets*

(1 Ik ben een vriend van Plato, ook van Socrates, maar meer nog van de waarheid. Socrates leermeester van Plato.

dergelijks, hier te IJsselmonde en omgeving den indruk weg te nemen, ontstaan door lezing en debat n.l. Bij dreigend gevaar zal Dr. S. aanraden zich te laten vaccineeren, *waaruit, — ook al hadde hij het niet bevestigend beantwoord — noodwendig de conclusie volgt, dat Dr. S. bij dreigend gevaar zijn vrouw en kinderen zal vaccineeren of doen vaccineeren.*

Voor de overgroote meerderheid der aanwezige toehoorders, vooral voor de kleine luijden onder de geestverwanten van Dr. S. was dit *het punt waar het op aankwam, de* cardo questiones *van dien gedenkwaardigen Januariavond. Van daar ook het slot van mijn repliek. Ik ben voldaan want wij allen hebben uit den mond van den inleider kunnen hooren „bij dreigend gevaar vaccineeren."*

Om al de bijzaken, uitvluchten, draaierijen, spitsvondigheden enz., die in den loop van het persdebat er bijgehaald zijn, bekommert het groote publiek zich bitter weinig, maar de cardo questiones zal blijven bestaan en de zaak der vaccinatie blijvend van nut zijn.

Nu mogen anderen, juristen en theologen zich warm maken over staatsrechterlijke of theologische quaesties van den vaccinatiedwang, doch als medicus heeft Dr. S. zich beslist uitgesproken en wel vaccineeren bij dreigend gevaar. *Wat nu in zijn geschreven lezing staat, doet niets ter zake, als bewijs kan het zeer zeker geen dienst doen, want deze besliste bekentenis geschiedde tijdens het debat op desbetreffende vragen.*

Ieder spreker is aansprakelijk voor de indrukken welke hij opwekt, verwekt hij indrukken, welke niet bedoeld zijn, dan is dit een bewijs, dat hij zich niet duidelijk genoeg heeft uitgedrukt, bijgevolg niet berekend is voor zijn taak.

Veelal spreekt hij voor eenvoudigen van geest en dus mag geen spreker deskundige goochelen met twijfelachtige spitsvondige uitdrukkingen, die òf niet, ... òf verkeerd begrepen worden. Om nu de geheele toedracht aan de vergetelheid te onttrekken — ingezonden stukken worden immers niet bewaard, volge hier een opsomming der feiten en gedrukte stukken betreffende Dr. S. en de vaccinatie in tijdsorde en naar waarheid gerangschikt..

Aan de welwillende lezers het oordeel!

Oorzaak en Gevolgen.

Op Dinsdagavond 13 Januari 1903, werd ik door den Secretaris, namens het bestuur van de werkliedenvereeniging Patrimonium uitgenoodigd om met medeweten van Dr. Schouten, welke zoude spreken

„De vaccinatie door niets gerechtvaardigd"

te komen debatteeren, waaraan ik gevolg gaf.

Bij den aanvang van zijn lezing begon Dr. S. te verklaren, hij enkel wilde spreken over den *vaccinatiedwang*, als zijnde in overeenstemming met art. 8 van Patrimoniums Sociaal program.

Hoewel de wijziging van het geconvoceerde onderwerp mij bevreemde, bleek mij, dat die titelsverandering geen bezwaar voor den inleider was, om het nut der vaccinatie buiten den dwang om, in twijfel te trekken.

Het verdere verloop van de vergadering en debat, blijkt genoegzaam uit de ingezonden stukken en kantteekeningen.

Na afloop van de vergadering zond ik een *particulier* schrijven, waarin ik desbetreffende vraag en antwoord mededeelde. Uit dit *particulier* schrijven werd buiten mijn medeweten als noot onder het niet officieele verslag van het vaccinedebat in Utrecht op 7 Jan. l.l. het volgende geplaatst.

Van andere zijde wordt ons medegedeeld, dat toen een collega van den heer Schouten hem eens pertinent de vraag stelde: Zoudt gij, bij dreigende pokken, uw vrouw en kinderen inenten of doen inenten? — de heer Schouten antwoordde: Bij dreigende pokken zal ik mijn vrouw en kinderen inenten.

Dus deze noot is door mij *niet* als *pers*bericht opgezonden.

Daarna verschijnt in de N. R. C. het volgend stuk overgenomen uit De Nederlander.

ROTTERDAM, 10 FEBRUARI.

Een fraai ingezonden stuk.

In De Nederlander van hedenavond komt het volgende ingezonden stuk voor:

Geachte Redactie!

De „N. Rott. Ct." gaf in zijn Eerste Blad B van 29 Jan. j.l. een verslag (niet het officieele, dat eerst gisteren verscheen) van het vaccinatie-debat 7 Jan. j.l. te Utrecht gehouden. In een noot werd medegedeeld, hoe een collega eens den heer Schouten, arts te Bolnes, had gevraagd: Zoudt gij, bij dreigende pokken, uw vrouw en kinderen inenten of doen inenten? De heer Sch. antwoordde: Bij dreigende pokken zal ik mijn vrouw en kinderen inenten. Die mededeeling kwam mij zeer vreemd voor. Ik vroeg den heer Sch. om inlichting; en wat bleek? Dat het onwaar was. Een rectificatie van dat verslag, door hem aan de redatie gezonden, kwam terug met deze opmerking, dat de red. het niet kon opnemen, „omdat de redactie een debat over deze zaak op dit oogenblik niet gewenscht achtte." Zeer zult u mij verplichten dit op te nemen in uw blad, want het publiek — al is het dan een gering gedeelte -- moet weten, hoe sommige bladen, die Engelands pers van jingoïsme beschuldigen, zelf zoo handelen. Ik vrees, dat het bericht uit de „Rott." zeer zal geëxploiteerd worden. Evenwel zullen er dan anderen kunnen zijn, die dit kunnen tegenspreken.

U dankend voor de plaatsing teeken ik mij,

hoogachtend,

Uw dw. dr.

H. J. C. PIERSON.

Ressen, 6 Febr. '03.

De qualificatie, die op den inhoud van dit ingezonden stuk moet worden toegepast, laten wij achterwege, aan onze lezers overlatende het rechte woord daarvoor te vinden, nadat zij zullen gelezen hebben hoe de zaak zich heeft toegedragen.

Wij ontvingen van den heer Schouten, naar aanleiding van het in onze courant opgenomen verslag van het vaccinatiedebat te Utrecht, een ingezonden stuk, dat

zich niet strikt bepaalde tot het geven van een rectificatie. Dit stuk hebben wij den heer Schouten teruggezonden. Wij hebben hem daarbij medegedeeld, dat wij reeds van andere zijde een ingezonden stuk over de vaccinatie-quaestie hadden ontvangen, waarvan wij de opneming hadden geweigerd, omdat wij bezwaar moesten maken naar aanleiding van het verslag gelegenheid te geven een polemiek over deze quaestie te beginnen. In verband daarmede hebben wij ook bezwaar gemaakt het stuk van den heer Schouten op te nemen, wanneer het zich niet tot een zuivere rectificatie van de in het verslag voorkomende mededeelingen bepaalde. Uitdrukkelijk hebben wij den heer Schouten daarbij echter geschreven, dat natuurlijk in het te plaatsen stuk kon opgenomen worden zijne tegenspraak van de verklaring, volgens welke hij aan een collega zou gezegd hebben, dat hij bij dreigende pokken zijn vrouw en kinderen zou inenten.

Sedert hebben wij van den heer Schouten niets meer vernomen.

Na eenige dagen, verschijnt van de hand van Dr. S. het volgend stuk.

Geachte Redactie!

Naar aanleiding van meerdere onjuistheden in het verslag van het vaccinatie debat te Utrecht, voorkomende in uw blad (29 Jan. jl.) had ik de eer u eenige opmerkingen ter plaatsing toe te zenden. Om redenen, in een particulier schrijven aan mijn adres vermeld, en nader omschreven in uw nummer dd. 11 Febr. j.l., heeft u geweigerd voor deze opmerkingen uwe kolommen open te stellen. Ik had dit te eerbiedigen, dééd 't ook, en was er al vrij wel in geslaagd mij over deze teleurstelling te troosten, toen mij ter oore kwam, dat men van zekere zijde winste trachtte te doen met, wat door u als „noot" aan bovengenoemd verslag werd toegevoegd. Het komt mij zeer wenschelijk voor, geachte Redactie, thans gebruik te maken van uw aanbod om voor dit persoonlijk feit over eene kleine plaatsruimte in uw blad te beschikken. Men heeft u dan gezegd, dat ik, op eene desbetreffende pertinente vraag van een collega, zou hebben geantwoord, dat ik bij dreigend pokkengevaar

vrouw en kinderen zonder twijfel zou inenten. Welnu... om geen krachtwoorden te gebruiken... uw zegsman heeft u eene onwaarheid gezegd. Ik kan dit met te meer beslistheid verklaren, waar mij gebleken is, dat het onware bericht u van uit IJsselmonde geworden is. Wat toch is de zaak? Ik heb het genoegen gehad te IJsselmonde te spreken over het ongerechtvaardigde en waardelooze van den vaccinatie dwang, en smaakte bij die gelegenheid het dubbele genoegen, dat de beide medici, in welker bezit IJsselmonde zich verheugen mag, met mij in debat kwamen. Eén hunner, het woord verkregen hebbende, stelde mij, niet ééne maar een heele serie „pertinente vragen": begeerende op iedere vraag, liefst direct, een antwoord. Misschien het onbehoorlijke van deze wijze van debatteeren inziende, was echter bedoelde collega zoo vriendelijk later genoegen te nemen met eene beantwoording zijner vragen elders en schriftelijk. Onder deze vragen behoorde óók de vraag, bovenbedoeld. Op grond nu: 1°. van het feit, dat geen der gestelde vragen (en evenmin 90 % der overige argumenten) verband hielden met het door mij gesprokene, en 2°. van de overweging, dat een debater niet precies hetzelfde is als een examinator, is door mij beslist geweigerd op die vragen te antwoorden. — Wèl heb ik den geachten vrager, na afloop van het debat, verzocht mij te willen zeggen, langs welken weg hij op die vragen antwoorden wilde ontvangen: bereid als ik was deze te geven; maar het is mij toen niet gebleken, dat hij bizonder op een antwoord gesteld was. —

Ik acht hiermede deze zaak mijnerzijds voldoende toegelicht om te mogen hopen, dat zij voor iedereen duidelijk zij. Wie nochtans twijfelen mocht, kan ik geen beteren raad geven dan te informeeren bij hen, die mijne lezing en het debat hebben gevolgd.

Met dank voor de opname dezer regelen, ben ik, geachte Redactie, gaarne uw dienstw. dienaar,

JOH. P. SCHOUTEN,

Bolnes, 12 Febr. 1903. arts.

Daarop schreef ik:

De heer Schouten en de vaccinatie.

IJsselmonde, 14 Februari.

Geachte Redactie.

Te weerlegging van het ingezonden stuk van den heer Schouten, arts te Bolnes, dient een korte uiteenzetting vooraf te gaan. De afdeeling van Patrimonium had uitnoodigingen gezonden (ook aan mij) tot bijwoning eener vergadering waarop de heer Schouten de stelling zou verdedigen: „De vaccinatie door niets gerechtvaardigd". Naar die vergadering opgegaan zijnde, bemerkten wij echter tot onze verbazing, dat de inleider niet over de zaak aldus gesteld, wilde spreken, maar tegen den vaccinatiedwang. De argumenten die de voorstanders der vaccinatie hadden gereedgemaakt, konden dus niet juist meer passen: dat was minstens genomen verwarrend.

Intusschen ging de heer Schouten tóch veel verder dan zijn (gewijzigd) onderwerp. Hij pakte braaf uit tegen de vaccinatie in 't algemeen, en tegen haar voorstanders in 't bijzonder. In den loop der vergadering vroeg ik hem nu, of hij eenige pertinente vragen — door mij met het oog op het aangekondigde onderwerp van debat opgesteld — wilde beantwoorden, o.m. deze: „Zoudt gij, bij dreigend gevaar, uw vrouw en kinderen vaccineeren of doen vaccineeren?" Het antwoord was: Op 't oogenblik beantwoord ik die vragen liever niet.

Maar daar deed de wethouder Winkelhof deze vraag: Als ik een parapluie bij mij heb, mag ik die dan opsteken als 't regent? Als er dreigend gevaar is voor pokken, mag ik mij dan laten inenten? Die vraag werd door den heer Schouten beantwoord. Hij voegde er bij dat de heer v. d. Bijllaardt het niet kwalijk moest nemen als deze vraag (van den heer W.) nu werd beantwoord, en de zijne zooeven niet. Maar er was, zeide hij, maar één antwoord te geven: ja.

Er ging toen een schok door de zaal. De indruk moest immers gewekt worden, dat met de vraag van den heer W. ook mijn vraag op den man af, bevestigend beantwoord was. Hoe een andere uitlegging mogelijk is, verklaar ik voor geheel onbegrijpelijk. En nu komt

het, dunkt mij, er toch minder op aan om te weten, of de heer Schouten precies die en die woorden gebruikt heeft (d.w.z. of hij naar den vorm mijn vraag bevestigend heeft beantwoord) dan wel, of de geest van zijn antwoord in dien bevestigenden zin was. Het door hem gesprokene wekte dezen indruk: „De arts Schouten zou bij dreigend gevaar aanraden, zich te laten vaccineeren". Sommige aanwezigen — politieke en kerkelijke geestverwanten van den heer S. — hebben mij pertinent verzekerd zelfs den indruk gekregen te hebben, dat de heer S. vaccinatie voor zijn eigen vrouw en kinderen, bij dreigend pokkengevaar, wenschelijk achtte.

Daarvan bezit ik de bewijzen.

H. C. v. d. BIJLLAARDT,
arts.

Naar aanleiding van den raad aan het einde van het stuk van Dr. S., om te informeeren bij hen, die zijne lezing en debat hadden gevolgd, heb ik drie-en-twintig ter vergadering aanwezigen bezocht en een verklaring van hen gekregen, waarin ook zij verklaren denzelfden indruk te hebben gekregen als ik, n.l.

Bij dreigend gevaar vaccineeren.

Dat zijn dus voor mij de bewijzen hierboven bedoeld.

Daarna verscheen van Dr. S.:

Den heer van den Bijllaardt en . . . de waarheid.

Zeer geachte redactie!

Het moge bijna overbodig heeten ook maar één woord te verliezen over het schrijven van den heer v. d. Bijllaardt in uw n⁰. van 15 Febr., de ondervinding leert, dat men onder sommige omstandigheden nooit secuur genoeg kan zijn. Uit deze overweging zoudt u mij zeer verplichten voor het volgende nog eene kleine ruimte in uw blad beschikbaar te stellen.

Voor ieder, die lezen kan, bevat het schrijven van den heer v. d. B. niet veel meer dan eene toestemming van het feit, dat hij u een onwaar bericht heeft toegezonden, zij het dan ook eene toestemming... zorgvuldig in vele doeken gewonden en zoo misschien voor menigeen niet herkenbaar. Zij het mij vergund zijne bekentenis van alle onnoodige zwachtels te bevrijden!

Ik stel op den voorgrond, dat de heer v. d. B. u bericht heeft, dat ik op zijne pertinente vraag zou hebben geantwoord: „bij dreigend pokkengevaar zal ik mijne vrouw en kinderen inenten." Dit bericht is door mij „onwaar" genoemd.... en de heer v. d. B. stemt nu de onwaarheid er van toe. Immers hij erkent thans, dat ik zijne vraag niet heb beantwoord. Hiermee is eigenlijk de heele quaestie uit!

Maar, ik heb dan misschien de door mijn collega gestelde vraag beantwoord aan een ander adres? Dit kwam dan toch op hetzelfde neer en mijne qualificatie van de mededeeling van den heer v. d. B. als „onwaar" zou dan hoogstens moge zijn: onjuist. Langs dit achterdeurtje zoekt dan ook inderdaad de heer v. d. B. een goed heenkomen. De heer Winkelhof heeft (naar de heer v. d. B. ons verzekert) mij gevraagd of hij bij regenweer een parapluie mocht opsteken en of hij bij dreigend pokkengevaar zich mag laten inenten..,. en op deze vraag is door mij toestemmend geantwoord. Ik neem aan, dat dit juist is, want de heer v. d. B. heeft zich moeite genoeg getroost om bij den heer Winkelhof en vele anderen naar de juiste woorden te informeeren. Maar dan moet men toch in het bezit van een logica zijn, die mij vreemd is, om daaruit ook maar het geringste af te leiden voor de bewuste vraag van den heer v. d. B. Wanneer iemand brand ontwaart in zijne benedenwoning (het beeld is van v. d. B.), dan springt hij met vrouw en kroost van de bovenverdieping uit het raam.

Is het nu hetzelfde aan mij te vragen: „màg ik dat bij gelegenheid óók doen?" dan wel: „zoudt u in zoo'n geval dat ook doen?" En wanneer ik Winkelhof op zijn vraag, of hij dat màg doen, dan moet hebben geantwoord (volgens v. d. B.), dat hij volkomen vrijheid had zich te pletter te springen: ligt dáárin dan ook de toezegging, dat ik het doen zou of zal?

Van den schok, die er bij mijn antwoord aan den heer W. door de zaal ging, heb ik, ondanks den wankelmoedigen katheder, waarin ik stond, niets bemerkt. Ook is mij niet gebleken, dat anderen ook maar de geringste trilling er van hebben gevoeld.

Wanneer, ten slotte, de heer v. d. B. beweert, dat hij bewijzen heeft van indrukken, dan wensch ik hem daarmede geluk, maar kan niet nalaten op te merken, dat bewijzen voor de juistheid van een opgezonden persbericht meer noodzakelijk zijn.

Op het feit, dat de argumenten van den heer v. d. B. indertijd niet konden passen op mijne lezing, ga ik niet in. De fout hiervan ligt bij en is erkend door het afdeelingsbestuur. Voor den heer v. d. B. kon dit echter nooit reden zijn om tegen een niet-aanwezigen vijand te vechten. Wanneer hij niets vóór vaccinatie-dwang wist aan te voeren, had hij eenvoudig van het woord moeten afzien, en niet den schijn moeten aannemen, alsof hij mij bestreed, terwijl hij dit inderdaad niet deed.

Met dank voor de opname van deze regelen, sluit ik mijnerzijds over deze zaak de discussie, en ben ik, geachte Redactie, gaarne uw dienstw. dien.,

SCHOUTEN.

Bolnes, 16 Febr. 1903.

Meende Dr. S. wat hij hier neerschreef, meende hij dat wanneer hij als deskundige Winkelhof en al de aanwezigen den raad geeft om zich *bij dreigend gevaar* (de pokken) *te laten vaccineeren*, zich te kunnen verschuilen achter: „gij moogt het doen", doch ik zeg niet „gij mòèt het doen".

Wanneer hij meent, wat hij daar nederschreef, dan is, dunkt mij, Dr. S. een zeer slechte raadsman.

De heer Schouten . . . en zijn waarheid.

IJsselmonde, 17 Februari.

Mijnheer de Redacteur,

Er zijn waarheden en waarheden. Het is zeker waar, dat, naar de letter, een résumé van hetgeen op een vergadering verhandeld is en dat iemand als de conclusie van de heele zaak in het hoofd blijft, altijd min of meer onjuist, d. i. onwaar is. Dit raakt echter den vorm, niet het hart der zaak.

Maar er is een andere soort van waarheid. Ik vraag iemand: „Kom ik langs dezen weg in Rotterdam?" — en hij antwoordt „Neen." Ik neem een anderen weg,

maar verdwaal. Later roep ik den man ter verantwoording, dan zal hij misschien antwoorden: „Wat ik zei, was wáár, langs dien weg zoudt u in de sloot gekomen zijn".... Zie, mijnheer de redacteur, met dàt soort van waarheden sta ik liever niet op goeden voet.

Toch hartelijk dank, inleider, voor uwe aanmerking — in mijn vorig stuk liet ik den heer W. vragen: „mag ik mij laten inenten", en dit moet luiden moet ik mij laten inenten?

Op de vraag, zoudt gij bij dreigend gevaar uw vrouw en kinderen inenten of doen inenten? was nog geen antwoord gekomen; dat was verstandig, voorzichtig; maar, o, wee, daar komt die booze heer W. Hij spreekt eerst over misleiding of schromelijke vergissing, aangezien op het convocatiebiljet staat: „de vaccinatie door niets gerechtvaardigd", terwijl de inleider zou spreken over: „Vaccinedwang", (Zie N. R. Ct. van 15 dezer). Vervolgens sprak hij over de parapluie-kwestte, en stelde inleider deze vraag:

„Wanneer morgen de pokken intrede in onze gemeente doen, moet ik mij dan laten vaccineeren, ja of neen?" *)

En nu wordt de man, die zou spreken over vaccinedwang, medegesleept door het goede der vaccinatie, vergalloppeert zich, en zegt:

De heer v. d. Bijllaardt zal het mij, hoop ik, niet kwalijk nemen, dat ik hem niet op zijn vraag heb geantwoord, maar nu den heer Winkelhof wel antwoord, — waarop ik, lachend, schudde van neen, — welnu (dus antwoord aan den heer W, in verband met mijn vraag), hierop is maar één antwoord mogelijk, en dat is (slaande met beide handen op den rand van den katheder): Ja.

Dus: komen er pokken, dreigt gevaar, dan vaccineeren.

Heb ik nu geen recht om te zeggen: Dr. Schouten zal bij dreigend gevaar vrouw en kinderen inenten?

Als een medicus in 't openbaar spreekt over een medisch onderwerp, dan moet men veronderstellen, dat een beslist ja (dus, inenten!) evenzeer voor hemzelf geldt (en voor zijn vrouw en kinderen) als voor den vrager.

Wij mogen toch niet onderstellen dat hij er twee

---

*) De heer W. is het met deze redactie volkomen eens.

soorten van therapie op na houdt: een voor zijn patiënten, en een andere voor zichzelf.

Maar kom, mijnheer de inleider, geen woordenzifterijen, open kaart waar het om gaat; zijt gij tegen of voor de vaccinatie bij dreigend gevaar....

En nu hebt gij duidelijk, volmaakt duidelijk, ons, ruim 150 aandachtige toehoorders, verklaard: bij dreigend gevaar vaccineeren. En hier gaat het toch om.

Ook op pag. 45, officieel verslag Tijds. v. Phys. Therapie en Hyg. n^{e}. 1, zegt gij zelf: „Wanneer iemand vandaag wordt gevaccineerd, dan zal hij het eerste jaar wel onvatbaar zijn."

En nu alleen nog dit. Ik informeerde niet naar woorden, welke gij zoudt gezegd hebben; wel is er iemand naar u toe gegaan om er u over te spreken; maar ik vroeg den heer W. om zijn handteekening onder het stuk, waarin staat „dat bij dreigend gevaar de arts Schouten zou aanraden zich te laten vaccineeren." En dit deed hij, evenals alle anderen, op één na.

En nu, mijnheer de redacteur, mijn hartgrondigen dank, want het Nederlandsche volk heeft kunnen hooren uit den mond van den man der medische bezwaren: bij dreigend gevaar vaccineeren. En het wel van ons volk gaat mij boven woordenzifterijén.

H. C. v. d. BIJLLAARDT,

Arts.

Dit stuk nu raakt het hart der zaak, het laat mij vrijwel koud, òf dàt persbericht van mij òf niet van mij is, òf de redactie van dàt persbericht juist, of onjuist is, òf Dr. S. mijn vraag rechtstreeks òf in verband met de vraag van den Heer Winkelhof bevestigend heeft beantwoord òf niet.

Ziet, dat genot zou ik Dr. Schouten gaarne, volmaakt gaarne gunnen, op één voorwaarde, n.l. dat hij erkent, dat hij geadviseerd, ja beslissend heeft geadviseerd, *inenten bij dreigend gevaar* en dat heeft hij gedaan!

Dat Dr. S. in zijn debatten en replieken een eigenaardige vrije wijze van verdedigen aanneemt en daardoor de ergernis van anderen verwekt, getuige het volgende stuk.

De heer Schouten en de vaccinatie.

N.-Tonge, 17.2.03.

Mijnheer de Redacteur.

't Is opvallend, dat dokter Schouten door hetgeen hij zooal geschreven en gesproken heeft in zijn strijd tegen den zijdelingschen vaccinatiedwang, die bij ons te lande bestaat, telkens aanleiding geeft tot misverstand zoowel bij zijn medestanders als bij zijn tegenstanders in dien strijd. Met 't oog op 't groote belang, dat door dien strijd bedreigd wordt, nl. de volksgezondheid, wil ik trachten den kruitdamp, waarin de kampioenen in de laatste dagen gehuld zijn, wat te doen optrekken, teneinde de toeschouwers te laten zien, hoe de partijen tegenover elkander staan.

Als de voornaamste bron van misverstand beschouw ik het feit, dat dokter Schouten 't met zich zelf niet eens is in zijn verschillende beweringen. Hij maakt den indruk van een man met twee aangezichten, die nu eens zijn geneeskundig aangezicht laat zien en dan erkent, dat de vaccinatie wel degelijk tijdelijk onvatbaar maakt voor de besmetting met het pokkengift, dan weer zijn van strijdlust glimmende facie vertoont en als heftig tegenstander van den vaccinatiedwang dezen weer voor absoluut waardeloos verklaart. Dit maakt op den tegenstander een verbijsterenden indruk, zoodat deze eigenlijk niet weet, of hij een denkbeeldigen of een werkelijken vijand voor zich heeft. Als de anti-vaccinatiestrijder Schouten in zijn brochure zich door zijn onhoudbare bewering: „de kracht van zoodanige kunstbewerking (de vaccinatie) is even tastbaar als een boek zonder bladeren, waaraan de band ontbreekt", al te jammerlijk bloot geeft en zijn tegenstander maakt zich op, hem de borst te doorboren, dan grijpt dokter Schouten zijn geneeskundig schild en verklaart heel kameraadschappelijk: „Er zal nu geen twijfel meer aan zijn, of ik erken met u, dat de vaccinatie het menschelijk lichaam tijdelijk onvatbaar maakt voor de besmetting met pokkengif".

Nu, na zoo'n bekentenis kan men den strijd wel voor nutteloos verklaren. 't Is alsof dokter Schouten den anti-vaccinatieman Schouten toeroept, evenals Mefistophelis tot Faust: Nur zugestossen: ich pariere.

Laat ik ter kenschetsing van de tegenstrijdigheid in de beweringen van Dr. Schouten eens enkele daarvan mogen opnoemen.

1⁰. Over de vaccinatie als voorbehoedmiddel tegen pokken.

Antivaccinatieman Schouten in zijn brochure.	Dokter Schouten (te Utrecht).
„De kracht van zoodanige kunstbewerking uitgaande, is even tastbaar als een boek zonder bladen, waaraan de band ontbreekt.”	„Ik erken met u, dat de vaccinatie het menschelijk lichaam tijdelijk onvatbaar maakt voor besmetting met pokkengif.
„Men heeft dan ook alle recht de voorbehoedende koepokinenting te signaleeren als een medisch dogma.”	Sedert de invoering der vaccinatie overvallen u de pokken niet meer als klein kind, maar dank aan uwe prophylactische inenting, straks als gij volwassen zijt, zullen ze u wel vinden.

2⁰. Over het gevaar der vaccinatie.

„De vaccinatie zelve is oorzaak geweest van ziekte en dood bij vele kinderen.” (Hoofdstuk II van de brochure, dat den leek een zeer schrikwekkend denkbeeld van de vaccinatie moet geven).	Alleen wensch ik er tegen op te komen, dat ik zou beweerd hebben, dat die gevaren zoo groot en veelvuldig zijn. Ik heb dezen avond duidelijk doen uitkomen, dat ook ik die gevaren niet zóó groot acht.”

3⁰. Over de middelen ter voorkoming van pokkenepidemiën.

„Bij uitbrekende pokken zijn strenge afzondering en ontsmetting afdoende wapenen gebleken tegen verdere uitbreiding der ziekte.”	„Het is volstrekt niet uit mijn spreken van dezen avond op te maken, dat ik bij de strengst mogelijke ontsmetting en afzondering de vaccinatie zou willen laten vervallen.”
Met het oog op het volstrekt waardelooze van ons wettelijk voorschrift van zijdelingschen vaccinatiedwang,	Zulke resultaten bewijzen toch duidelijk, dat vaccinedwang èn hygienische maatregelen gecombineerd het

is het de plicht der overheid dezen af te schaffen.

terrein voor deze ziekte onvruchtbaar maken. Dit onderschrijf ik gaarne."

Zie mijnheer de redacteur, als dr. Schouten eens een duidelijke, vaste houding aannam tegenover deze quaesties, zou er reeds veel misverstand worden weggenomen.

Met 't oog op de verkeerde opvatting, die veel tegenstanders van den zijdelingschen vaccinatiedwang hebben over de meening van dr. Schouten wat betreft den geneeskundigen kant van deze vraagstukken, komt het mij gewenscht voor, dat dr. Schouten klaren wijn schenke, dan zal hij daarmeê vriend en vijand in dezen een dienst bewijzen. De vraag is de laatste dagen aan dr. Schouten voorgelegd, of hij bij 't uitbreken van een pokkenepidemie in zijne woonplaats zijn vrouw en kinderen, indien deze niet of sinds langen tijd waren gevaccineerd of gerevaccineerd, zou laten verstoken blijven van de voorbehoedende werking der vaccinatie, die hij er toch zelf aan toekent. Die vraag en het antwoord nu kan mij persoonlijk niet veel schelen, maar het ontwijken van een duidelijk, ondubbelzinnig antwoord daarop, maakt toch geen flinken indruk.

Ten slotte mijnheer de redacteur, m'n dank voor de opname.

C. VAN GELDER,
Arts.

Dr. S. antwoordt aldus:

— Tegenstrijdigheden? —

den WelEd. Zeergel. Heer C. VAN GELDER,
arts,
te Nieuwe Tonge.

WelEdele Zeergeleerde Heer!

Na het geschrijf van collega v. d. Bijllaardt was het mij een ware verademing en eene aangename verrassing kennis te nemen van uw stuk in de N. R. Ct. van 19 Febr. j.l. Waar toch genoemde collega, na erkend te hebben de *onwaarheid* van zijn *eerste* persbericht en na gevoeld te hebben de *onzinnigheid* van zijn *tweede*: eindelijk aankwam met een *weer* gewijzigde

redactie, die nu dan inderdaad authentiek moet zijn.... en op deze wijze zich zelven en zijne lezers noodeloos heeft vermoeid met eene quaestie, welker wetenschappelijk belang te vergeefs door mij werd gezocht.... daar komt in u aan het woord een wachter op de muren van de volksgezondheid, die althans zaken te berde brengt, waarvan de bespreking nuttig kan zijn.

Wanneer ik met verlof van de geachte redactie, in dit blad uwe bedenkingen ga beantwoorden, dan houde u mij ten goede, dat ik begin met af te keuren den toon van uw schrijven. Uw stuk had gevoegelijk de helft van de plaatsruimte kunnen innemen, zonder ook maar iets minder zaakrijk te zijn, wanneer u hadt kunnen goedvinden u te onthouden van het debiteeren van eenige would-be geestigheden ten mijnen koste. Hoezeer uw stuk zich uitnemend leenen zou tot eene repliek, met de vinnigste hatelijkheden doorspekt, wensch ik uwe wijze van schrijven niet na te volgen, overtuigd als ik er van ben, dat ten onzent geweerd moet worden een vaccinatiestrijd, zooals wij dien zagen ontbranden bij onze oostelijke naburen, waar het vaak den schijn heeft, dat men meent, dat gelijk heeft, wie het beste schelden en het hardste schreeuwen kan.

Ik wensch mij strikt te bepalen tot de bespreking van een drietal tegenstrijdigheden, door u, naar u meent, in mijne uitlatingen opgespoord, en, die uwe gemoedsrust dusdanig bedreigden, dat zij u deden grijpen naar de pen. Ik vlei mij in staat te zullen zijn, zonder al te veel moeite, deze tegenstrijdigheden den weg te wijzen naar het rijk van Hartmann's illusiën.

Ik begin met de eerste. U citeert mijne brochure en het te Utrecht door mij gehouden referaat, en uw scherpe blik ontwaart al ras, dat ik in de eerste de vaccinatie waardeloos noem, terwijl ik te Utrecht hare kracht erken. Hier baten geen uitvluchten! Het staat er zwart op wit! Dit strijdt! Inderdaad, hier past mij een: „peccavi"; want, werkelijk voor een leek op vaccinatiegebied is dit een contradictie. Dat U, die deskundige zijt, het schijnbare van deze tegenstrijdigheid niet hebt doorgrond, mag ik aan niets anders toeschrijven dan aan de omstandigheid, dat uwe gewone scherpzinnigheid U een oogenblik zal hebben in den steek

gelaten. Voor U zal het niet noodig zijn te bewijzen, dat er slechts schijnbaar strijd is . . . . maar ik wil het dan toch voor de leeken doen. Ten einde echter óók door deskundigen verstaan te worden, kies ik ter verduidelijking een voorbeeld, dat elke leek zonder moeite zal begrijpen.

Ieder weet, wat een lucifer is en ik waag aan te nemen, dat U, mèt mij en anderen, gelooft aan het lichtend vermogen van een brandenden lucifer. Goed! De meeste menschen weten ook, wat een kerk is en dat zoo'n gebouw door zekere categorie van domme menschen wordt gebruikt voor z.g. godsdienstoefeningen. Best! Gelooft U, geachte criticus! hoezeer ook overtuigd van het lichtend vermogen van een brandenden lucifer: gelooft U, dat een brandende lucifer in staat is een kerkgebouw, tijdens een dienst van een paar uren, voldoende te verlichten? Of vindt U niet met mij, dat dit lichtend vermogen, hoezeer ook bestaande, absoluut waardeloos is voor dit doel? Welke tegenstrijdigheid, der borstdoorboring waardig, merkt U hierin nu op. Immers geen. — Welnu, ik geloof aan eene korststondige immuniteit nà vaccinatie: maar ik loochen, dat van deze kunstbewerking noemenswaarde kracht uitgaat in den strijd tegen pokkenepidemieën. —

Wanneer het mij gelukt is, mij met betrekking tot dit eerste punt te zuiveren van de blaam der inconsequentie, dan vaar ik voort met het tweede punt te onderzoeken.

Ik heb dan eenmaal neergeschreven: „de vaccinatie zelve is oorzaak geweest van ziekte en dood bij vele kinderen." Dit beweer niet ik alléén: bijna woordelijk is deze verklaring ook afgelegd door prof. van Overbeek de Meyer en door een heirleger van andere onpartijdige beoordeelers. Ik denk er dus niet aan, en dacht er ook nooit aan, deze verklaring terug te nemen. Veeleer houd ik in gedachte, wat v. Overbeek de Meyer er aan toevoegt, nl. dat zulke gevallen zeldzamer aan het licht komen, dan zij zich in werkelijkheid voordoen. Maak ik mij nu in uw oog schuldig aan inconsequentie, wanneer ik de gevaren niet zóó

groot acht, als ieder mij naar willekeur gelieft in den mond te leggen? Wanneer ik zeg, dat meneer A. rijk is en een ander maakt hiervan, dat die meneer millionnair is . . . . ben ik dan ook met mijn eerste uitspraak in strijd, als ik zeg: „zóó rijk acht ik hem niet!"

Maar bovendien: „wàt is groot". Aangenomen, u bezit één éénig kind en u verliest dit kind. Tegelijk verliest uw buurman twee kinderen. Ik vermoed sterk, dat u in dit geval uw verlies vrij wat grooter zult vinden, dan dat van uw buurman: en dat niettegenstaande het u niet onbekend is, dat twee meer is dan één.

Al verder: Ik verlies een kind aan pneunomie. Dit smart mij zeer. — Maar veel dieper is mijn smart wanneer ik mijn kind zie ten gronde gaan tengevolge van eene mij door de wet opgedrongen kunstbewerking, die alleen ten doel had mijn gezond kind misschien te beschermen tegen een misschien nooit dreigend gevaar.

Ziet eens hoe verschillend het oordeel over de hoegrootheid der gevaren uitvalt, al naar gelang van den kant waarvan men ze beziet. En nu weet ik wel, dat u zeggen zult „dit zijn altemaal subjectieve beoordeelingen, men moet objectief zijn!" Maar men geve dan toch eens een voorbeeld van deze objectiviteit, door als een moderne Spartaan zijn kind op te offeren aan het algemeen belang. Nog op één punt moet ik hierbij wijzen. U dient te onderscheiden het gevaar om ziek te worden en het gevaar om te sterven. Wanneer ik het laatste niet groot acht door b. v. er onder te verstaan het gevaar om binnen korten tijd aan de gevolgen van de vaccinatie te sterven: dan is hiermee nog niets gezegd over de grootte van het gevaar om ziek te worden, resp. aan indirecte gevolgen te sterven. Doch genoeg om u, naar ik hoop, te overtuigen van de wenschelijkheid zulke zaken eerst eens goed door te denken, voor men klakkeloos iemand van contradictiën beticht.

Ook met uwe derde tegenstrijdigheid is het niet veel beter gesteld. Ik beweer en stel op den voorgrond, dat afzondering en ontsmetting AFDOENDE wapenen zijn gebleken tegen uitbreiding der ziekte en concludeer, dat vaccinatie dwang derhalve overbodig

en *niet gerechtvaardigd* is. — Elders onderschrijf ik, dat vaccinatiedwang gecombineerd met hygiënische maatregelen ons van pokken bevrijden kunnen. Ik laat hier echter op volgen, dat ik bijna alle effect schrijf op rekening van de laatste en bijna niets op rekening van de vaccinatie. Men moet nu toch wel absoluut iets tegenstrijdigs *willen* ontdekken, om bij mijn onderschrijven van Lingbeek's woorden te denken, dat ik deze combinatie als eene *noodzakelijke* beschouw. Het is er mee als met de regenjas en de parapluie van dr. v. Dieren. Als hij beide gebruikt dan blijft hij droog; maar is daarom de combinatie *gebiedend noodzakelijk*? Ik doe het met een parapluie alleen en onderschrijf nochtans gaarne, dat dr. v. Dieren droog blijft.

Verder houdt de eisch van: afschaffing van vaccinatiedwang geenszins in: afschaffing van vaccinatie. Geen dwang.... en dus ieder vrij! —

Ten slotte, geachte collega, moet ik nog even terugkomen op de van lieverlede vervelend wordende vraag van den heer v. d. Bijllaardt. — (Oorspronkelijk is deze vraag eigenlijk niet van hem. Collega v. d. B. was te IJsselmonde de spreekmachine van dr. v. Dieren uit Amsterdam). Dat ik een afdoend antwoord op deze vraag ontwijk, maakt volgens U geen flinken indruk. Nu, dat kan zijn. Ik acht het niet onwaarschijnlijk, na het lezen van uw stuk, dat uwe en mijne opvatting omtrent het begrip: „flink" wat uiteenloopen. Nochtans waag ik de opmerking dat van „ontwijken", bezwaarlijk sprake kan zijn, waar het recht op het doen van de vraag, of liever op het antwoord, niet aanwezig was. Wanneer men in debat zich niet bepaalt tot het onderwerp, dat aan de orde is, dan heeft elk debater het in zijn macht het debat te brengen op elk vreemd terrein.

Misschien bevreemdt het U, dat ik daarna het antwoord niet gegeven heb. Ook dit is duidelijk. Na afloop van het debat was de debater op het antwoord niet meer gesteld. De *politieke* bedoeling van de vraag werd mij daardoor al te doorzichtig. Toch ben ik niet ongenegen die vraag publiek te beantwoorden: mits men mij, eveneens publiek, de wetenschappelijke waarde en strekking van de vraag vooraf duidelijk make. Dan,

maar ook niet eerder, wensch ik de risico van het politiek misbruik van mijn antwoord te aanvaarden.

Ik heb de eer te zijn, WelEd. Zeergel. Heer!

Uw dienstwillige dienaar

JOH. P. SCHOUTEN, arts.

Bolnes, 21 Febr. 1903.

Als bijlage IV vindt de lezer het antwoord van collega van Gelder aan Dr. Schouten.

Indirekt door Dr. S aangevallen zond ik het volgende in.

De heer Schouten en zijn waarheid.

IJsselmonde, 24 Febr. 1903.

Ik wist niet, mijnheer de redacteur, dat het tot een behoorlijke wijze van handelen behoort om, als men een debat met iemand gesloten heeft verklaard, in een ingezonden stuk aan het adres van een ander, collega C. van Gelder (mij persoonlijk geheel onbekend) liefelijkheden aan het adres van zijn eersten tegenstander in te lasschen, gelijk de heer Schouten thans doet. Het eind van bedoeld ingezonden stuk van den heer Schouten: „Nochtans waag ik de opmerking dat van „ontwijken" bezwaarlijk sprake kan zijn, waar het recht op het doen van de vraag, of liever op het antwoord, niet aanwezig was. Wanneer men in debat zich niet bepaalt tot het onderwerp, dat aan de orde is, dan heeft elk debater het in zijn macht het debat te brengen op elk vreemd terrein" (N. R. C. 24 Febr. 1e blad A), noopt mij het volgende te zeggen:

De arts Schouten zou dan spreken over vaccinedwang; zijn geheele rede was niets dan een afbreking, een verdachtmaking van de vaccinatie in het algemeen. Jenner liet hij sterven aan pokken, de commissie van collega's hier te lande maakte hij verdacht, de voorstanders liet hij in aanbidding nederknielen voor 't vaccinekalf; de drie Dortsche miliciens en het kind Poesiat deden opgeld; Duitsche militairen kregen na herhaalde vaccinatiën en revaccinatiën toch pokken. Het kind van professor Forster, ingeënt door een collega-professor met stof uit Duitschland, omdat de onze niet zoo betrouwbaar was, deed hij sterven, enz.

De lymph, er werd animale lymph gebruikt en het kalf onderzocht op tuberculose, nu ja, wij weten wel wat dat beteekent, zeide inleider ongeveer, schouder ophalend enz.

Dat nu alles om het onderwerp vaccinedwang in te leiden!

En deze zelfde man beschuldigt mij zijdelings, mij niet tot zijn inleiding te hebben bepaald. Zie, mijnheer de Redacteur, dat blijf ik draaien noemen.

En nu, Mijnheer de Redacteur, mijn dank voor de opname. Ik zal u niet meer lastig vallen.

H. C. v. d. BIJLLAARDT, arts.

Even goed als Dr. S. in het stuk aan collega v. Gelder tegen mij uitpakt, had hij zulks kunnen doen in een andere courant bijv. in „De Nederlander", want dit blad heeft 23 regels druks in het no. van 18 Februari ll. over om een resumé, te geven van een ingezonden stuk dd. 16 Februari ll. van den Heer S. terwijl het een resumé van de ingezonden stukken van 17 Februari van collega van Gelder en mij weigert op te nemen, en in plaats daarvoor het volgend nietszeggend stukje plaatst.

— De heer H. C. van den Byllaardt, arts te IJsselmonde, bericht ons, dat hij de voorstelling, door den arts Schouten in de *N. R. Ct.* gegeven in zake diens uitspraak over het vaccineeren bij dreigend gevaar, (overgenomen in ons no. van 18 Febr.) allerminst als juist erkent. Hij plaatst er uitvoerig zijn eigen voorstelling tegenover.

Wij meenen met de vermelding hiervan te kunnen volstaan, daar deze quaestie ten slotte louter persoonlijk is en voor het publiek van weinig belang.

Nu zulk een partijdigheid was mij te machtig en het volgende liet ik als advertentie plaatsen.

Wethouder Winkelhof: *Wanneer morgen de pokken intrede in onze gemeente doen, moet ik mij dan laten vaccineeren, Ja of neen?*

Dr. Schouten: *Hierop is maar één antwoord mogelijk, en dat is Ja!*

De lezers van „De Nederlander" konden nu weten waaraan zij zich te houden hadden bij dreigend pokkengevaar. Dr. S. verwijt mij, dat ik niet het recht had

hem die vraag te doen, laat ik behalve de reeds genoemde punten, dr. S. terugvoeren naar zijn repliek op 21 Januari ll. waar hij als volgt begint.

„Ik stel mij voor dat de Heer v. d. Bijllaardt zich thuis gewapend heeft met verschillende kogeltjes en nu hij zijn vermeenden tegenstander, (dit is de antivaccinatieman Schouten), niet vindt, die kogeltjes toch kwijt moet, — Schouten zegt hier dus dat hij geen tegenstander is — en gaat verder, het blijkt mij, dat hij ruimte doet met het debat in Utrecht en kritiseert mijn debat ruim 14 minuten, tracht het door mij gesprokene te verzwakken en te weerleggen.

Hij antwoordt den Heer Winkelhof op de door hem gestelde vraag. *mòèt* ik mij laten vaecineeren, ja of neen? Deze vraag stond zeker wèl in verband met den *vaccinatiedwang*.

Hij antwoordt den Heer Hortenius, die Hygienische maatregelen en ontsmetting te berde bracht, met juist Hygienische maatregelen, ook al vaccinatiedwang?

Waar de inleider aanleiding geeft zooals ik ook in mijn repliek op 21 Januari zeide, waar ik hem niet op den aangedienden hoofdschotel, waarop zoo goed als niets was (de vaccinatiedwang) maar op de bijgerechten (de vaccinatie) aanviel, waar hij 14 minuten mijn debat kritiseerde, daar was de houding, indien het waar ware, dat mijn debat niet aan de orde was, waardiger en correcter geweest, indien hij er geen kritiek over hadde uitgeoefend, wat hem toen wel aangenaam was.

Ook de Voorzitter maakte geen aanmerkingen, noch een ander. Integendeel, hij gaf in zijn slotwoord schrijver dezes een pluim voor zijn moed enz.

Ik eindigde toen mijn repliek ongeveer als volgt: „Ik ben voldaan, want met genoegen kan ik constateeren, dat de inleider van dezen avond en spreker niet zoover na elkaar staan, als ik vermoedde, want wij allen hebben uit den mond van den inleider kunnen hooren, *bij dreigend gevaar vaccineeren.*

Het hierop volgend applaus, heeft de heer Schouten dat soms niet gehoord?

Dr. S. heeft het door mij gesprokene niet wederlegd, dus toegestemd. Heeft Dr. S. niet gevoeld, dat zijn tegenstander, in een vergadering van ± 140 à 150

kerkelijke en politieke tegenstanders enkel door zijn *verpletterende bewijzen* in het debat, applaus verwierf?

Is er toen niets in zijn binnenste gesprongen, zoo'n heel klein draadje, spijt?

Nu ik wil eerlijk zijn, het jubelde in mij, niet zoozeer voor mij persoonlijk, neen maar voor de zaak, voor de gezondheid van het Nederlandsche volk bij pokkengevaar, want IJsselmonde werd voor de vaccinatie gewonnen.

Ik kan mij best verplaatsen op zijn standpunt, toen hij zeide niet voldaan te zijn, dat gevoelde ook ik, maar daarvan had alleen Dr. S. de schuld, hij die eerst een gewijzigd onderwerp inleidde, toen niet naliet de vaccinatie af te breken, zich toen zoo twijfelend verdedigde, dat het applaus zijn tegenstander ten deel viel.

Allen bijna zonder uitzondering zijn naar huis gegaan, de meening meenemende:

„*Beiden zijn zij voor de vaccinatie, de een is voor den dwang (v. d. B.) de ander er tegen, (Schouten).*

Aan het eind van zijne tegenstrijdigheden, ontkent Dr. S. het recht tot het doen van de vraag, of liever op het antwoord, dit gaf aanleiding tot het hiervoor geplaatste stuk pag. 20.

Ik ga nu verder:

Dr. S. zendt het volgende ter plaatsing op.

Ik verzoek de lezers en lezeressen zich rekenschap te geven van wat Dr. S. erkent wel gezegd te hebben.

„Dan liggen zij (de voorstanders) in stille aanbidding nedergeknield voor het vaccinekalf".

De heer v. d. Bijllaardt en zijne. . . .?

Geachte Redactie!

De heer v. d. Bijllaardt noodzaakt mij, weer zijne beweringen te logenstraffen. — De opmerkzame lezer van zijne jongste pennevrucht zal reeds hebben gevoeld, dat, in eene bestrijding van den vaccinatiedwang voorbeelden van sterfgevallen, tengevolge dezer kunstbewerking, uitnemend op hun plaats zijn. De desbetreffende aanmerking van den heer v. d. B. weerlegt zich zelve. Ik stel er echter prijs op, geachte Redactie, in uw blad te mogen verklaren, dat de volgende beweringen van den heer v. d. B.:

n.l. 1°. dat mijne rede niets was dan afbreking en verdachtmaking van de vaccinatie,

2°. dat ik Jenner liet sterven aan pokken,

3°. dat ik eene commissie van collega's hier te lande verdacht maakte,

4°. dat Duitsche militairen na herhaalde vaccinatiën en revaccinatiën toch pokken kregen,

5°. dat ik schouderophalend zou hebben gezegd, met het oog op het onderzoek der lymph kalveren op tuberculose: „Wij weten wel, wat dat beteekent," of iets dergelijks, dat al deze beweringen, niet slechts wat den woordelijken inhoud maar ook wat hun zin en beteekenis betreft, IN VIERKANTEN STRIJD ZIJN MET DE WAARHEID. M. d. R.! niet dan met moeite houd ik hier een krachtiger uitdrukking in de pen!

Ik tart den heer v. d. B. zijne woorden waar te maken: en stel tot dit einde mijne geschreven lezing, dagelijks ten mijnen huize voor hèm, en voor iedereen, ter inzage.

Mijn dank, geachte Redactie, voor de opname van deze regelen.

JOH. P. SCHOUTEN.

Boines, 24 Febr. 1903.

Dr. S. erkent, dat sterfgevallen in eene bestrijding den vaccinatiedwang uitnemend op hun plaats zijn, dit erken ook ik op voorwaarde dat die dwang van een medisch standpunt wordt beschouwd en dan is mijn vraag en debat eveneens aan de orde.

De handschoen in bovenstaand stukje mij toegeworpen, nam ik op en zocht naar een wijze om mijne beweringen te kunnen staven.

Ik wendde mij daartoe tot den eere-voorzitter van Patrimonium, die mij een conferentie met Dr. S. voorstelde in tegenwoordigheid van eenige Heeren welke ook op die vergadering waren geweest.

Dit denkbeeld lachte mij meer toe, dan verder gedebateer in de courant, waarop Ds. Smeding zich bereid verklaarde, dit ook aan Dr. S. voor te stellen.

Aldus geschiedde het den 27sten Februari 1903.

's Avonds deelde Dr. S. mij mede:

1. dat Dr. S. zou komen;
2. dat Dr. S. zijn lezing bij Ds. Lindeboom zou deponeeren;
3. Dat Dr. S. den tweeden Maart niet, doch Donderdag of Vrijdag 5 of 6 Maart wel kon;
4. dat Dr. S. Ds. Lindeboom zoude mede brengen, misschien ook den Heer J. van Rij;
5. dat de uitslag zou worden gepubliceerd.

Na de bereidverklaring van Dr. S. werden een tiental Heeren uitgenoodigd om aan die Conferentie deel te nemen en werd de avond ter wille van Dr. S. bepaald op 6 Maart e.k.

Nu zal ieder mijne verwondering begrijpen toen ik Maandag 1 Maart den volgenden brief ontving:

Bolnes, 1 Maart 1903.

Geachte Collega!

Vrijdag jl. sprak ik Ds. Smeding en hoorde van hem hoe men te IJsselmonde het wenschelijk acht eene samenspreking te houden naar aanleiding van het tusschen ons gevoerde weinig verkwikkelde pers-debat. Hoezeer ik voor mij, gelijk ik Ds. S. ook heb gezegd, weinig behoefte gevoel aan zoodanige samespreking, wil ik mij nochtans daaraan niet onttrekken, indien ik van de wenschelijkheid er van word overtuigd. Met het oog hierop neem ik de vrijheid als voorwaarde voor mijn overkomst te stellen:

1⁰. dat ik schriftelijk door u persoonlijk tot deze samenkomst word uitgenoodigd.

2⁰. dat deze uitnoodiging het doel der bijeenkomst duidelijk en wèl-omschreven mij kenbaar make.

Mij vleiende, dat door u gaarne aan deze voorwaarde zal worden voldaan, ben ik met de meeste achting,

SCHOUTEN.

Wanneer Dr. S. nu gewacht had, dan was Dr. S. door Ds. Smeding *officiëel uitgenoodigd*; hem zou medegedeeld zijn:
wanneer, *waar*, *met wie* hij had te confereeren en hem was de vrijheid gelaten geworden *een gelijk aantal, gelijkwaardige personen mede te brengen.*

Maar Dr. S. vond het raadzamer, de officiëele uitnoodiging z. g. van mij te doen uitgaan en niet van Ds. Smeding.

Toen ik Ds. Smeding bezocht, zeide ik hem: ik ben overtuigd, dat Dr. S. een *bijbedoeling* met deze vragen heeft, misschien wel om er later *misbruik* van te maken door te zeggen kijk eens wat een man die v. d. B. is, hij laat zich eerst voor leugenaar uitmaken en nu noodigt hij mij officiëel uit. Vandaar mijn schrijven op *uw verzoek, op advies van*, zoodat geheel en al het principe van officiëele uitnoodiging uit mijn schrijven verdween.

In overleg met Ds. Smeding zond ik het volgend antwoord.

IJsselmonde, 2 Maart 1903.

WelEdel ZeerGel. Heer,

Het komt mij vreemd voor, dat gij, waar gij volgens Ds. Smeding zoudt komen, thans mij twee voorwaarden stelt, nl.:

1. Schriftelijke uitnoodiging.
2. Doel der bijeenkomst.

Het voorstel tot het houden van een bijeenkomst, wat ook ik als eenige oplossing raadzaam vond, is van Ds. Smeding.

1. Op uw verzoek, noodig ik u, op advies van Ds. Smeding, uit, op Vrijdagavond a.s. 8 uur, in het zaaltje van den WelEdel Gestr. heer Mr. Bichon, u wel bekend.
2. Het doel der bijeenkomst is, uit te maken aan wiens zijde de waarheid in de u bewuste zaak is. Of gij dan wel ondergeteekende waar zijt of is. Publiciteit te geven aan den uitslag.

Ik stel u voor uwe aanteekeningen van het gehouden debat mede te brengen.

Ook wil ik, wanneer gij mij dit kenbaar maakt, Dr. Langeveld en de vroedvrouw vragen, of zij in dit speciaal geval, zoo noodig voor u willen waarnemen.

Niet twijfelende of de door u gestelde voorwaarden zijn voldaan en spoedig van u vernemend dat gij komen zult,

In afwachting,

H. C. v. d. BIJLLAARDT, arts.

Waarop Dr. S. mij antwoordde:

Bolnes, 3, 3, '03.

Zeer geachte collega.

Op gevaar af van uwe bevreemding nog te doen stijgen, heb ik de eer u te berichten, dat uwe omschrijving van het doel der bijeenkomst, in questie, mij geenszins voldoet. Noemt u dàt „wèl-omschreven"? Ik meen u toch gevraagd te hebben eene zoodanige omschrijving, die mij van de wenschelijkheid der vergadering overtuigt. U wilt onderzoeken aan wiens zijde de waarheid is?

Och, dit wèèt ik wel, zònder IJsselmonde'sch licht. Voor dit onderzoek heb ik geen avond beschikbaar. Nu, mij blijkt dat Ds. S. behoefte blijkt te hebben aan een nader onderzoek, zal ik hem vragen te mijnen huize inzage te komen nemen van mijne lezing.

Geloof mij intusschen met de meeste achting,

Uw dw.

SCHOUTEN.

De kans van eene conferentie met Dr. S. in 't bijzijn van getuigen was dus voor mij verkeken, er bleef voor mij nu niets anders over dan: *òf het debat in de courant weder te openen òf door getuigen mijn beweringen te bevestigen.* Ik verkoos het laatste en daar deze commissie bestond uit **twee liberalen** en **negen politieke en kerkelijke geestverwanten van Dr. S.** kon er dus van *partijdigheid* ten mijnen opzichte geen sprake zijn.

De vergadering had plaats den zesden Maart in het zaaltje van den WelEd. Heer Mr. Bichon.

Notulen der Vergadering.

De vergadering in zake Arts H. C. v. d. Bijllaardt van IJsselmonde contra Arts J. P. Schouten van Bolnes den 6en Maart des avonds te 8 uur in de kleine zaal van den Heer Mr. Bichon te IJsselmonde, bestond uit de volgende personen:

Ds. R. Smeding, Gereformeerd Predikant.
C. van Rij, Bouwkundige.
K. Lagendijk, Teekenmeester.
D. den Boer, Diaken N. H. G.
Ds. J. Hoekstra, Ned. Herv. Predikant.
J. A. Wagtendonk, Arts.
A. Marck, Kerkmeester N. H. G.
A. Willemsen, Hoofd der Christ. School.
H. K. de Raadt, Wethouder.
H. Winkelhof, Wethouder.
W. de Jong, Zalmhandelaar en
H. C. van den Bijllaardt, Arts.

De vergadering was namens Ds. R. Smeding door H. C. v. d. Bijllaardt bijeengeroepen.

Ook arts J. P. Schouten was van dit samenzijn verwittigd en uitgenoodigd, maar niet aanwezig.

De Heer H. C. v. d. Bijllaardt opent de vergadering en geeft het doel van het samenzijn te kennen. Hij stelt voor een voorzitter en secretaris te benoemen.

Als zoodanig worden aangewezen Ds. R. Smeding en Ds. J. Hoekstra, die beiden de benoeming aanvaarden.

De Voorzitter, Ds. R. Smeding, stelt aan de orde, om eerst uit te maken of de Heer v. d. Bijllaardt Dr. Schouten, van Bolnes, voldoende heeft ingelicht omtrent het doel van deze vergadering.

De correspondentie wordt voorgelezen.

De vergadering was het er over eens, dat de Heer H. C. v. d. Bijllaardt den Heer J. P. Schouten duidelijk en klaar over het doel van deze Vergadering had voorgelicht en spreekt bij monde van den praeses haar leedwezen uit, dat Dr. J. P. Schouten, naar ZijnEdl.

schreef, geen behoefte gevoelde aan IJsselmonde'sch licht.

De voorzitter brengt nu aan de orde, de vraag: wat de vergadering wel denkt over alles wat er in de courant vermeld is, naar aanleiding van de lezing van Dr. J. P. Schouten te IJsselmonde.

Hij legt den nadruk er op, dat wij niet in bijzonderheden moeten treden, maar ons rekenschap hebben te geven van den ontvangen indruk èn van de lezing èn van het debat van Dr. S. èn van de verschillende stukken in de N. R. Ct. gewisseld tusschen beide doktoren.

Spreker is overtuigd, dat indien men in bijzonderheden treedt, waarbij zich altijd dit geval voordoet, dat de eene *dít* en de andere *dàt* heeft gehoord, en vastgelegd, de kracht van deze vergadering min of meer wordt onderbroken en daarmede is geen van beide partijen gebaat.

Er komen nu twee voorstellen.

De Heer H. C. v. d. Bijllaardt stelt voor om vast te stellen of de punten door hem in de courant besproken waar of onwaar zijn.

Deze punten zijn de volgende:

1. Afbreking en verdachtmaking van de vaccinatie [1]) (met Ja beantwoord door al de aanwezigen.)
2. Dat Jenner stierf aan de pokken (met Ja beantwoord door zes der aanwezigen).
3. Dat de enquêtecommissie hier te lande verdacht werd gemaakt (met Ja beantwoord door zes der aanwezigen.)
4. Dat Duitsche militairen na herhaalde vaccinatiën en revaccinatiën toch pokken kregen (met Ja beantwoord door vier der aanwezigen.)
5. Dat Dr. S. schouderophalend zou hebben gezegd met het oog op het onderzoek der lymph kalveren op tuberculose: Wij weten wel, wat dat beteekent of iets dergelijks (met Ja beantwoord door zeven der aanwezigen.)

Hierover ontstaat een breede discussie, waaruit meer en meer blijkt, dat men de hoofdgedachte, door den

---

[1]) Deze stemmen werden tijdens de vergadering door mij opgenomen, ik heb mij geheel van stemming onthouden.

praeses uitgesproken, volkomen beaamt n.l. om buiten bespreking te houden wat niet voor allen vaststaat.

De praeses komt daarna met het voorstel.

„Dr. Schouten heeft door zijne lezing te IJsselmonde den indruk verwekt, dat hij voor vaccinatie is bij dreigend gevaar en spreekt haar leedwezen uit over de houding van Dr. Schouten tegenover Dr. van den Bijllaardt, die zij afkeurt en beleedigend acht."

Tegenover dit voorstel stelt de Heer H. Winkelhof een ander voor, inhoudende de volgende conclusies.

1e De vergadering verklaart dat Dr. J. P. Schouten de vraag van Winkelhof, als morgen aan den dag de pokken haar intrede in onze gemeente doen, wat is dan uw advies? Moet ik mij dan met vrouw en kinderen laten vaccineeren, ja of neen? met ja beantwoord heeft en dat dit „ja" in verband stond met een dergelijke vraag van den Heer van den Bijllaardt gericht aan Dr. Schouten.

Deze conclusie werd aangenomen met algemeene stemmen.

2e Spreekt haar leedwezen uit: dat Dr. Schouten dit „ja" in de Rotterdammer Courant heeft trachten te verzwakken.

Aangenomen met algemeene stemmen.

3e Betreurt het: dat Dr. Schouten op deze vergadering niet is verschenen.

Aangenomen met algemeene stemmen.

4e Concludeert: dat de waarheid aan de zijde van Dr. H. C. v. d. Bijllaardt is.

Dit wordt aangenomen met bijna algemeene stemmen, slechts twee stemmen krijgt het voorstel van den voorzitter, terwijl één zich van stemming onthoudt, (toevallig drie gereformeerden).

Hiermede kon deze vergadering als geëindigd beschouwd worden.

De Heer v. d. Bijllaardt brengt zijn dank uit aan allen die hebben medegewerkt, dat hij tegenover het publiek gerechtvaardigd wordt.

Als curiosum wensch ik, u waarde lezers en lezeressen, mede te deelen, dat de Heer C. v. Rij:

1e met al de Heeren eens was, dat Dr. S. voldoende was ingelicht;

2e dat de Heer C. van Rij, de vraag:

was de rede van Dr. S. een afbreking en verdachtmaking van de vaccinatie;

met *Ja* heeft beantwoord;

3e de vraag: stierf Jenner aan de pokken, met *Ja* heeft beantwoord;

4e dat de Heer C. v. Rij voor conclusie 1, 2 en 3 stemde;

5e dat de Heer C. van Rij bij de 4e conclusie stemde voor het voorstel van den voorzitter n.l. „Dr. Schouten heeft door zijn lezing te IJsselmonde den indruk verwekt, dat hij voor vaccinatie was bij dreigend gevaar en spreekt haar leedwezen uit over de houding van Dr. Schouten tegenover Dr. v. d. Bijllaardt, die zij afkeurt en beleedigend acht."

Commentaar overbodig. Ik wensch Dr. Schouten geluk met zijn aanwinst, ik zou zeggen *God bewaar mij voor zulk een vriend.*

Het gevolg van deze vergadering was het hier volgende stuk.

De arts Schouten en de vaccinatie.

IJsselmonde, 7 Maart 1903.

Geachte redactie!

Mogen wij voor het volgende een plaats vragen in uw blad?

Op 6 Maart jl. werd op advies van den heer ds. R. Smeding, eere-voorzitter van Patrimonium, door dr. H. C. van den Bijllaardt, een raad van eer samengeroepen inzake den strijd dien hij in uw courant gevoerd heeft contra dr. Schouten van Bolnes.

De vergadering bestond uit de volgende personen: ds. R. Smeding, geref. predikant; C. van Rij, bouwkundige; K. Lagendijk, teekenmeester; D. den Boer, diaken Ned. herv. gem.; ds. J. Hoekstra, Nederl. herv. predidikant; A. Marck, kerkmeester Ned. herv. gem.; J. A. Wagtendonk, arts; A. Willemsen, hoofd der school; H. Winkelhof, wethouder; H. K. de Raadt, wethouder; W. de Jong, zalmhandelaar: H. C. van den Bijllaardt, arts, allen van IJsselmonde.

Ook dr. Schouten van Bolnes was uitgenoodigd, maar helaas niet tegenwoordig — ofschoon hij naar het oor-

deel van deze vergadering omtrent het doel der samenkomst voldoende was ingelicht. — De vergadering nam de volgende conclusies:

1e. De vergadering verklaart: dat dr. Schouten de vraag van den heer H. Winkelhof: „Als morgen aan den dag de pokken haar intrede in onze gemeente doen, wat is dan uw advies? Moet ik mij dan met vrouw en kinderen laten vaccineeren, Ja of neen?" met Ja beantwoord heeft en dat dit „ja" in verband stond met een desbetreffende vraag (1) van dr. H. C. van den Bijllaardt aan dr. Schouten.

2e. spreekt hun leedwezen uit dat dr. Schouten dit „ja" in de Rotterdammer Courant heeft trachten te verzwakken.

3e. betreurt het dat dr. Schouten op deze vergadering niet is verschenen.

4e. concludeert: dat de waarheid aan de zijde van dr. H. C. van den Bijllaardt is.

U, geachte Redactie, dankzeggende voor de plaatsing van dit kort verslag van onze vergadering, teeken ik mij met de meeste achting

Namens de vergadering,
J. HOEKSTRA, Ned. Herv. Pred.,
Scriba.

In verband met bovenstaand stuk, deelt de heer H. C. van den Bijllaardt ons in een ingezonden stuk nog de volgende briefwisseling mede, tusschen den heer Schouten en hem gevoerd: Zie pag. 25, 26 en 27.

Hierop ontvangt de secretaris van de commissie, z.g. Raad van Eer, het volgend schrijven van Dr. Schouten:

---

(1) Zoudt gij, bij dreigend gevaar, uw vrouw en kinderen vaccineeren of doen vaccineeren?

Aan

den Raad van Eer,

in zake het geschil

v. d. BIJLLAARDT – SCHOUTEN,

p. a. den WelEerw. Zeergel. Heer

Ds. J. HOEKSTRA, Scriba,

Ned. Herv. Predikant,

te

IJSSELMONDE.

WelEerw. en Eerw.

WelEdl. Zeergel. en WelEd. Heeren!

Blijkens Uw ingezonden stuk in de Nieuwe Rotterd. Courant van 10 Maart j.l., schijnt de Heer v. d. Bijllaardt er in geslaagd te zijn zich in U te omringen met een staf van redders, die met Uwe namen, ja zelfs met Uwe hooge qualiteiten schijnt te willen instaan voor de betrouwbaarheid en de rechtvaardigheid van Uwe conclusiën. Na rijp beraad, gelijk ik onderstellen wil, hebt Gij besloten tot *onvoorwaardelijke* vrijspraak van Dr. v. d. Bijllaardt; terwijl Gij mij, die huichelachtig den schijn aannam van tegen onwaarheden te velde te trekken, veroordeelt als *waarheids-verkrachter*.

Vooralsnog gevoel ik weinig neiging bij Uw vonnis mij neêr te leggen. Ik kom in appèl, mijne Heeren Rechters, bij de hoogere rechtbank van de publieke opinie, en ik twijfel niet of het zal blijken dat de Heer v. d. Bijllaardt en Gijlieden te vroeg victorie hebt gekraaid.

Het is wel hard voor Uw cliënt — na de vele moeite die hij zich heeft getroost, en na de roerende woorden waarmeê hij U, zijne redders, moet hebben dank gezegd, — dat ik hem ga wakker schudden uit zijn overwinningsroes. Hard ook voor U zijne vrienden, dat ik het U kom aanzeggen, dat het vonnis hetwelk Gij uitspraakt, en *in het geheele land publiceert*, *roekeloos* is en *onrechtvaardig*.

Dit weêrhoudt mij echter niet mij op te maken tot den ongelijken kamp met zoovele kerkelijke en burgerlijke hoogwaardigheidsbekleeders; heilig overtuigd als ik ben, dat de waarheid *zàl* zegevieren. En de waarheid, Heeren

Rechters! *is aan mijne zijde!* Gij hebt te roekeloos en al te onnadenkend wellicht, U er toe geleend om een scheeve zaak meê recht te praten.

Het zij mij vergund mijne verdediging langs dezen weg, uitvoeriger dan de Redactie van de Nieuwe Rotterd. Courant mij wilde toestaan, ter Uwer kennisse te brengen.

De Heer v. d. Bijllaardt heeft dan, op advies van Ds. Smeding, saamgeroepen een *„Raad van Eer"*. Nu, dat hij aan zoo'n lichaam behoefte had, daar kan ik iets voor voelen; maar wat mij bevreemdde, ja wat in hooge mate mijne verbazing heeft gewekt, is *dit,* dat *ik op de samenstelling van dien „Raad", niet den geringsten invloed heb kunnen uitoefenen.* Gij noemt U een *„Raad van Eer"*, ter beslechting van een geschil tusschen *twee* partijen, terwijl al Uwe leden aangewezen zijn voor één dier beide partijen. Is het nooit in Uwe eer-lievende harten opgekomen, dat Gij voor de helft door v. d. Bijllaardt en voor de andere helft door mij hadt behooren benoemd te worden? Hebt Gij nooit een flauw idee gehad, dat Gij als *„Raad van Eer"* door de publieke opinie *moet gewraakt worden,* zoodra ik Uwe geheimzinnige geboorte in het licht zou stellen? Gevoelt Gij er niets van, dat reeds hierdoor alleen èn Uwe vergadering, èn Uwe beslissing is gedisqualificeerd?

Hoewel hiermeê het lichte kaartenhuis van Uwe zoogenaamde rechtspraak reeds is ineengestort, wil ik nochtans na dit formeele, ook het materieele van Uw vonnis nemen onder het mes mijner critiek.

Ik zal hierbij niet ingaan op wat langs officieusen weg mij ter oore kwam. Ik zwijg er dus over dat niet wettig schijnt besloten te zijn tot de gepubliceerde conclusiën. Ik zwijg er over dat meer dan een Uwer reeds hun spijt schijnt betuigd te hebben zich tot dit werk te hebben geleend. (Ik noem in dit opzicht de H. H. Wagtendonk, Willemsen en van Rij). Ik bepaal mij tot de openbaar gemaakte acta.

De vergadering schijnt begonnen te zijn met te verklaren, dat ik voldoende was ingelicht om te kunnen komen. Dit is zóó weinig waar, mijne Heeren, dat ik zelfs, nu het verslag voor mij ligt, op eer en geweten verklaar, dat op die vergadering niets is geconcludeerd omtrent die punten, waarover ik *giste* dat het gaan zou.

Ik meende ter verantwoording geroepen te zullen worden, naar aanleiding van mijn schrijven, 24 Febr., waarin ik den Heer v. d. Bijllaardt op een vijftal punten logenstrafte, en hem tartte zijne woorden waar te maken. De Heer v. d. Bijllaardt is hieraan nog steeds niet begonnen.

Ook Gij, mijne Heeren Eere-rechters! hebt het, ondanks Uwe bijzondere waarheidsliefde, nog niet over Uw hart kunnen krijgen, omtrent deze questie U een oordeel te vormen, *hoezeer ook Gij hiertoe door mij zijt genoodigd.* — Welnu, wat lag er meer voor de hand dan het dienstbaar maken van Uwe bijeenkomst aan *dit* doel. Daarom eischte ik opgave van de te behandelen punten; of, gelijk ik het noemde, van het wèl-omschreven doel der vergadering. Is hieraan voldaan? Was dát eene omschrijving — laat staan nog eene *goede* omschrijving — „uitmaken aan wiens zijde de waarheid is".

Hebt Gij werkelijk een oogenblik gemeend, dat ik op zoo'n *algemeenheid* zou ingaan?

Dat de Heer v. d. Bijllaardt de vergadering van zijn zelf gekozen eere-raad *liet doorgaan*, hoewel hij wist dat ik *slechts voorwaardelijk* weigerde te komen, pleit m.i. meer voor zijne slimheid dan voor zijn vertrouwen op het goed recht zijner zaak.

Hij had het in zijn hand mij tegenwoordig te zien, maar hij heeft er de voorkeur aan gegeven *zonder* mij, *over* mij te doen oordeelen. Is dit op *zijn* standpunt beter te begrijpen dan te billijken . . . Gij, mijne Rechters, hadt hem op dit kronkelpad niet mogen volgen.

Dan — Gij hebt dit gedaan! Met vereende krachten, als Raad van 12, hebt Gij U opgemaakt tegen een . . . . schijnvijand!

Ook deze speciale liefhebberij van den Heer v. d. Bijllaardt werd door U overgenomen.

Het debat van Dr. v. d. Bijllaardt te IJsselmonde getuigde immers ook van zulke „Trucs". Vele bladzijden schrifts, de vruchten van opgeofferde nachtrust, werden toen voorgelezen om de vaccinatie te verdedigen . . . . bijna geen woord werd ingebracht tegen mijne bestrijding van vaccinatiedwang, die alleen en uitsluitend aan de orde was. Dit spelletje speelt nu ook Gij, in Uwe qualiteit van Raad van beroerte.

Hoofdschotel van Uwe conclusiën levert de qaestie of Winkelhof al of niet een zekere vraag heeft gedaan en of ik die vraag al of niet bevestigend heb beantwoord. De in dit opzicht genomen conclusie is echter heusch overbodig om de allereenvoudigste reden, dat nòch het gedaan-zijn dezer vraag, nòch mijn antwoord ooit door mij is weêrsproken.

Waarlijk, mijne Heeren, het is mij een raadsel, hoe een dozijn ernstige mannen een paar uren bijeen kunnen komen tot het plukken van een kip. . . . die geen veeren heeft. Want of gij nu al de bekende vraag van den Heer v. d. Bijllaardt (als spreekmachine van Dr. v. Dieren) hier met de haren bijsleept, en zegt: Dr. Schouten zou logisch op *die* vraag ook bevestigend hebben moeten antwoorden, ... het gààt er niet over wat Dr. Schouten al of niet doen zou; het ging er alleen uitsluitend over of Dr. v. d. Bijllaardt al of niet een valsch persbericht had gezonden.

En dit heeft hij erkend! -- Hier is geen redden aan, Edelachtbare Rechters!

Uwe tweede conclusie, volgens welke ik mijn antwoord aan Winkelhof later zou hebben trachten te verzwakken, kan ook alleen de vrucht zijn eener verhitte phantasie. Ik heb over dit antwoord niet gerèpt. Ik heb het nòch toegestemd, nòch weêrsproken, nòch verzwakt; ook al om die zoo eenvoudige reden dat over die vraag en haar antwoord de questie niet liep. v. d. Bijllaardt's *onwaar pers-bericht* was de *éénige quaestie.*

Dat Uwe vergadering treurend heeft neêrgezeten omdat ik niet verscheen, zou mij zeer vereeren indien ik mij kon losmaken van het idee dat Uwe droefheid wellicht geboren zal zijn uit teleurstelling over het feit, dat het hanengevecht tusschen v. d. Bijllaardt en mij niet doorging. Wie zich, dunkt mij, niet ernstig bedrukt gevoeld kan hebben, moet de Heer v. d. Bijllaardt geweest zijn. Indien zijn *moed* tot eene confrontatie met mij, gelijken tred gehouden had met zijne begeerte daarnaar, hij zou eene vergadering *met mij* gehad hebben.

Hij had het in zijn hand!

En nu ten slotte!

Het resultaat Uwer overwegingen is: „*De* waarheid is aan de zijde van den Heer v. d. Bijllaardt". Op grond

van een feit, dat door niemand ooit is tegengesproken, en dat met de hangende questie niets uitstaande heeft, besluit Gij: De waarheid is aan de zijde van Dr. v. d. Bijllaardt. Ik protesteer er ten sterkste tegen, vroede mannen, dat Gij met Uwe nietszeggende algemeenheid den schijn aanneemt van de quaestie v. d. Bijllaardt — Schouten te hebben getermineerd; . . . . getermineerd ten voordeele van eerstgenoemde. Gij hebt *niets* gedaan!

Er zijn tusschen Dr. v. d. Bijllaardt en mij *twee* geschillen.

1e. *v. d. Bijllaardt zond een onwaar persbericht op.* In dit opzicht heeft hij zijn ongelijk erkend, en was Uwe inmenging overbodig.

2e. *v. d. Bijllaardt schreef 24 Febr. een vijftal onwaarheden in de Nieuwe Rotterd. Courant,* die hij tot op dit oogenblik nog vergat waar te maken of in te trekken. . . .

Hier was dus voor U een arbeidsveld aangewezen!

Waarom liet Gij *deze quaestie* onaangeroerd? Een Raad van Eer noemt Gij U, ... waarom dan hier Uwe krachten niet ingespannen? Wáárom . . . . of hebt Gij deze quaestie, deze tweede, onder de oogen gezien? *Ik zeg U,* **dàt** *Gij het hebt gedaan!* Ja, *Gij hebt gesproken over deze quaestie!*

Ik vraag U af: *Waarom zwijgt hierover Uw verslag?* Had ook hier Dr. v. d. Bijllaardt gelijk? Of ik? Of was Uwe vergadering niet competent? Onverschillig in welk dezer gevallen Gij verkeerdet: Gij hebt deze quaestie besproken! Gij hebt haar bestaan erkend! Gij hadt, *zonder haar op te lossen, niet het recht,* deze *algemeenheid neêr te schrijven*:

„**De** waarheid is aan de zijde van Dr. v. d. Bijllaardt."

Heeren van den gerechte, herzie Uw oordeel!

Alvorens dit schrijven publiek te maken, stel ik U gedurende 3 × 24 uren in de gelegenheid dit te voorkomen, door mij de satisfactie te doen geworden, waarop ik recht heb.

Ik ben inmiddels, mijne Heeren:
Uw aller onderdanigste dienaar:
(Was geteekend)
SCHOUTEN.

Bolnes,
14 Maart 1903.

In hoofdzaak is dit stuk in het vlugschrift opgenomen alleen wat *tegen* Dr. S. pleitte is geëlimineerd en de toon is eenige octaven lager.

Dit stuk werd door allen, behalve door den Heer C. v. Rij voor kennisgeving aangenomen.

Sta mij toe waarde lezers, enkele kantteekeningen te maken op dat schrijven.

Is dat een toon een ernstig man waardig? Welk een bombast van phrasen en Macchiavellische arglist.

Zooals ik reeds schreef had Ds. Smeding op 27 Febr. ll. met Dr. S. over de conferentie gesproken en hem de vrijheid gelaten mede te brengen wie hij verkoos, *dus Dr. S. had zeer zeker invloed kunnen uitoefenen op de samenstelling van dien „Raad" en wanneer Dr. S. in de correspondentie met mij zijn wensch had kenbaar gemaakt volmaakt zeker was hem dat toegestaan, maar Dr. S. wilde zulks niet!* Zie brief Bolnes 3,3 '03 pag. 27. Hiermede vervalt het recht om van dit argument gebruik te maken.

Over de spijt van zich te hebben geleend tot dit werk (ik noem in dit opzicht de H.H. Wachtendonk, Willemsen en van Rij) blijkt mij, dat alleen de Heer C. v. Rij afvallig werd, dus Dr. S. weerlegt dit schrijven door zijn vlugschrift. Hij vonnist zich zelve. Dr. S. *giste*, dat het enkel over het bedoelde vijftal punten ging, waarom zich daarover door middel der correspondentie niet vergewist?

Hoe het in het brein van Dr. S. opkomt om *„de te behandelen punten"* gelijk te stellen met het *wèl-omschreven doel der vergadering* is mij een raadsel.

De zelfkennis van Dr. S. om zich te vergelijken met een kip . . . zonder veeren, pleit voor hem.

Het dreigement van 3 × 24 uur hebben allen behalve de Heer C. v. Rij rustiglijk afgewacht.

Nu treedt een phase van rust in, in afwachting van het aangekondigde vlugschrift.

Sneeuwpudding met lawaai saus
of
Het vlugschrift van Dr. Schouten.

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

(De bergen baarden met veel gedruisch, wat kwam er uit een bespottelijke muis!)

Ik kom nu, waarde lezers en lezeressen tot het vlugschrift van Dr. S., Sneeuwpudding met lawaai saus, waar het attische zout zoo waar in ontbreekt, want waarlijk, die aardigheden, om personen te bespotten, is van een goedkoop soort, maar goed en goedkoop gaan moeilijk samen.

Dr. S. wist evenwel niets degelijks te geven, vandaar hij op een paar bladzijde telkens in herhalingen valt.

Hoewel dat vlugschrift mij in hoofdzaak niet aangaat, is het mij toch een aangename taak om voor de gepersifleerde Heeren een lans te breken.

Ik wil het vlugschrift aan de waarheid toetsen.

„In zijn „Een woord vooraf" vindt gij.

„Na de herhaalde weigering van de redactie der N. R. Ct. om mijn protest tegen het vonnis van den IJsselmonden'schen eere-raad op te nemen."

„Zaterdagavond 14 Maart werd de brief van Dr. S. aan den Raad van Eer, zie pag. 33 ontvangen met 3×24 uur respijt, dus, eerst na het verstrijken van dien tijd, 18 Maart 's ochtends, — zooals men toch van een fatsoenlijk ontwikkeld mensch mag verwachten — zal Dr. S. het stuk ter openbaarmaking opzenden.

20 Maart staat de aankondiging van het vlugschrift in de N. R. Ct., deze courant werd in den nacht van 19 op 20 Maart gedrukt.

Dus in 1½ dag maakt en zendt Dr. S. de verschillende protesten en ontvangt deze terug, — het moeten er minstens méér dan twee zijn, anders is het niet *herhaaldelijk* — en zendt ter opname de advertentie hierboven bedoeld.

Dit nu is, volgens mijn bescheiden meening, absoluut onmogelijk, tenzij Dr. S. het reeds beproefde voor het zenden van dien brief.

„Twee Quaesties".

Op pag. 3 en 4 van zijn vlugschrift, ook in zijn brief aan den Raad van Eer tracht Dr. S. de moeite door mij besteed aan het debat, belachelijk te maken, maar mij dunkt, dat het eerder een appreciatie, een bewijs van wederkeerige waardeering diende te zijn.

Het schijnt evenwel, dat alles wat Dr. S. zooal schreef en sprak, hem geen studie en tijdsopoffering kostte, *is dit zoo*, dan zal het niet lang duren, of ik raak Dr. S. als buurman kwijt en vind hem weder als professor in *alle* faculteiten aan de vrije universiteit.

Op pag. 4 wil Dr. S. doen voorkomen als of ik een zwaar wetenschappelijk betoog hield.

Ik verdedigde de aangevallen vaccinatie, evenals collega Vroesom de Haan, v. Dieren, van den Berg, van Gelder e. a. hebben gedaan.

Of zoo iets niet aan de orde was?

Op pag. 4 komt zoo waar een compliment aan mijn adres, ja, waarde lezers, wie had zulks kunnen denken?

„Gelukkig voor mij was de serie lang genoeg, om vóór het einde er van althans zoover van mijne ontsteltenis bekomen te zijn, dat ik de spraak terug kreeg en kon zeggen, (zij het ook met nog geältereerde stem) dat ik weigerde op deze vragen te antwoorden."

Waar ik dus door mijn vragen bij een man als Dr. S. inleider van het vaccinatie-debat in Utrecht, — na nog op meerdere vergaderingen in het openbaar te hebben gesproken en gedebatteerd, — onsteltenis kon verwekken, zoodanig dat zijn stem er van ontstelde, kan dunkt mij alleen getuigen van den zeer diepen indruk welke mijn serie? vragen op Dr. S. maakte.

Ik dank Dr. S. voor de erkenning van dien indruk.

Op pag. 5 vind ik: „Zij werd zeer gemakkelijk opgelost, aangezien reeds den volgenden dag dezelfde heer v. d. Bijllaardt in hetzelfde dagblad liet drukken: „Het antwoord was: Op 't oogenblik beantwoord ik die vragen liever niet."

Is dat een betoog een wetenschap'lijk man waardig?

Sluit dàt antwoord uit, dat Dr. S. later in het debat, die vraag ook niet beantwoord heeft?

Schaamt Dr. S. zich niet, zóó te argumenteeren?

De ademlooze stilte zie pag. 7 van 't vlugschrift, ont-

stond *op verzoek* van Ds. Smeding, nl. deze verzocht mij een scherp stuk voor opzending aan de N. R. Ct. gereed in portefeuille te houden, en te trachten met Dr. S. te confereeren.

Ook den Heer Redacteur v/d. N. R. Ct. welke ik om het adres van een stenograaf had verzocht, schreef mij er niets stootends in was, te wachten met een antwoord tot na de conferentie. Dr. S. ziet hier tevens uit, dat ik er de onkosten voor over had om een stenografisch verslag van onze conferentie te laten maken.

Nu kunt gij op pag. 3 lezen, dat het bewuste persbericht hetwelke Dr. S. als één der twee kwestie's aanhaalt niet van mij is, dus:

1e. *Dat bericht is door mij niet als persbericht opgezonden-*

2e. *Niet erkend, dat het een onwaarheid was.*

De tweede questie: nl. het vijftal punten zie pag. 20 en 21, hiervoor verwijs ik naar pag. 29 en verklaar: *dat niet alleen ik, maar ook anderen juist hetzelfde gehoord, denzelfden indruk gekregen hebben* en ook nu nog *dezelfde overtuiging houden.*

Dr. S. heeft dus klaarblijkelijk met woorden gegoocheld.

„Een Raad van Eer".

Gaat het u als mij, welwillende lezer of lezeres, dan kwaamt gij in uw leven nog niet vaak iemand tegen, die zóó schrijft als Dr. Schouten in „Een Raad van Eer?" Ik gevoel mij zeer ongelukkig, nu ik, dat zeldzame exemplaar, u ga demonstreeren, onder handen nemen en kritiseeren. Helaas, ik moet het bekennen, het is een exemplaar van minder dan ordinaire kwaliteit . . . . en ik hoop, gij niet dikwijls een dergelijk prachtexemplaar zult ontmoeten!

Dr. S. toont zich in zijn „Een Raad van Eer" weder den letterknecht, den muggenzifter, en al mag nu die naam niet gelukkig gekozen zijn, al hadde het juister geweest, dat bedoelde commissie een anderen titel voerde, (Geen der Heeren weet, hoe die naam ontstaan is, nog minder, dat zij ontstaan is met een besliste bedoeling), dit alles geldt weder den vorm, maar niet de cardo questiones en doet niets ter zake.

Wat wel ter zake doet, is, dat de Commissie bestond uit *mannen van Eer*, uit mannen voor wie niemand zich

behoeft te schamen, uit mannen, die ter vergadering geweest zijn, bevoegd waren en getoond hebben een onpartijdig oordeel te willen en te kunnen vellen.

Ik vraag u, waarde lezer of lezeres, geeft het pas te laten drukken:

„Voorzitter en Scriba van deze rechtbank der eere zijn beide (des Zondags) dienaren der waarheid."

Zoo schrijft geen beschaafd mensch over twee predikanten, niet waar!

Komt zulks te pas voor een man met Calvinistische beginselen, zelf kerkelijke waardigheidsbekleeder (ouderling)?

Moet niet elk weldenkend mensch voor een dergelijke taal minachtend de schouders ophalen!! Ex. ungue leonem! [1]

Dr. S. noemt *elf* een welsprekend cijfer, maar laat ik Dr. S. herinneren, hij, als kerkelijke waardigheidsbekleeder, moest toch weten:

— „De Heer was omringd door twaalf discipelen, doch één viel van (de) Rij." —

Zoodat er ook slechts elf overbleven, elf is dus nog zoo'n slecht getal niet, Dr. S.!

Bovendien waren er maar tien, ik riep hen immers samen en hield mij buiten stemming. Op pag. 12 zegt Dr. S.: „terwijl de Heer van den Bijllaardt verschenen zou zijn met 12 — zegge twaalf — man. Later zijn het er weder elf; Dr. S. is dus blijkbaar erg in de boonen!

Schaamt Dr. Schouten zich niet, om op een dergelijke wijze over een predikant — en nog wel een, behoorende tot dezelfde kerk als hij — zich uit te laten als op pag. 8 en 9 van zijn vlugschrift. Over een man, die steeds getracht heeft, Dr. Schouten te redden; een man, die mij verzocht een scherp ingezonden stuk in portefeuille te houden, een man die ter verzoening een conferentie wilde samenroepen, een man. . . neen, laat ik alleen dit nog zeggen, Ds. Smeding is juist door zijn optreden en handelen nog meer gestegen in de achting van het weldenkend deel van IJsselmonde'sch bevolking. Zijn achting ging niet verloren.

Van wien dan wel?

---

[1]) Aan den klauw kent men den leeuw; aan de vrucht den stam.

Wel, van Momus. [1])!

Had Dr. S. gewild en was hij gekomen, hij hadde veel kunnen redden, daarvoor waren alle gegevens.

Dr. Schouten wilde niet en verloor het pleit.

Dat Dr. S. niet gaat melken in een mandje, is logisch, maar zich wél stoort aan koetsiers, misschien ook wél aan bakerpraatjes is niet consequent.

Verder gaande op pag. 9. en 10 van het vlugschrift „Geen wonder, dat ik (Schouten) officiëel weten wilde, *wanneer, waar, met wie* en *waarover* ik te vergaderen had. Met betrekking tot het laatste eischte ik een *wèl-omschreven* agenda. Ik wilde zwart op wit hebben de punten van behandeling, ten einde het in mijn macht te hebben de vergadering te noodzaken zich tot „zaken doen" te bepalen."

Naar aanleiding hiervan wijs ik u lezer of lezeres op den brief van Dr. S.

Bolnes, 1 Maart 1903. pag 25 hierin stelt Dr. S. twee eischen:

1. dat ik (Dr. S.) door u *persoonlijk* tot deze samenkomst word uitgenoodigd,
2. dat deze uitnoodiging het *doel der bijeenkomst duidelijk* en *wèl-omschreven* mij kenbaar make.

Van *wanneer, waar, met wie* en *waarover* geen woord, of, moet dit alles begrepen zijn in het *wèl-omschreven* DOEL?!

Bovendien is een *agenda* gelijk van beteekenis met het *doel*, Dr. S. zijn logica is op hol, hij is onlogisch en onwaar.

Waarom vroeg Dr. S. mij om inlichtingen en niet aan Ds. Smeding, welke hem toch over de te houden conferentie had gesproken?

Waarom deed hij zulks?

Wel waarde lezer, dan kon Dr. S. van dàt antwoord later geen gebruik, geen misbruik maken.

Dat Dr. S. bezwaren had wist ik niet, hij hadde mij dit slechts kenbaar gemaakt en zijn bezwaren waren opgeheven geworden.

Verder schrijft Dr. S. op pag. 10:

„dat de verstrekte inlichtingen mij niet voldeden en

---

[1]) Momus, zoon van Nyx, de personificatie van de zucht tot spotternij en tot bedillen.

ik (S.) derhalve *niet* zou verschijnen". (Zie pag. 27 brief van Dr. S.)

Dr. S. vraagt geen verdere inlichtingen, hij is blijde een uitvlucht te hebben, grijpt haar met beide handen vast en schrijft beslist elke conferentie af met „voor dit *onderzoek naar de waarheid heb ik (S.) geen avond beschikbaar.*

Wie antwoordt op een dergelijk schrijven en wat?

Dr. S. wilde *niet* komen, ging de vergadering nu toch door, dan had hij gelegenheid eens braaf uit te pakken.

Dr. Schouten laat mij als hoofdpersoon dienst doen — ik dank Dr. Schouten zeer voor die eer — hij laat mij de lakens uitdeelen — zeer verplicht Dr. S. — maar, waar Dr. S. het twaalftal de revue laat passeeren, zet hij mij achteraan op het plaatsje der nederigheid. Zie pag. 8 vlugschrift.

In de eerste plaats is dat onlogisch.

Ben ik de hoofdpersoon, dan ik vóórop, edoch, Dr. S., ook met het plaatsje der nederigheid ben ik tevreden, onder eene voorwaarde, en wel . . . . dat ik naast mij zie . . . . de Heer C. v. Rij, als rapport-ganger tusschen IJsselmonde en Bolnes, als hands-upper.

Op pag. 11 en 12 maakt Dr. S. eenige kantteekeningen en wel:

a. „Op advies van Ds. Smeding, eere-voorzitter van Patrimonium" (het doet mij leed, dat Ds. Smeding aan dit kromme advies, zijne waardigheid van eere-voorzitter der afdeeling verbindt: en betwijfel voorts of hij het recht had in deze qualiteit te handelen.")

Nu wensch ik hierop eveneens een paar kantteekeningen te maken.

1. Of een advies tot het houden van een samenkomst om een geschil tusschen twee personen, in het openbaar gevoerd, op te lossen, *krom* is, betwijfel ik, maar is dit zoo, dan komt dit zeker omreden Dr. S. en ik een ander begrip over *recht* hebben.

2. Waaruit haalt Dr. S. het recht om te schrijven. Ds. Smeding handelt in qualiteit van eere-voorzitter van Patrimonium. Handelen Ds Smeding en de overige Heeren in hunne respectievelijke qualiteiten? Dr. S. kan mij niet treffen en nu wil hij zich koelen op Ds. Smeding.

b. „Werd dóór Dr. v. d. B. een raad van eer saamgeroepen". Dus een „raad van eer" bestaande uit 12

leden, en geroepen om recht te spreken in de quaestie v. d. B.—Schouten, wordt benoemd door Dr. v. d. Bijllaardt, dus door hem, die zelf partij is in de te beslechten zaak — door hem alleen".

1. De commissie werd dóór mij uitgenoodigd, dit is volmaakt wáár, maar hoe geschiedde zulks, hoe luidde die convocatie: (Het oorspronkelijke is nog in mijn bezit), „De ondergeteekende, noodigt u, namens Ds. Smeding uit, enz.

Dus ik schreef de briefjes en zorgde voor de bezorging, voilà tout. Dit is toch weder geheel anders dan Dr. S. het voorstelt. Door was slechts „door middel van". Dr. S. stelt zich niet op de hoogte, neen er staat „door Dr. H. C. van den Bijllaardt, een raad van eer samengeroepen, denkt niet na, gaat aan het doorslaan en stelt een valsche conclusie. Bovendien er waren maar elf leden en geen twaalf.

Ik was toch òf aangeklaagde, òf aanklager, òf beiden, dit standpunt heb ik steeds ingenomen, vandaar mijne geheele onthouding aan stemming.

Op pag. 13 van het vlugschrift staat:

„Dat ik voldoende omtrent het doel der samenkomst was ingelicht is zóó weinig waar", enz.

1e. Waarom vroeg Dr. S. geen nadere inlichtingen.

2e. Het spijt mij voor Dr. S., dat al de aanwezige Heeren ter vergadering het wél voldoende achten en het met Dr. S. oneens zijn.

Ik kon niet opgeven, wat niet gevraagd werd, bovendien wist ik niet *wat* behandeld zoude worden. Zie notulen pag. 28.

De waarheid kan aan een der beide partijen zijn, zonder dat die partij in elk opzicht *waar*, dit is juist behoefde te wezen.

Bedoelde Dr. S. met het *wèl-omschreven* doel, het wetenschappelijke, het staatsrechterlijke, het godsdienstige, het politieke óf welk ander doel?

Op pag. 13 van het vlugschrift leest gij „Let slechts op de conclusies!" (Zie pag. 32).

Ia. „Dr. Schouten heeft op een vraag van v. Winkelhof met „Ja" geantwoord". Men zegge mij toch, wáár ik het gedaan-zijn dier vraag en het gegeven-zijn van

dat antwoord heb tegengesproken!"

1. Dr. S. heeft niet op *een* vraag, maar op *de* vraag van Winkelhof, móét ik mijn vrouw en kinderen laten vaccineeren, met ja geantwoord.

2. Dr. S. heeft steeds om die vraag heen gedraaid, zie pag. 9 en niet willen erkennen hij die vraag met ja beantwoordde.

Juist in deze vraag en het antwoord daarop zit het hart der zaak, — vaccineeren bij dreigend gevaar!

Ib. „en dit „Ja" stond in verband met een vraag van Dr. v. d. B.". Dit is een mystificatie in den ongunstigsten zin van het woord".

Dr. Schouten moffelt het „*desbetreffende*" weg.

bij Ia spreekt hij van *een* vraag, inplaats van *de* vraag, bij Ib moffelt Dr. S. *desbetreffende* weg. O, onschuld, schuldeloos lam, handig is hij, maar niet handig genoeg.

Dr. S. schrijft verder in:

Ib — „maar, met welke vraag *mijn antwoord* correspondeerde, dit late men s.v.p. mij ter beoordeeling over".

Pardon; wanneer ik Dr. S. vraag:

1. Zult gij bij dreigend gevaar uw vrouw en kinderen vaccineeren of doen vaccineeren?

2. Geeft gij uwe pokzieke kinderen soep met balletjes?

De Heer Winkelhof vraagt:

Wat is uw advies, moet ik bij dreigend pokkengevaar mijn vrouw en kinderen laten vaccineeren?

Dr. S. antwoordt:

Dr. v. d. Bijllaardt zal 't mij hoop ik niet kwalijk nemen, dat ik den Heer Winkelhof wèl en hem zoo even niet antwoordde, waarop ik lachend schudde van neen, welnu dan, hierop is maar één antwoord mogelijk en dat is „Ja"!

Dan slaat dat „ja" op de vraag van W. en vraag 1 van v. d. B.

Dan is de vraag van W. direkt, de vraag 1 van v. d. B. indirekt beantwoord.

En nu spijt het mij almachtig voor Dr. S., maar de Heeren commissieleden denken er juist ook zoo over.

De would-be aardigheid van het kwispelstaartend hondje, is op zijn zachtst uitgedrukt, erg flauw en kinderachtig.

II. „Dat dit *ja* nooit door mij is weersproken — en

evenmin verzwakt."

Nu moet mij wat van het hart: *Dr. S. weet niet meer wat hij schrijft!*

Conclusie 2 luidt:

„Spreekt hun leedwezen uit, dat Dr. Schouten dit „Ja" in de Rotterdammer Courant heeft trachten te verzwakken."

Er staat *geen woord, geen syllabe* in dat Dr. S. dat „ja" *wedersproken* heeft en toch gooit hij *dat* de commissie naar het hoofd.

Hiervoor een term te vinden, sterk genoeg en toch parlementair.

Laat ik maar zeggen Dr. S. vergist zich met 5 titels.

III. Dr. S. verdenkt allen, *negen partijgenooten* — kerkelijke en politieke — van huichelarij, kan het sterker?

Fiat! — het zij zoo, — het veto is door Dr. S. uitgesproken, en welgevallig nijgen de Heeren hunne hoofden ter aarde . . .

Alles zwijgt!

Nu twijfelt Dr. S. aan mijn moed en mijne begeerte.

Moed heb ik genoeg, ook nu nog . . . . maar . . . . begeerte?

Begeerte om met een man die zóó schrijft, zóó goochelt, zóó onwaar is, ... neen . . . . begeerte gevoel ik niet!

Wel gevoel ik een neiging in mijn maagstreek, die elkeen onaangenaam aandoet.

Conclusie's wil ik niet stellen, wanneer ik Dr. Schouten was, zou ik zeggen:

1. Dr. S. is onlogisch;
2. Dr. S. is inconsequent;
3. Dr. S. is onwaar;
4. Dr. S. is een onschuld;
5. Dr. S. heeft het recht van veto;
6. Dr. S. vergist zich met . . . . ;
7. Dr. S. verwekt . . .

Maar . . . . ik ben Dr. S. niet . . . . dus, waarde lezer of lezeres, ik laat Dr. v. d. B. verder gaan, met :

„Wat is Waarheid".

1. Dat ik officieel ben uitgenoodigd te komen debatteeren over:

„De vaccinatie om niets gerechtvaardigd."

2. Dat ik aan die uitnoodiging gevolg en een betoog gaf, dat voor iedereen begrijpelijk was.

a. Verdediging van het nut der vaccinatie door vergelijkende statistieken.

b. Verdediging van het kleine sterfgevaar, door te wijzen dat op 113 sterfgevallen, waaronder 46 ten gevolge van andere oorzaken, op meer dan 32 millioen inentingen.

c. Verdediging van het kleine gevaar der vaccinatie tegenover het groote gevaar der pokken.

d. Verdediging van de tijdelijke onvatbaarheid, o.m. door de officieele opgaven over de revaccinatie van miliciens hier te lande, waaruit bleek, dat ± 40 pCt. miliciens 14 à 15 jaren onvatbaar waren gebleven.

e. Verdediging tegen isolement, dat ons in Engeland leert, dat de meeste pokkengevallen om de pokkenhospitalen voorkwamen enz.

Als slot:

Vermindering van de pokziekte op Porterico na systematische invoering der vaccinatie.

De strijd welke in Engeland gevoerd wordt om verplichte vaccinatie en revaccinatie weder ingevoerd te krijgen, e.a.

3. Dat Dr. S. zonder eenige toelichting een gewijzigd onderwerp inleidde.

4. Dat Dr. S. de vaccinatie en de voorstanders daarvan afbrak

Dr. S. erkent een drietal punten te hebben behandeld.

a. de geschiedenis;

b. de gevaren;

c. de waardeloosheid van den ten onzent bestaanden zijdelingschen dwang.

Nu vraag ik, hoe is het mogelijk, dat Dr. S. *a* en *b* kan behandelen ten voordeele van zijn onderwerp: den dwang, zonder afbreking van het nut der vaccinatie. Hij erkent zelf, den duur van de tijdelijke onvatbaarheid te hebben aangevallen, (pag. 16 vlugschrift,) hij erkent te hebben gesproken, pardon, te hebben gelezen over: *b* de gevaren.

Dr. S. erkent:

1. de voorstanders te hebben laten nederknielen in aanbidding voor het vaccinekalf.
2. drie (2) Dortsche miliciens liet sterven.
3. Kind Poesiat liet sterven.
4. Kind prof. Forster liet sterven.
5. De Duitsche lymph was meer betrouwbaar dan de onze.

En nog durft Dr. S. te zeggen, dat hij de vaccinatie niet afbrak en verdachtmaakte.

Ja toch, ik moet hier een amende honorable maken, ik wensch volmaakt eerlijk te zijn, in mijn stuk „staat:" was *niets* dan ééne afbreking, ééne verdachtmaking, mille fois pardon, het moet zijn: „in *hoofdzaak* ééne afbreking, ééne verdachtmaking," maar dat is ook beslist het eenige wat onjuist is.

5. Dat Dr. S., de enquête-commissie afbrak, neen erger, hij keurde die commissie smalend af.

Dr. S. verwijst naar het vaccinatie-debat in Utrecht en dan vindt u op pag. 25:

„hoe ter wereld toch mogelijk is, dat er anno 1901 op eene vergadering van Nederlandsche geneeskundigen nog getracht is door middel van ééne motie de vaccinatie onschadelijk te verklaren. Willen wij dit maar beschouwen als te zijn geschied in een onbewaakt oogenblik van opvlammend liefdevuur?"

Dit is voor een vergadering van leeken, — nog niet gesproken van stem en intonatie, — een verdachtmaken, neen meer dan dat, een bewijs van kwader trouw tegen genoemde vergadering! —

„Gelukkig! er is op dezelfde vergadering een enquête-commissie benoemd met de opdracht een onderzoek in te stellen naar de hoegrootheid van de gevaren, die men eerst met meerderheid van stemmen had willen verklaren niet te bestaan.

Deze commissie heeft zich op zeer eenvoudige wijze van hare taak trachten te kwijten.

Een da capo van de syphilis enquête in 1884.

(Wat een waardeerend woord! v. d. B.)

Men zond aan de medici een kaart met de vraag of zij schadelijke gevolgen van de vaccinatie hadden ontmoet: en verzocht daarop te antwoorden met *Ja* of *neen*.

Dit was inderdaad zeer eenvoudig (spottend, ironisch, v. d. B.) Aan hem, die bevestigend hadden geantwoord, werd nu verzocht nadere inlichtingen omtrent de waargenomen gevallen te willen verschaffen; uit deze antwoorden stelde de commissie haar verslag te zamen, en ging daarna over tot het genieten van eene, naar zij meende, welverdiende rust.

Wat, mijne Heeren! zou door dit onderzoek nu zijn vastgesteld, zelfs al waren alle antwoorden negatief geweest? *Niets, hoegenaamd niets*".

Op mij maakte het den indruk van verdachtmaking, van afbreking en over dien indruk zal *ik alleen oordeelen.*

6. Dat Dr. S. achter den rug van spreker voortdurend gezichten getrokken en gebaren gemaakt heeft tegen een *vriend* van hem in de zaal. Dr. S. deed zulks ook toen de Heer Wagtendonk sprak.

7. Dr. Schouten raadt aan *vaccinatie bij dreigend gevaar.*

Wel heeft het moeite gekost, om een onomwonden Ja, zwart op wit van Dr. S. te verkrijgen, . . . maar. . . . nu staat het tot *voortdurende getuigenis*, op pag. 13 Ia, Ib en II van het vlugschrift, nauwkeuriger omschreven op pag. 46 van deze brochure.

8. Dr. Schouten beantwoordde mijn vraag indirect.

9. Dr. v. d. B. verwerft applaus van de vergadering.

10. Het persbericht is als zoodanig niet van mij.

11. O, wonderbare speling der natuur, Dr. S. tracht zich in zijn vlugschrift, door spot en onjuistheden niet alleen te verdedigen, maar anderen op onwaardige wijze te persifleeren.

Of het Dr. S. gelukt is, laat ik aan den onpartijdigen lezer of lezeres over.

Er blijven nu nog over drie van de vijf punten van beschuldiging.

1. Het sterven van Jenner aan de pokken.
2. Het tòch pokken krijgen van Duitsche militairen.

3. Het schouderophalend gebaar bij de bespreking van het onderzoek der lymphkalveren op tuberculose.

Stond ik nu alleen, zie, dan zou ik Dr. S. zoo gaarne gunnen dat hij zulks niet gezegd had, of liever dat ik dàt niet zoo *gehoord, begrepen* of *gezien* had.

Gaarne, zeer gaarne, zoude ik zeggen, collega Schouten, . . . ik geloof en ik neem aan dat ik u verkeerd begreep, ik neem aan dat ik uw gebaar miszag, ik neem aan ik dwaalde. . . . zie hier mijne verontschuldiging, . . . ik zou u ook zoo gaarne. . . . wat gunnen, maar. . . . ook dàt. . . . mag ik niet.

Waarom?

Omdat ik niet alleen sta, neen Dr S., stond ik maar alleen, . . . ik gunde u . . . dit gaarne . . . maar . . .

Punt 1 werd evenzoo gehoord door zes der aanwezenden op 6 Maart l.l.

Punt 2 werd evenzoo begrepen door vier der aanwezenden.

Punt 3 werd evenzoo waargenomen door zeven der aanwezenden, zie pag. 29.

De anderen herinnerden zich die punten niet zoo goed meer, om er nog een juist oordeel over te willen vellen.

De vergadering was zoo onpartijdig, beter gezegd, zoo partijdig ten gunste van Dr. Schouten, dat waar toch de meerderheid een der vijf vragen had gehoord de minderheid weigerde, het antwoord voor openbaarmaking aan te nemen.

Conclusie 4 van den Raad van Eer luidt: de waarheid is aan de zijde van Dr. v. d. B.

Hiermede wordt bedoeld: de drie voorgaande conclusiën en mijn debat in de N. R. Ct., afgezien van bizonderheden. (de vijf punten.)

Ds. Smeding stelde juist, omreden hij „de waarheid" te weinig omschreven achtte, de bekende motie op pag. 30.

Na het debat zeide ik, dat onze woordenwisseling zoo „in den goeden toon" gebleven was en nu neemt Dr. S. op pag. 5 van zijn vlugschrift, twee regels onder elkaar, de vrijheid om

„in den goeden toon" gelijk te stellen met „genoegelijk".

Ook zeide ik hem toen:

1. Dat in de wet wel degelijk was opgegeven wie

mochten vaccineeren, op de officieele briefjes kwamen immers maar twee titels voor.

2. Dat ieder medicus het recht had te beslissen, hoeveel prikjes hij wilde geven aan het te vaccineeren kind.

Beide punten had Dr. S. in zijn inleiding ontkend.

3. Dat ik reeds in 1896 in het Medisch Weekblad geschreven had over:

a. Soort van stof;
b. Aantal prikjes of sneedjes;
c. Maatstaf voor het resultaat, enz.

dat de wet in dezen zin moest aangevuld en verbeterd worden.

Na dit alles, ben ik nog niet aan het einde van het vlugschrift, op pag. 18 vind ik:

„Of ik kan instaan voor de waarheid mijner uiteenzettingen? In alle opzichten!

De voorzitter van den Raad van Eer in hoogst eigen persoon is mijne getuige'' enz.

Stel u nu voor geachte lezer of lezeres.

Ds. Smeding wordt door Dr. Schouten uitgemaakt.

1e. Als zijnde (des Zondags) dienaar der waarheid.

2e. Gepersifleerd bras dessus, bras dessous met Ds. Hoekstra.

3e. Vader van het levend geboren, mismaakt gedrochtje.

4e. Ds. Smeding had niets te geven, (terwijl op verzoek van Dr. Schouten, de uitnoodiging van mij en niet van Ds. Smeding uitging).

5e. Beschuldigd, geen recht te hebben een titel te voeren welke hij heeft en een krom advies te geven.

6e. Ds. Smeding doet kromme sprongen om mij à-tout-prix te redden.

7e. Ds. Smeding is een zoeklicht.

8e. Ds. Smeding wordt als eere-raadslid nog eens uitgekleed.

En diezelfde man met zijn achttal ernstige fouten, wordt . . . . schrik niet, waarde lezer of lezeres . . . . door Dr. Schouten als getuige aangehaald.

Dr. S. is niet kieschkeurig, zou ik zoo zeggen, deze tegenstrijdigheid is dunkt mij het beste bewijs, dat het

„merk-Smeding" zoo slecht niet is.

Op pag. 19 van het vlugschrift vindt men:

O, ik weet wel, de heer Wagtendonk, jammer er niet staat „de welbekende figuur", (pag. 8 van 't vlugschrift) had evenals v. d. Bijllaardt alle punten gehoord, (en, goed gehoord ook)". Zoo iets klinkt als een beschuldiging van kwader trouw, bovendien het is absoluut onwaar.

Dr. Wagtendonk heeft bijv. niet gehoord, dat Jenner aan de pokken stierf.

„Anderen hadden echter niets gehoord van al die dingen, die Dr. v. d. B. mij ten laste legde . . . . (zie pag. 29) de namen doen niets ter zake die zijn bij mij ter inzage), maar nochtans . . . . het doet er niet toe! wij kunnen het wel niet uitmaken, maar . . . . v. d. Bijllaardt heeft gelijk".

Ook al weder die kwade trouw.

Wat soort man is Dr. S. toch, die steeds kwaad denkt van een ander?

Het slot van het vlugschrift bevat een dergelijke insinuatie, dat iedereen beter doet er niets over te zeggen, doch er minachtend de schouders over op te halen.

Waardoor verwekt Dr. Schouten strijd?

1. Dr. Schouten bestrijdt de vaccinatie en vaccinatiedwang, zonder daarvoor de noodige bewijzen te kunnen leveren.

2. Niettegenstaande punt I vaccineert Dr. Schouten toch, zij het ook met *twee* prikjes.

3. Dr. Schouten verwekt bij zijne bestrijding steeds verwarring, doordat hij heden ontkent, wat hij gisteren gaf.

4. Dat hij bij zijn dwang bestrijding voorstelt, den eenen dwang door den anderen dwang (isolement) te vervangen.

5. Dr. Schouten behartigt, van het tegenwoordig algemeen erkend medisch standpunt, de Volksgezondheid slecht.

En hiermede eindig ik, U geachte lezer of lezeres het oordeel overlatende.

Dr. Schouten zal met zijne *listigheidjes* enz. in deze brochure wel weder wat kunnen afbreken, om het op zijne *eigenaardige wijze* uit te leggen.

Ik voor mij, zal er niet de minste nota van nemen, ik gun hem gaarne het laatste woord, zonder dàt is Dr. S. toch niet tevreden, en laat Dr. Schouten verder aan zijn lot over.

Exegi monumentum, amicus Schouten, aere perennius. [1])

---

[1]) Ik heb, vriend Schouten, een gedenksteen opgericht, duurzamer dan metaal.

NASCHRIFT.

Terwijl het vorenstaande reeds ter perse was, kreeg ik het bewijs in handen, dat Dr. Schouten **slechts eenmaal** zijn protest tegen het vonnis van den Eereraad aan de N. R. Ct. opzond, van **herhaalde weigering** zie pag. 39 geen sprake.

Dr. S. is dus **willens!** en **wetens! waarheidsverkrachter!!** en die man schaamt zich niet, zonder de minste aanleiding mijnerzijds in het antirevolutionnair blad de „Nieuwe Hoeksche Waard", d.d. 25 April te doen drukken.

„Debatteeren kan men ook niet met iemand als Dr. v. d. Bijllaardt. Wie wel leugens durft publiceeren, maar den moed mist ze publiek te herroepen, verbeurt het recht, dat men hem verder te woord staat. Het verwondere dan ook niemand, dat ik niet zal antwoorden op de brochure, waarmee Opwijrda's pers het op het oogenblik te kwaad heeft, zelfs zal dit produkt van 's heeren Bijllaardt's schrijfmanie mijne studeerkamer niet bereiken.

Tenzij, dat de heer v. d. Bijllaardt alsnog goedvinden mocht, zijne onwaarheden te herroepen in het blad, waarin hij ze publiceerde, zal ik zelfs een eventueel presentexemplaar van zijne brochure deponeeren op een plaats . . . . die men niet noemt."

Commentaar overbodig, **zulk een man staat te laag om door wat hij ook zegge of schrijve wie ook te kunnen beleedigen!**

Qualis vir, talis oratio! [1])

---

[1]) Aan zijn rede kent men den man!

BIJLAGE I.

Ben ik mijn broeders hoeder of is het opheffen van den zijdelingschen vaccinatiedwang broedermoord?

Geachte lezer of lezeres, het wel van ons volk gaat niet alleen mij, doch elk goedgeaard geneesheer, zeer ter harte, vandaar wij, overtuigd van het goede, het nuttige van de vaccinatie en den dwang, daarvoor strijden. Zoolang die strijd beperkt werd tot een strijd tegen leeken, ziet, toen waren wij volmaakt gerechtvaardigd om hen aan hun lot over te laten. Thans krijgt die strijd een eenigszins ander aanzien, nu, zooverre mij bekend, een geneesheer, van bepaalde godsdienstige kleur, zich als openbaar tegenstander der vaccinatie en van den vaccinatiedwang doet kennen. Dr. J. P. Schouten verschafte door zijne brochure „de medische bezwaren tegen den vaccinatiedwang" een gevaarlijk wapen in de hand van leeken, niet zoozeer van wege den wetenschappelijken inhoud, dan wel door den toon waarop zij geschreven is. Deze literaire dokter verstaat de kunst zijn volkje op te zweepen, hij weet den juisten toon aan te slaan, en de smeulende vlam werd uitslaande.

Ieder die belang in het vaccinatie vraagstuk stelt, niet als *partijwapen*, kan volmaakt op de hoogte zijn, hoe Dr. S. steeds een dubbelzinnig standpunt heeft ingenomen, van daag erkennend, morgen ontkennend, van daag toegevend, morgen wederleggend. De Bijlagen en het officieele verslag van het vaccinatiedebat in Utrecht d.d. 7 Jan. 1903, kan ieder overtuigen, hoe de houding van Dr. Schouten is en was.

Ik voor mij wensch u een overzicht te geven, over het ontstaan, het nut, de gevaren, den duur van de onvatbaarheid, vergelijkingen van landen met en zonder verplichte vaccinatie, enz.

Historisch gedeelte.

Reeds in de grijze oudheid kwamen de pokken voor en verrichten toen, om reden men geen middel wist, de menschen onvatbaar voor het pokkengift te maken, ontzettende verwoestingen aan.

Reeds ongeveer 2000 jaren voor onze jaartelling waren de pokken bekend en trachtte men door overbrenging van het gift van een pokzieke op een nietpokzieke, z.g. Inoculatie, kunstmatig pokken op te wekken.

De Chineezen trokken hunne gezonde kinderen, de met etter doortrokken hemdjes van pokzieke kinderen aan, of brachten korsten der pokzweren in de neus der kinderen enz.

Toen reeds meende men, dat een kunstmatig verwekte pokziekte minder gevaarlijk was dan een natuurlijk verkregene.

Millioenen en millioenen menschen zijn ten gevolge der pokken gestorven, talloozen zijn blind geworden enz., nog meerderen pokdalig.

Reeds in de grijze oudheid in de *Bramaansche Godenleer* komt een godin der pokken voor *Sittala* geheeten, welke gehuwd was met den onverbiddelijken *Jamah*, de god van den dood.

Na inname van *Seleucia*, in de 2e eeuw, een stad aan de Euphraat, door de *Romeinen*, werd het Romeinsche leger door de pokken aangetast per schip vervoerd naar *Italië* om weldra de pokken te verspreiden en tal van slachtoffers te doen vallen.

In de zesde eeuw van onze jaartelling vindt men bij een geestelijke orde, de Chronisten, aanteekeningen over die volksziekten.

In de vijfde eeuw vinden wij de pokken reeds in *Frankrijk*.

Langzamerhand verbreidden de pokken zich over *Europa* en worden drie werelddeelen *Azië, Afrika* en *Europa* door pokkenepidemiën aangetast. Hoe meer de Staten afgescheiden zijn van besmette Staten, hoe minder gemeenschap, hoe langer het duurt de pokken haar intrede doen.

In *Denemarken* traden voor 't eerst de pokken in 1527 op.

In 1651 werden de pokken op de *Färöer eilanden* ingevoerd door het vuile linnengoed van een pokkenzieken matroos, de sterfte onder de bewoners was zóó groot, dat de gezonden de dooden niet konden begraven en de lijken op de wegen lagen te vergaan.

In 1707 werden de pokken per schip naar *IJsland* versleept.

In 1735 naar *Groenland*, dit eiland verloor 3/4 van zijn bevolking aan de pokken.

In *Zweden* treden voor 't eerst de pokken op in 1578, en in 10 jaren tijds van 1751—1761 stierven er 91.000 menschen aan de pokken.

In 1767 werden de pokken door Russische soldaten in *Kamschatka* ingevoerd.

Toen *Amerika* nog onbekend was, dus voor 1492 waren de pokken aldaar onbekend en 25 jaren later waren de bewoners van de *Bahama-eilanden* enz. in hoofdzaak door de pokken uitgestorven.

In *Mexiko* werden de pokken ingevoerd door een neger uit *Cuba* en er stierven weldra meer dan $3^1/_2$ millioen menschen aan de pokken. Eerst veel later 1640—1650 werden de pokken van de eilanden op het vasteland van *Amerika* overgebracht.

Hieruit valt dadelijk te leeren, dat de pokziekte een ziekte is, welke van buiten af in de verschillende eilanden, werelddeelen en landen ingebracht werd.

In de achttiende eeuw heerschte een geweldige pokkenepidemie over *Europa*, waardoor regeerende vorsten, hunne kinderen, familieleden enz. stierven.

Van 1794—1796 stierven in ongeveer de helft van het Pruisische rijk bijna 200,000 menschen aan de pokken.

Landstreken waar de pokken door het verkeer niet werden overgebracht, bleven vrij van deze vreeslijke ziekte.

Dat ieder naar een middel zocht, om van dezen geesel bevrijd te worden, valt gemakkelijk te begrijpen.

De Inoculatie reeds door de Chineezen veelvuldig aangewend, werd in het begin van 1700 in Europa bekend, eerst algemeen toegepast, om in eind 1700 begin 1800 verboden te worden, omreden zij aanleiding gegeven had tot het uitbreken van epidemiëen.

De grootste stoot hieraan gaf **JENNER**, een Engelsch geneesheer. Er was waargenomen, dat verschillende huisdieren gevoelig voor het pokkengift waren, dat door inenting met pokstof van den mensch, bij het dier een soort pokken konden worden verwekt. Ook dat melkers en melksters, pokpuisten kregen, door het melken van pokzieke koeien en dat zij, die, zich zoodanig hadden ingeënt, minder vatbaar voor de menschenpokken bleken

te zijn.

De conclusie werd gemaakt: dat tusschen de pokken van mensch en dier een zekere verwantschap bestond.

In 1774 entte *Benjamin Jesly* voor het eerst zijn vrouw en drie kinderen met koepoketter in.

In 1791 entte schoolmeester *Plett* drie kinderen in.

In 1789 geeft de onsterflijke *Jenner* zijn eerste werk uit.

Ent eerst op 14 Mei 1791 *James Phips* in met koepokstof van den arm van de melkster *Sarrha Nelmess*, lijdende aan koepokpuisten. Na genezing van de ontstane koepokpuisten bij *Phips*, entte *Jenner* deze in met stof van een pokkenlijder en het bleek, dat, *James Phips* ongevoelig was voor de ware pokken.

Deze proeven werden herhaald en spoedig werd de inenting met koepokstof algemeen ingevoerd.

Tot Augustus 1800 waren in *Londen* 15000 ingeënte personen, bij ongeveer 5000 werd als contrôleproef de ingeënte personen, met stof van een pokkenlijder heringeënt, zonder eenig gevolg.

In 1805 trad in *Londen* een pokken-epidemie op en toen bleek dat onder de ingeënte personen slechts enkele gevallen, bovendien met een zeer goedaardig verloop — waren voorgekomen.

De beschutting tegen de pokken door inenting met koepokstof werd weldra zoo overtuigend, dat verschillende regeeringen haar verplichtend stelde.

Het gevolg hiervan was algemeen afname van de pokken, zoodat men meende de pokziekte te kunnen uitroeien.

Later bleek nu, dat sommige ingeënte personen toch pokken kregen, eerst schreef men dit toe aan onvoldoende inenting, totdat men tot de overtuiging kwam, dat éène inenting geen onvatbaarheid gedurende het geheele leven gaf.

Proeven en ervaringen toonden toen aan, dat de pokziekte bij ingeënte personen, een veel lichter soort pokken deed ontstaan, dan bij personen, welke niet waren ingeënt en kwam men tot de gedachte, dat herinenting noodig was.

Het eerst werd de herinenting in 1833 in Wurtemberg verplichtend gesteld voor het leger.

Dat er nu tegenstanders opstonden, was niet te verwonderen, de strijd werd zoo hevig, dat er een enquête in de vorige eeuw werd gehouden over de geheele wereld, waarin de vragen:

1. *Geeft de inenting in den regel beschutting tegen de ware pokken?*
2. *Wordt hierdoor de gevoeligheid voor andere ziekten verhoogd?*
3. *Kan door de inenting Syphilis, Tuberculose en Sorophulose worden overgebracht?*
4. *Is inenting op jeugdigen leeftijd aan te bevelen?*

werden behandeld.

Door *John Simon* werd in 1857 het omvangrijk materieel bewerkt en openbaar gemaakt.

Het resultaat was:

1. **Beschuttend vermogen der prophylactische inenting!**
2. **Inenting der kinderen aanbevolen!**
3. **Gevoeligheid voor andere ziekte ontkend!**
4. **Over de mogelijke overdraging van Syphilis liepen de meeningen uiteen!**

Om punt 3 en 4 nu zeker te ontgaan begon men in plaats van arm op arm in te enten z.g. *gehumaniseerde lymph*, enkel lymph van koeien en kalveren, z.g. *animale lymph*, te bezigen.

Gedurende den Fransch-Duitschen oorlog stierven in *Pruisen* op 23,000,000 inwoners 59,000 aan de pokken en breidden de pokken zich over geheel *Europa* uit.

Het gevolg was *verplichte* vaccinatie in *Duitschland* 1 April 1875 elk kind moet ingeënt worden in het eerste levensjaar. Herinenting op het 12de levensjaar.

Langzamerhand werd de overtuiging gevestigd, dat door het gebruik van gehumaniseerde lymph schadelijke gevolgen kunnen onstaan.

Daarom worde wettelijk bepaald:

1. *dat alleen animale lymph mag worden gebruikt;*
2. *dat het lymphleverende kalf na den dood onderzocht moet worden;*
3. *dat verschillende andere voorzorgsmaatregelen dienen gebruikt te worden om de koepokstof zoo zuiver mogelijk en gevaarloos te maken*

Onze wet dient in dezen zin aangevuld te worden.

Het nut der vaccinatie.

Reeds dadelijk na de invoering van de inenting, in het begin der vorige eeuw, nam men een ontzettende afname der pokzieken en sterfgevallen door de pokziekte waar.

De oorlogen met al hunne ellende en slechte hygiënische toestanden, waren dunkt mij, al zeer geschikt om juist voedsel voor een allerhevigste pokkenepidemie te leveren, getuige de Fransch-Duitsche oorlog 70—72, de oorlog tusschen Turkije en Rusland, enz.

In plaats nu toename en uitbreiding der pokken, een afname, ten gevolge der inentingen.

Vergelijkt men nu landen met verplichte vaccinatie met landen zonder verplichte vaccinatie.

Aantal sterfgevallen van 1889—1893 in landen *zonder* vaccinatiedwang.

Rusland	288,120 (1891—1893)
Spanje	35,784
Oostenrijk	37,037
Italië	24,801
België	7,779
Nederland (zijdelingschen dwang)	264

Aantal sterfgevallen van 1889—1893 in landen *met* vaccinatiedwang.

Duitschland	**572**
Zweden	**32**
Schotland	**6**
Engeland	**1974**

Berekend op 1,000000 inwoners.

Rusland	836,4
Spanje	638,
Oostenrijk	213,3
Italie	204,9
België	252,6
Nederland	11,5
Duitschland	**2,8**
Zweden	**1,3**
Schotland	**0,5**
Engeland	**13,6**

Hetzelfde berekend voor de jaren 1893—1897.

Frankrijk	90,2 per jaar.
België	99,9

Nederland	38,7
Duitschland	1,1
Zweden	2,1
Denemarken	0,5

Met andere woorden in *België* stierven van 1883—1893 ruim 90 maal meer menschen aan de pokken dan in **Duitschland**, gedurende 1893—1897 bijna 100 maal meer.

In *Frankrijk* stierven van 1893—1897 per jaar bijna 90 maal meer menschen dan in **Duitschland** aan de pokken.

In **Duitschland** *met* vaccinatiedwang stierven in 1897 slechts 5 menschen aan de pokken, in *België zonder* vaccinatiedwang *140* menschen, dus 28 maal zooveel als in **Duitschland**.

Uit deze opgave blijkt overtuigend, dat het aantal sterfgevallen aan pokken in landen *met* vaccinatie-*dwang*, aanmerkelijk lager is dan in landen *zonder dwang*.

Vergelijkt men nu de sterftecijfers van het Pruisische leger met revaccinatie sinds 1834 en die van de burgers zonder revaccinatie, allen berekend op een gelijk aantal personen.

	Burgers.	Militairen.
1840	16,1.	1,6.
1850	15,7.	0,8.
1860	19.	0
1870	17,0.	27,8. (Oorlog).
1871	243,2. (Invloed van den oorlog).	30,5. (Oorlog).
1872	262,4. (Oorlog)	5,4. (Oorlog).

(In 1876 wordt de verplichte revaccinatie ook bij de burgers ingevoerd en dadelijk neemt men het nuttige waar, daling sterftecijfer.)

1880	2,1	0.
1890	0,1	0.

Nu is dunkt mij overtuigend bewezen dat *door vaccinatie en revaccinatie het gevaar om pokken te krijgen en daardoor te sterven tot een minimum is teruggebracht.*

Vergelijkt men nu nog de verschillende legers met elkaar, berekend naar een gelijk aantal manschappen.

	Duitschland.	*Oostenrijk*	*Frankrijk.*
1872.	5,4.	101,4.	10,7.
1875.	0.	21,5	17,8.

In 1882 wordt in *Frankrijk*, in 1886 in *Oostenrijk* de verplichte vaccinatie ingevoerd en wat zien wij gebeuren.

	Duitschland	*Oostenrijk*	**Frankrijk**
1883	0	16,3	3,3
1884	0	7,5	3,3
1885	0	12,5	1,3
1886	0	7,9	3,6
1888	0	1,8	2,8
1890	0	0,4	0,8
1892	0	0,	0,2

Voor 1800 stierven in *Frankrijk* in tijden van epidemieën meer dan 50,000 menschen per jaar aan de pokken, na invoering van de vaccinatie zonder dwang, daalde het cijfer en in de epidemie van 1820 stierven slechts 4823 menschen aan de pokken.

De epidemieën te *Parijs* in 1845, te *Bordeaux* in 1851, op *Corsica* in 1857 enz. werden door vaccinatie en revaccinatie tot staan gebracht. In 1866 kwam een pokkenepidemie, door vaccinatie en revaccinatie tot staan, waarbij op 1869 gevallen 200 slachtoffers vielen.

De epidemie te *'s Gravezande* 1894 leert ons, dat van de 3000 gevaccineerden slechts *één* in lichten graad werd aangetast, van de overige 1000 inwoners, niet gevaccineerd werden $^1/_3$ aangetast.

De epidemie in *Glasgow* 1900—1902 leert ons hetzelfde, van de *gerevaccineerden* werd geen enkele aangetast.

Mochten onverhoopt, ingeënte personen toch worden aangetast, dan krijgen zij een lichteren graad van pokken, hebben weinig kans om dood te gaan of blind te worden.

In het Gereformeerde weeshuis te *Rotterdam* wordt sedert 1855 à 1856 geregeld gevaccineerd, na 1851 kwam er, zelfs in de hevige epidemie van 1870, *geen* enkel pokkengeval voor.

Van 3 à 400 mariniers, werden allen op één na gerevaccineerd, deze ééne kreeg de pokken, van de overigen kreeg er één een lichte aandoening op een tijd dat de vaccinatie nog niet helpen kon.

Op *Porterico* heerschten de pokken, jaar in jaar uit, toen de Amerikanen het in bezit kregen, begonnen deze systematisch in te enten en van *621* sterfgevallen per jaar, daalde dit cijfer tengevolge van de vaccinatie op 2

dus *310* maal minder dooden.

Het nut der vaccinatie en revaccinatie staat dus vast als een rots in zee.

De gevaren, aan de vaccinatie verbonden.

Voor het gebruik van animale lymph d. w. z., koepokstof door het kalf geleverd, bestonden er gevaren, nl. de mogelijkheid om syphilis, tuberculose, wondroos, etterbesmetting enz. van het eene kind op het andere kind over te brengen.

Na het gebruik van de animale lymph zijn die gevaren opgeheven.

Er wordt een gezond kalf genomen, dit wordt ingeënt, de lymph uit de pokpuist verzameld, bereid, verpakt, beproefd en eerst dàn wanneer, nadat het kalf geslacht is, geheel onderzocht en bevonden te zijn gezond, verzonden, om dienst te doen voor inentingen bij den mensch.

Dat gevallen van ernstig ziek worden of van doodgaan zeldzaamheden zijn, wordt bewezen, doordat in *Duitschland* op meer dan 32,000,000 inentingen slechts 113 stergevallen voorkwamen, waaronder nog 46 waren, waar de doodsoorzaak niet zeker aan de vaccinatie was toe te schrijven.

Nemen wij al die gevallen voor rekening van de vaccinatie, dan is dit één sterfgeval op ruim 283,000 inentingen, voorwaar een zeer gering cijfer.

In 1900 werd er te Maastricht tengevolge van een pokkengeval bij een bewoner van een kermiswagen herinenting op groote schaal verricht; meer dan 19,000 herinentingen zonder schadelijke gevolgen.

Van de 23 pokkengevallen zijn voorgekomen: 17 bij *on*gevaccineerden; 6 bij volwassenen, welke in hun jeugd waren gevaccineerd, zij kregen de pokken in lichten graad.

In een huisgezin vader, moeder en 7 kinderen, hiervan kregen de ouders, welke in hun jeugd waren ingeënt, en twee nog niet ingeënte kinderen de pokken, de overigen 5 gevaccineerde kinderen kregen de pokken niet.

In *Rotterdam* werden in 1901 herinentingen gedaan met 't oog op de mogelijke overbrenging van pokken van uit *Engeland*. 20,186 vaccinatiën en revaccinatiën, zonder blijvende, ja zonder ernstige stoornissen.

Hoe kan men trachten de gevaren te voorkomen:

1. *Door te streven naar de meest mogelijke zuiverheid bij de bereiding der in te enten stof.*
2. *Door zuiverheid van het te bezigen instrument, voor en na het gebruik.*
3. *Door zuiverheid van de huid.*
4. *Door zuiveren na behandeling, (verband).*
5. *Door te trachten te voorkomen dat de ouders niet door onreinheden enz. de ingeënte kinderen besmetten.*

en zoodoende schadelijke gevolgen te verwekken.

Wij moeten trachten de wet in dien geest op te bouwen.

Duur der onvatbaarheid.

Het is een erkend feit, dat ééne inenting niet voor het geheele leven onvatbaar voor een pokkeninfectie maakt, evenmin als het eenmaal doorstaan hebben van pokken, de mensch steeds vrijwaart om ook een tweede keer door de pokken te worden aangetast.

Waar dus de doorgestane pokziekte niet immer voor een tweede pokziekte beschut, mogen wij dit veel minder van de inenting eischen.

Hoelang nu de onvatbaarheid na de inenting duurt, is tot nu toe niet zeker vastgesteld, dit hangt geheel van den persoon af, de eene zal spoedig, de andere zal na zeer langen tijd weder resultaat bij een herinenting geven.

Uit officieele cijfers betreffende de miliciens hier te lande, blijkt dat ± 40 $^0/_0$ en ± 48,57 $^0/_0$ na 14 jaren nog onvatbaar waren, d. w. z. de herinentingen gaven geen resultaat.

Uit eigen ondervinding ken ik personen welke na 12, 20, 30, ja 50 jaren nog onvatbaar waren, ook ken ik personen welke na 20 jaren weder de schoonste vaccine-puisten vertoonden.

Waar dus van den duur der onvatbaarheid op het oogenblik nog niets met voldoende zekerheid gezegd kan worden, maar zeker is, dat bij een deel der ingeënten die onvatbaarheid is verdwenen, moeten wij *door herinenting die onvatbaarheid weder doen optreden* bij hen die weder vatbaar zijn.

Wij dienen ons daarbij als voorbeeld te stellen:

Duitschland, waar in het eerste levensjaar, voor het twaalfde, en als soldaat wordt gevaccineerd en gere-

vaccineerd.

Frankrijk: inenting in het eerste levensjaar, herinenten gedurende het elfde en 21ste levensjaar.

Griekenland: vaccineeren gedurende het eerste levensjaar, heeft de vaccinatie geen gevolg, dan herinenten in het volgende jaar. De miliciens worden gerevaccineerd. Komt er een geval van pokken voor, dan kan de patiënt, indien hij het betalen kan, zich in zijn woning laten verplegen, er komt een politiewacht voor zijn woning, de overige bewoners worden gerevaccineerd. Kan de patiënt de verpleegkosten niet betalen, dan wordt de patiënt naar een bepaald ziekenhuis gebracht, dus isolatie-dwang en herinenting. Bij genezing of dood, strenge maatregelen voor ontsmetting enz.

Rumenië: vaccineeren gedurende het eerste jaar, revaccineeren op het zevende jaar.

Servië: vaccineeren het eerste jaar, revaccineeren voor het verlaten der lagere school. Vaccinatie van de miliciens. Tevens isolatie.

Zweden: vaccineeren voor het tweede jaar.

Revaccinatie in het leger.

Bij al deze landen verplichte herinentingen in geval van epidemieën.

Engeland: vaccineeren in de eerste drie levensmaanden, in geval van pokken isolement, sedert Juni 1898 vrijstelling wegens gemoedsbezwaren en wat zien wij nu gebeuren.

Tusschen 1881 en 1900 komen op de 100 ingeënte pokdooden (gestorven aan de pokken) 4,3 kinderen beneden de 5 jaar voor, terwijl in datzelfde tijdstip op de 100 niet ingeënte pokdooden 40,5 kinderen beneden de 5 jaar voorkomen, d. i. ± 10 × meer, en dit bewijst dus zeker het nut van de vaccinatie.

Vroeger slechts ± 8 % niet gevaccineerde kinderen. Thans 33 % niet gevaccineerden, en het blijkt, dat 61 pokkengevallen met 39 dooden voorkwamen bij kinderen beneden de 5 jaar d. i. ± 64%.

Het aantal pokkengevallen neemt toe en er vallen meer dooden op leeftijden welke voor 1898 vrijwel gespaard bleven.

Dat het aantal pokkengevallen voornamelijk voorkomt om de pokkenhospitalen (argument tegen isolatie).

Dat tegenwoordig, geleerd door de epidemieën van 1901, 1902, 1903 sterk geijverd wordt *voor wederinvoering van verplichte inenting en herinenting.*

Sommige inrichtingen nemen geen patiënten op, welke uit besmette streken komen.

Waar dus blijkt:

1. *Dat door opheffing van den vaccinatiedwang de pokken zich weder snel uitbreiden en vele slachtoffers eischen.*

2. *Dat Staten met vaccinatiedwang, veel minder door de pokziekte worden geteisterd, dan naburige Staten zonder vaccinatiedwang.*

3. *Dat Staten met verplichte vaccinatie en revaccinatie bijna niet door pokken geteisterd worden.*

4. *Dat in hetzelfde land (Pruissen), de gerevaccineerde soldaten minder door de pokziekte werden aangetast dan de niet gerevaccineerde burgers, n.l.* voor de invoering van de verplichte revaccinatie.

Overwegende: het groote *nut van de vaccinatie en revaccinatie*, is het volmaakt gerechtvaardigd, om degenen, die op *de hoogte van dat nut kunnen zijn* en *tòch opheffing* van den *zijdelingschen dwang* wenschen, te bestempelen met *broedermoorders.*

Het vrijstellen van den zijdelingschen dwang zal een goed middel blijken te zijn tegen overbevolking.

De kleine luijden zullen er het meeste onder lijden, want de groote luijden zullen wel zorg dragen, zich te doen vaccineeren en op tijd te doen revaccineeren.

Ik gaf in grove trekken dit overzicht, zonder op volledigheid aanspraak te maken, en mocht het mij gelukt zijn, iets te hebben bijgedragen tot behoeding van de volksgezondheid, dan ben ik voldaan.

Bronnen waar ik uit putte: Böing, Kübler, Eulenburg, Eichhorst, Borne, Officieel verslag vaccinatiedebat Utrecht, Aanteekeningen.

BIJLAGE II.

Overgenomen uit het Tijdschrift voor Geneeskunde no 11. 14 Maart.

Dr. SCHOUTEN,

Zal hij bij dreigend pokkengevaar zijne niet gevaccineerde kinderen inenten, ja dan neen?

DOOR

E. VAN DIEREN, *Arts.*

Voor eenige weken werd op een vergadering te IJsselmonde door Dr. SCHOUTEN uit Bolnes (bekend als Secretaris van den Anti-Vaccinatiedwang-Bond, schrijver van „Medische bezwaren tegen vaccinatiedwang" en inleider van het vaccinatie-debat te Utrecht) een redevoering gehouden naar aanleiding van den in Nederland bestaanden indirecten vaccinatie-dwang.

Na afloop werd hem door den te IJsselmonde gevestigden Dr. VAN DEN BIJLLAARDT o. a. de vraag gesteld: „zoudt gij, bij dreigend pokkengevaar uwe niet-gevaccineerde kinderen inenten, ja, dan neen"? Deze vraag heeft Dr. SCHOUTEN toen *niet beantwoord*, zooals mij bleek uit zijn ingezonden stuk in de *N. R. Courant* van 14 Februari 1903: en dit was voor mij een reden, ze schriftelijk te herhalen, met de bijvoeging: 1°. dat zij van mij afkomstig was (ik toch had Dr. VAN DEN BIJLLAARDT in deze van raad gediend 1) en 2°. dat zij geen uitvloeisel

1) Dr. SCHOUTEN durft collega VAN DEN BIJLLAARDT op grond van deze mededeeling in de *N. R. Courant* van 24 Febr. signaleeren als „spreekmachine van Dr. VAN DIEREN". Dat is niet logisch! Wie het eens blijkt te zijn met een ander, verlaagt zich daarmede nog niet tot diens „spreekmachine". Als dat wèl het geval is, dan is Dr. SCHOUTEN . . . . de spreekmachine van Dr. BÖING, Prof. VOGT, Dr. FURST en Dr. LORINSER, want het is buitengewoon moeilijk om in zijn boekje, redevoering en replicken iets te vinden wat niet in hun geschriften gedrukt staat.

was van „louter nieuwsgierigheid"! Zooeven ontving ik van Dr. SCHOUTEN een briefje, waarin hij mij verwees naar de laatste alinea van zijn inmiddels in de *N. R. Courant* van 24 Febr. (eerste blad A) onder het opschrift: *„Tegenstrijdigheden?"* verschenen artikel, aldus luidend: „Ik „ben niet ongenegen die vraag publiek te beantwoorden, „mits men mij, eveneens publiek, de wetenschappelijke „waarde en strekking van de vraag vooraf duidelijk „make. Dan, maar ook niet eerder, wensch ik de risico „van het politiek misbruiken van mijn antwoord te aan„vaarden".

Aan dat verlangen zal ik voldoen, want ik wil het Dr. SCHOUTEN zoo gemakkelijk mogelijk maken, om.... uit den hoek te komen!

Eerstens zal ik dus hebben te bewijzen, dat mijn vraag „wetenschappelijke waarde" heeft. Welaan; een oprecht beoefenaar der wetenschap is een dienaar van de waarheid, van de *naakte* waarheid; hij windt er dan ook geen doekjes om! Hij zegt precies, waar het op staat, tracht zijn meening zóó te verkondigen, dat er niets meer te raden valt en als het een onderwerp betreft, dat ook voor de eenvoudigen van geest bestemd is, dan beijvert hij zich *nog meer dan anders* om zijn meening zoo scherp mogelijk en zoo begrijpelijk mogelijk te formuleeren. Ik zal dit met een voorbeeld verduidelijken, waaraan mijn eigen naam verbonden is (aanstonds zal blijken, waarom mijn keuze juist dààrop viel). In 1890 verblijde ROBERT KOCH de wereld met de mededeeling, dat het hem gelukt was een geneesmiddel tegen tuberculosis te vinden; hoewel de samenstelling voorloopig geheim gehouden werd, kon ik toch op mijn vingers aftellen, dat het een tuberkelbacilproduct moest wezen; en ik voelde mij o. v. m. ook dààrom gedrongen een waarschuwing te richten tot „artsen en leeken" (de laatsten toch werden er aan gewaagd!). Welnu, het boekje dat ik de wereld inzond, was getiteld: „Indien ik aan tuberculosis leed, liet ik mij *niet* inspuiten met het middel van KOCH". (Had ik in die dagen kinderen gehad, dan zou er gestaan hebben: „Als mijn *kind* enz.). Zelf heb ik mij dus gedragen naar de les, die ik boven ten beste gaf, heb dan ook recht van spreken, en *alle* recht, om van Dr. SCHOUTEN een beslist antwoord te verlangen op de vraag: *„zoudt gij, bij dreigend*

pokkengevaar uwe niet-gevaccineerde kinderen inenten, ja dan neen?"

Het spreekt van zelf, dat aan deze vraag geen *„politieke bedoeling"* ten grondslag kàn liggen 1); ik beoog niets anders dan dit: Dr. SCHOUTEN *de gelegenheid* te geven, zich over zijn onderwerp even duidelijk uit te laten als *ik* het gedaan heb, toen het een overeenkomstige quaestie gold.

Maar hèèft hij zulks tot dusver verzuimd? Ja zeker, *als hij het er op had aangelegd, zijn juiste meening te* **verbergen,** *dan zou hij niet „politieker" hebben kunnen schrijven en spreken dan hij het tot dusver deed.*

Ik zal dit bewijzen met citaten:

„De kracht van deze „kunstbewerking (d.i. de „vaccinatie) uitgaande is „even tastbaar als een boek „zonder bladeren, waaraan „de band ontbreekt (pag. „24 „Med. bezwaren")."

„Het komt mij voor, dat „van verschillende zijden „de meening wordt ge„koesterd, als zou ik abso„luut verwerpen het nut „der vaccinatie. Dit, M. „H., wensch ik van meet „af te weerspreken . . . . „enz. (pag. 8 van het „„Vaccinatie-debat", *Tijd„schrift voor Phys. Therapie „en Hygiëne*, Januari 1903, „verschenen *een half jaar „na de brochure: Med. Bezwa„ren"*)."

„Men heeft dan ook alle „recht, de prophylactische „koepok-inenting te signa„leeren als een *medisch dog„ma* (pag. 25 idem)".

„Ik erken met u, dat de „vaccinatie het mensche„lijk organisme tijdelijk „onvatbaar maakt voor „variola-virus. pag. 29, idem)."

„Het practisch nut *staat* „en *valt* met den *duur der „verkregen onvatbaarheid.*"

Op pag. 29 „Med. Bezwaren" schreef Dr. SCHOUTEN spottend: „Wil men „derhalve deze kunstbe„werking waarlijk dienst-

„ . . . Sedert de invoe„ring der vaccinatie heeft

1) In het briefje, dat ik van Dr. SCHOUTEN ontving, staat weliswaar: „Ik zeg niet, dat ik van *U* verwacht een *politiek misbruiken* van mijn antwoord", maar waarom wordt het dan wèl verwacht van mijn „spreek*machine*" ?

„baar maken aan het voor-
„komen van pokken-epide-
„mieën, dan zij men con-
„sequent en eische van de
„Regeering, dat zij een
„wet uitvaardige, die aan
„iederen inwoner van het
„rijk de verplichting op-
„legt, zich telken jare, op
„zijn geboortedag, ter ver-
„hooging van de feest-
„vreugde, en in het belang
„van den naaste te doen
„vaccineeren."

Wanneer iemand vandaag wordt gevaccineerd, dan zal hij *het eerste jaar*(!) wel onvatbaar zijn. (pag. 45, Vaccinatie-debat).

„een opschuiving plaats
„gehad, een opschuiving
„naar boven van den leef-
„tijd, waarop de pokken
bij voorkeur den mensch
„aantasten. Deze waarne-
„ming pleit inderdaad voor
„een tijdelijke immuniteit
„na de vaccinatie. Zij *be-*
„*wijst*(!) [1]), dat sedert de
„invoering der vaccinatie
„de pokken u niet meer
„als *klein kind*(!) overval-
„len, maar dat zij u dank
„aan uwe prophylactische
„inenting, straks *als gij*
„*volwassen zijt*(!) wel zullen
„vinden. In hoeverre dit
„aangenaam is, laat ik in
„het midden." (pag. 12,
„Vaccinatie-debat).

(Uit deze woorden mag „dus afgeleid worden, dat Dr. SCHOUTEN het in zijn hart volmaakt eens is met de „aanbidders van het vaccinatie-kalf" (zoo betitelde hij zijn tegenstanders!); deze immers houden het eveneens voor *bewezen*, dat een *klein kind* door de vaccinatie vrij zeker beschut wordt, tot dat het *volwassen* is; zij vinden het derhalve wenschelijk, om de volwassenen ook nog voor het verdere leven te beschutten door revaccinatie om de 10 à 15 jaren).

---

1) Door mij zelf aangebrachte cursiveeringen worden aangeduid door een (!).

Op pag. 45 Vaccinatie-debat staat:

SCHOUTEN: Wanneer iemand vandaag wordt gevaccineerd, dan zal hij het eerste jaar wel onvatbaar zijn.

v. DIEREN. Veel langer!

SCHOUTEN. Ik geloof daarop verder niet te behoeven in te gaan. Maar „veel langer" zegt Dr. VAN DIEREN; welnu, ik wil hem bij dat woord houden. In den loop zijner redevoering heeft hij genoemd een termijn van 10 tot 15 jaar en dan wensch ik hem toch wel te vragen....

Dr. SCHOUTEN verlangde dus, dat *ik* hem nog eens opnieuw bewijzen zou, wat hij-zelf (zie hierboven) reeds „bewezen" achtte!

In de *N. R. Courant* van 24 Febr. vertelt Dr. SCHOUTEN een gelijkenisje van een „brandende lucifer", die weliswaar „lichtend vermogen" heeft, maar toch niet in staat is „een kerkgebouw tijdens een dienst van een paar uren voldoende te verlichten". Hij laat er op volgen: „Vindt U (de aangesprokene is Dr. VAN GELDER uit Nieuwe Tonge) niet met mij, dat dit lichtend vermogen, *hoezeer ook bestaande, absoluut waardeloos is voor dit doel*? Welke tegenstrijdigheid, der borstdoorboring waardig, merkt U hierin nu op? Immers geen? Welnu, ik *geloof* aan een kortstondige immuniteit *na* vaccinatie; maar ik *loochen*, dat van deze kunstbewerking noemenswaarde kracht uitgaat in den strijd tegen pokken-*epidemieën*".

Dr. SCHOUTEN bewijst hiermede niets anders, dan dat het hem niet gegeven is om in gelijkenissen te *mogen* spreken. Één lucifer blijkt zèlfs niet altijd voldoende om één kerkbezoeker in staat te stellen één cent, die onder de bank gerold is, terug te vinden; maar *wèl* blijkt één prophylactische inenting in den regel voldoende (Dr. SCHOUTEN noemt zulks immers „bewezen") een „*klein kind*" te beschutten totdat het „*volwassen*" is! De gelijkenis is dus niet passend! Dr. SCHOUTEN moet begrijpen, dat eenvoudigen van geest door zulk een *ondeugdelijke* gelijkenis

allicht op een dwaalspoor worden gebracht. Zij toch kunnen zich niet — zooals ik — door lezing en herlezing op de hoogte stellen van wat Dr. SCHOUTEN *werkelijk* meent, en worden dan in den waan gebracht, dat de prophylactische inenting van **alle** leerplichtige kinderen even weinig nuttig effect oplevert, als één lucifer voor eene in het duister zittende schare! Ik keur Dr. SCHOUTEN's taktiek te meer af, omdat ik hem te Utrecht, na afloop van het vaccinatie-debat, een opgave heb laten zien, waaruit bleek, dat bijv. in een stad als Glasgow 42 pCt. van de bevolking gevormd wordt door de kinderen en jongelieden van 0 tot 20 jaar, en 30 pCt. door hen, die van 5 tot 20 jaar oud zijn. Men mag dan ook aannemen dat ten onzent ongeveer dertig procent van de inwoners, ingevolge den indirecten vaccinatie-dwang, vrij zeker geholpen zijn met.... één lucifer (om nu maar bij dat beeld te blijven!) Dr. SCHOUTEN heeft, dunkt mij, dan ook álle reden om het wenschelijk te vinden, dat er, ten behoeve van de anderen, nog een paar extra worden afgestreken!

„Bij uitbrekende pokken „zijn strenge isoleering en „desinfectie *afdoende*(!) wapenen gebleken tegen „verdere uitbreiding der „ziekte (pag. 85 Med. be„zwaren)".

„Dr. LINGBEEK schrijft „in de *Hyg. Bladen*: zulke „resultaten *bewijzen toch dui„delijk* (!) dat vaccinatie„*dwang* (!) en hygiënische „voorzorgsmaatregelen *ge„combineerd* het terrein voor „deze ziekte onvruchtbaar „maken; *dit onderschrijf ik* („Dr. SCHOUTEN) *gaarne* (!)

Op pag. 76 „Med. Bezwaren" enz. had Dr. SCHOUTEN smalend geschreven; „inenting alleen geeft *zóó* weinig, dat haar voorstanders bovendien nog isoleering eischen, zoodat zij in pokkentijden een dubbelen dwang opleggen": ergo, wat hij zelf *gaarne* onderschrijft" dat . . . . mag een ander *niet* onderschrijven! Onlogischer en onbillijker kan het toch, dunkt mij, niet.

Op de vergadering te Utrecht heb ook *ik* een gelijkenisje ten beste gegeven, om de voorstanders van „vaccinatiedwamg gecombineerd met hygiënische voorzorgsmaatregelen" te verdedigen tegen hun . . . . bestrijder(?) Dr. SCHOUTEN. Ik zei: „Is het niet practisch, om tegen

zoo'n verschrikkelijke ziekte *alles* aan te wenden, wat *wellicht* helpen kan? Wij doen dat zelfs wel tegenover minder ernstige onheilen: als ik bij regen uitga, vertrouw ik niet alleen op mijn paraplui, maar trek bovendien een regenjas aan" (pag. 37 Vaccinatie-debat). Welnu, Dr. SCHOUTEN antwoordde daarop: „De Heer VAN DIEREN houde mij ten goede, dat ik mij de vrijheid wensch voor te behouden om bij regen alleen met eene paraplui uit te gaan." (pag. 47 Vaccinatie-debat); en in de *N. R. Courant* van 24 Febr. zegt hij het nòg beslister „*ik doe het met een paraplui alleen*".

Wilde ik nu op mijn beurt Dr. SCHOUTEN „bij het woord houden", dan zou ik zeggen: „Gij blijkt dus van plan te zijn, om uwe niet-gevaccineerde kinderen bij dreigend pokkengevaar te beveiligen uitsluitend met de „paraplui" d.w.z. *met* hygiënische voorzorgsmaatregelen en *zonder vaccinatie*". Toch aarzel ik die conclusie te trekken! Ten eerste op grond van enkele der boven medegedeelde citaten, maar ook op grond van het volgende: Sprekende over het al- of niet-vaccineeren van personen, belast met de verpleging van poklijders, zei hij: (pag. 48 vaccinatie-debat) „laten de menschen, die zich „voor de verpleging aanbieden, zich laten vaccineeren; „daar heb ik *niets*(!) tegen." (Worden in dit geval de gevaren, die aan de vaccinatie verbonden zijn . . . genegeerd?) „Het is volstrekt niet uit mijn spreken van „hedenavond op te maken, dat ik, bij de strengst mogelijke toepassing van isoleering en desinfectie, strenger „dan het wellicht nu gaat, de vaccinatie zou willen laten „vervallen. *Dat ligt volstrekt niet in mijn bedoeling*(!) Neen, „laten die menschen zich laten vaccineeren."

Uit die woorden blijkt m. i., dat Dr. SCHOUTEN het alleen met de „paraplui" niet aandurft, dat hij ze minder „afdoende" vindt dan hij op pag. 35 van zijn „Med. Bezwaren" beweerd heeft! En toch dorst diezelfde Dr. SCHOUTEN in de *N. R. Courant* van 24 Febr. opnieuw te schrijven, dat de „paraplui" afdoende was! Hij schreef „bijna alle effect" toe aan dat instrument en stelde „bijna niets" op rekening van de regenjas, d. i. de vaccinatie!

Hij protesteert er tegen, dat men hem „klakkeloos van contradicties beticht": ik zal die uitdrukking dus maar vermijden, maar wèl moet het mij van het hart, dat hij,

nu eens dit zeggend, en dan weer dat, al te hooge eischen stelt aan het uitpluizings- en onderscheidingsvermogen van het overgroote deel zijner lezers en toehoorders.

„De vaccinatie zelve is oorzaak geweest van ziekte en dood bij *vele kinderen*(!) (pag. 85 Med. Bezwaren).

„Ik wensch er tegen op „te komen, dat ik zou „hebben beweerd, dat die „gevaren *zoo groot en veel-* „*vuldig* zijn (pag. 47 vacc. „debat).

Om te bewijzen, dat zelfs hieruit geen inconsequentie blijkt, heeft Dr. SCHOUTEN in de *N. R. Courant* van 24 Febr. l.l. twee gelijkenissen noodig; de eene handelt over „een rijke meneer A", die ten onrechte door meneer B voor een millionair wordt aangezien, wat aan meneer C den uitroep ontlokt: „zoo rijk acht ik hem niet".

De tweede handelt over twee buren: de een verliest zijn *eenig* kind, de ander *twee* kinderen (eenige?); en nu vermoedt Dr. SCHOUTEN sterk, dat de eerste zijn verlies vrij wat grooter zal vinden dan dat van zijn buurman, hoewel . . . . *twee meer is dan een.*

Ik heb er lang over nagedacht, maar blijf toch halsstarrig van meening, dat *veel* en *veelvuldig* allebei *veel* beteekenen.

Op pag. 14 van „Med. Bezwaren" spotte Dr. SCHOUTEN met de „zegeningen der inenting", ondanks welke in Glasgow „een der best gevaccineerde steden" een nog al hevige pokkenepidemie heeft gewoed. Hij voegde er smalend aan toe: „dat er geen kosten gespaard werden, om iedereen te doen deelen in de zegeningen der inenting, moge hieruit blijken, dat in de maanden April 1900 tot Maart 1901 voor revaccinatie alleen werd uitgegeven 25000

Ik rekende Dr. SCHOUTEN te Utrecht voor (pag. 35 vaccinatie-debat), dat er van de gevaccineerde bewoners te Glasgow in den leeftijd van 0 tot 20 jaar niet meer gestorven zijn dan . . . *vier*; terwijl er van de ongevaccineerden in den leeftijd van 1 tot 20 jaar stierven . . . 21 (de 23 onderjarige ongevaccineerden had ik opzettelijk *niet* medegeteld)!

Deze cijfers zeggen meer dan honderd gelijkenissen, als men bedenkt, dat Dr. SCHOUTEN zèlf erkend heeft,

pond sterling, of te wel de bagatel van drie-maal honderdduizend gulden."

Als dergelijke *„goede resultaten"* verkregen zijn door de koepok-inenting dan mag *werkelijk* van *zegeningen* gesproken worden, dan is het onbegrijpelijk, hoe Dr. SCHOUTEN in de *N. R. Courant* van 24 Febr. heeft durven schrijven, dat hij „bijna niets" verwacht van vaccinatie, dan noem ik het onbetamelijk, om de voorstanders van een dergelijken maatregel op één lijn te stellen met een krankzinnigen koster, die een kerk gedurende eenige uren denkt te kunnen ver-

„er heerschte een bijna absolute (ik zeide bijna draconische) vaccinatie-dwang". Daar blijkt immers uit, dat het aantal gevaccineerden dat van de ongevaccineerden zeer ver overtreffen moest! En desniettegenstaande was de sterfte aan pokken bij de eerste rubriek zooveel kleiner! Men kan toch niet veronderstellen, dat in Glasgow door „den draconischen vaccinatie-dwang" alleen zij werden getroffen, die van nature, of door de levensomstandigheden beveiligd waren!

Bovendien vestigde ik Dr. SCHOUTEN's aandacht op het verblijdende feit, dat van de gerevaccineerden zelfs geen enkele *ziek* werd, afgezien van hen, bij wie de kunstbewerking nog geen dertien dagen geleden was geschied, en die dus niet mogen medegeteld worden. Het bagatel van f 300,000 bleek dus niet weggegooid.

En wat antwoordde Dr. SCHOUTEN daarop? „Dat „in Glasgow, waar zooveel „duizenden voor de revac-„cinatie zijn uitgegeven, „deze *goede resultaten heeft* „*gehad, is geen wonder* (!). U „zegt zelf dat direct bij „het uitbreken van de epi-„demie de revaccinatie had

lichten met . . . . . . één lucifer. Fy SCHOUTEN, fy! | plaats gehad" (lees . . . . begonnen was).

En thans genoeg, om iedereen te doen inzien, dat Dr. SCHOUTEN mij dankbaar moet wezen, nu ik hem door mijn vraag de gelegenheid geef, om eindelijk eens, kort en bondig, te zeggen hoe hij werkelijk denkt over het nut der vaccinatie. Hoe noodig het is, zijn juiste meening te leeren kennen zal uit het volgende blijken, dat tevens dient om de „wetenschappelijke *strekking*" van mijn vraag in het licht te stellen: De bestrijders van vaccinatiedwang hebben meestal drie soorten van bezwaren: medische, godsdienstige en vrijheidsbezwaren; en nu is de taktiek, die zij er tegenover hun tegenstanders op na houden, in den regel deze: krijgen zij medische klappen, dan kruipen zij in een godsdienstig schuilplaatsje; worden zij dààruit verjaagd, dan trachten zij als vrijheidshelden te poseeren, dan heet het: wij dulden als ouders geen inmenging van staatswege.

Toen Dr. SCHOUTEN te Utrecht medische klappen kreeg, kon hij moeilijk van het schuilplaatsje gebruik maken, want in de voorrede zijner „Med. Bezwaren" had hij zich beklaagd, dat men het „zoo gaarne laat voorkomen, alsof godsdienstige bezwaren bij de tegenstanders van vaccinatie-dwang de hoofdzaak zijn, en hij voegde er bij: „niets toch is minder waar, dan deze voorstelling . . . . de hoofdbezwaren zijn wel degelijk van medischen aard". Hem bleef dus niet anders over dan te trachten zich dadelijk op de tweede manier te beveiligen; en hij riep dan ook uit: „Waar ik tegen op kom, is dit: dat de *staat* (!) mij *dwingt* (!) die risico (de gevaren aan de vaccinatie verbonden) te loopen". Op hetzelfde oogenblik bleek echter, dat hij er „niets" tegen heeft, als „ouders deze risico voor *hunne* (!) rekening willen nemen". (pag. 48 vaccinatie debat).

Goed, Dr. SCHOUTEN wil dus niet *gedwongen* worden om zijn kinderen te vaccineeren! Maar . . . . zal hij er *vrijwillig* toe besluiten, bij dreigend pokkengevaar?

Zegt hij: *neen*, dan herinner ik hem en de lieden, die op hem afgaan, nog éénmaal aan de citaten, in de rechter kolommen hierboven bijeengebracht, om hem dan verder voorloopig aan zijn lot over te laten.

Zegt hij — en ik vermoed, dat hij dat doen zal —:

„ja, bij *dreigend gevaar* zal ik mijn kinderen inenten", dan kunnen wij dadelijk verder met hem redeneeren, want dan blijkt hij immers van meening, dat de gevaren, die aan het vaccineeren verbonden zijn, in het niet zinken, tegenover het nut („waar het in de allereerste plaats op aankomt", zooals ik in Utrecht (pag. 31 vacc. debat) opmerkte).

Zegt hij: „ja, bij dreigend pokkengevaar zal ik mijne kinderen inenten", dan vraag ik: „waarom alleen dàn? Denk er eens goed over na; ook andere ouders zullen als de nood aan hun kinderen komt, even hard om vaccinatie roepen als gij; welnu, waar moet al die stof zoo opeens vandaan komen? En . . . wie geeft den geneesheeren in zoo'n tijd meer dan twee, neen, meer dan tien handen, om aan alle aanvragen te kunnen voldoen? Vergeet óók niet, dat wie vandaag ingeënt wordt. eerst over tien dagen den invloed van het beschuttend vermogen kan ondervinden! Hoe zult gij het aanleggen, om allen *bij tijds* te beschutten? Of durft gij rekenen op de hygiënische maatregelen, op de isoleering en desinfectie? In dat geval antwoord ik: bij pest en typhus exanthematicus hebben deze middelen ons reeds *zóó* dikwijls in den steek gelaten, dat men er m. i. bij pokken niet al te veel van verwachten moet 1).

Bovendien heeft Uw medestander, Jhr. DE SAVORNIN LOMAN, als Minister een nota geschreven, waarin, omtrent de epidemie, die in 1891 hier te lande geheerscht heeft, deze bekentenis te lezen staat: „De pogingen tot verhoeding van de ontwikkeling der epidemie, hoe ijverig ook aangevangen, en volgehouden, werden verlamd door de lauwheid en traagheid van zeer vele gemeentebesturen en door gebrek aan medewerking van zeer vele geneeskundigen en van een groot deel van het overige publiek". Gij hebt dan ook geen reden, dunkt mij, om van die hygiënische maatregelen „bijna alles" te verwachten tenzij . . . . de menschheid sedert 1891 de lauwheid heeft afgezworen! (Ik heb daarvan

---

1) Gij beroept U *ten onrechte* op de „cholera" (pag. 29 vaccinatie-debat); immers de cholera-lijder zèlf levert bijna geen gevaar op! Dat deze ziekte in Europa in de laatste decenniën betrekkelijk weinig verwoestingen aanricht, hoewel zij herhaaldelijk geïmporteerd werd, kan alleen daaraan worden toegeschreven, dat op de meeste plaatsen gezorgd wordt voor drinkwater van goede herkomst of anders voor gekookt drinkwater.

tot dusver niet veel gemerkt).

Ziedaar, collega SCHOUTEN, tal van vragen en opmerkingen, die U, hoop ik, overtuigen zullen, dat het niet wenschelijk is met het vaccineeren der kinderen te wachten totdat er . . . . pokkengevaar *dreigt!* (Daarvoor hebt gij, dunkt mij, nog minder reden, nu **gij** het zelfs „bewezen" acht, dat sedert de invoering der vaccinatie niet meer de „kleine kinderen" overvallen worden, maar bij voorkeur de „volwassenen" worden aangetast, bij wie echter — zooals gij zelf hebt moeten erkennen! — de revaccinatie „goede resultaten" oplevert).

En thans blijft U één uitweg open:

Wellicht zult gij aldus redeneeren: Het lust mij niet mijne kinderen te beschutten tegen een gevaar, dat hun wellicht nimmer bedreigen zal, te meer niet, omdat het daartoe aangewende middel zèlf gevaren oplevert. — Redeneert gij aldus, dan wil ik opmerken, dat tot dusver geen enkele poging door U werd aangewend, om die gevaren . . . . in cijfers te brengen. Eerst hebt gij gesproken van „ziekte en dood" bij *vele* kinderen en later heette het, dat die gevaren niet *„zoo groot en veelvuldig"* zijn: gij hebt U in deze dus niet zoo duidelijk uitgelaten, als gij het van Uwe tegenstanders verlangd hebt: op pag. 9. Vaccinatie-debat voegdet gij hun immers verwijtvol toe: „de frequentie van een verschijnsel is een nume„riek begrip; en met uitdrukkingen als „zelden", „bijna „nooit", en dergelijke komen wij er niet".

Vervolgens moet ik u meededeelen, dat uwe tegenstanders zich wel degelijk beijverd hebben, om het door hen en anderen waargenomene zooveel mogelijk weer te geven door „numerieke begrippen"; zoo hebben zij bijv. omtrent de gevaren, die de vaccinatie met zich brengt, in Duitschland het volgende opgemerkt: in 12 jaar zijn er van 32 millioen ingeënte kinderen gestorven 113, dus negen per jaar! Daar staat tegenover, dat in een *deel* van Duitschland, en wel in Pruisen, *voor* de invoering der vaccinatie jaarlijks meer dan 40duizend menschen aan de pokken stierven!

Komaan, collega SCHOUTEN, naar welken kant ziet gij het goudschaaltje doorslaan? Aan welke kans wilt gij uwe kinderen het liefst blootstellen? Laat uw vaderlijk

gevoel 1) het zeggen. Bedenk echter, dat men ook àl te gevoelig, ziekelijk gevoelig kan zijn! En daarvan verdenk ik u; immers op pag. 66 van uwe „Med. Bezwaren enz.” laat gij u over een sterfgeval, hetwelk aan de vaccinatie te wijten is, aldus uit: „het bedraagt voor het individu in kwestie 100 pCt., deert niet hem, die van uit het ongenaakbare standpunt van het algemeen belang beoordeelt de hartverscheurende kreet der jonge moeder, die haar eenige lieveling, de doffe klacht van den treurenden vader, die zijn aanvallig kind ten grave ziet dalen, als slachtoffer eener gedwongen operatie”.

Ik begrijp niet, hoe gij, als medicus, die woorden hebt kùnnen neerschrijven! Want als gij meent, wat daar staat, dan kunt gij uw zegenrijk beroep onmogelijk blijven uitoefenen. Dan zoudt gij immers alleen die middelen kunnen aanwenden welke geen enkel gevaar opleveren; en het is U bekend, dat dit slechts van zeer weinige gezegd kan worden! Als ík dus spreek van „vaderlijk gevoel”, dan bedoel ik geen ziekelijke weekheid, die verlamt en weerhoudt te doen, wat in den regel nuttig blijkt, maar dan versta ik daaronder het verlangen om, in erkentenis van onze afhankelijkheid, naar vermogen de beste middelen aan te wenden, met het voornemen te berusten in wat ons daarna onverhoopt mocht worden opgelegd!

Ziet daar, lezers, zoo duidelijk als het mij mogelijk was, de *wetenschappelijke waarde en strekking* van mijn vraag toegelicht, ziet daar, hoe ik Dr. SCHOUTEN zou toespreken, als hij eenmaal „ja” gezegd had op de vraag, die ik hem

---

1) Het mag in deze gerust een woordje meespreken, want ..... het is van Goddelijken oorsprong! Het heeft des te meer recht van meespreken, omdat in de Heilige Schrift niets te vinden is, waaruit blijkt, dat het Gode niet welgevallig zou zijn, als wij onze kinderen door vaccinatie of een dergelijk middel trachtten te beveiligen tegen een zoo groot onheil als de pokken! Maar wèl zong de psalmdichter: „Wie den Heere vreest, dien zal „Hij onderwijzen in den weg, dien hij zal hebben te verkiezen”. Welaan dan, collega SCHOUTEN, zouden de talrijke medische ervaringen, waarop de voorstanders der vaccinatie zich beroepen, *en die gij niet hebben kunnen te niet doen*, zouden die medische ervaringen, óók van *uw* standpunt af, niet beschouwd mogen worden, als pogingen, die God aanwendt, om de menschen, in welke Hij welbehagen heeft, te onderrichten, hoe zij te handelen hebben ten einde zich en de liefsten, die zij bezitten, te behoeden?

stelde. Mocht het mij gelukken, hem een onomwonden „ja" te ontlokken, dan hoop ik, dat zulks voor velen, die zèlf niet tot oordeelen bevoegd zijn een reden zal wezen om van den dwaalweg terug te keeren, dan geloof ik, dat de vraag, of de Staat gerechtigd is, tot het vaccineeren van **kinderen** te **dwingen**, zelfs voor SCHOUTEN heel wat gemakkelijker te beantwoorden is geworden; dan twijfel ik niet, of hij zèlf zal mij ten slotte nog dankbaar zijn voor de beschouwingen, die ik in afwachting van zijn „ja" reeds nu ten beste heb gegeven! Bij het neerschrijven was ik indachtig aan de woorden van Paulus:

„Ik zeg u dit tot uw eigen voordeel; *niet, opdat ik een strik over u zoude werpen*; maar om u te leiden tot hetgeen wèl voegt en bekwaam is om den Heere wèl aan te hangen, *zonder herwaarts en derwaarts getrokken te worden*". (1 Cor. 7 v. 35).

. . . .

. . . .

Dr. SCHOUTEN zwijgt.

Ik zal zoo vrij zijn te antwoorden.

Aangezien Dr. S. aanraadt, vaccineeren bij dreigend gevaar, zal hij, wil hij, consequent zijn, vrouw en kinderen eveneens inenten. Doet hij zulks niet, dan is hij een onwaardige inconsequente raadsman, die een ander aanraadt wat hij voor eigen niet wenscht.

BIJLAGE III.

Wat Dr. Muntendam over de medische bezwaren van Dr. Joh. P. Schouten zegt.[1])

Ik ben nu genaderd tot de brochure van collega SCHOUTEN, die dezen zomer verschenen is. Diegenen van mijn lezers, die deze brochure gelezen en mijn aankondiging van het werk van BÖING gevolgd hebben, zullen al tot de conclusie zijn gekomen, dat de brochure van SCHOUTEN ontzaggelijk veel gelijkenis vertoont met BÖING's werk. En inderdaad heeft SCHOUTEN voor het grootste gedeelte BÖING's redeneering gevolgd en is zijn brochure niet veel anders dan een Hollandsche bewerking er van, af en toe zelfs een woordelijke vertaling, hier en daar pasklaar gemaakt voor het Nederlandsche publiek of aangevuld uit andere schrijvers uit het kamp der tegenstanders. Waar ik echter het werk van BÖING kon prijzen, al was ik het met diens streven en zijn conclusie's niet eens, om de wetenschappelijke wijze, waarop hij zijn onderwerp behandelt, daar spijt het mij zeer dat ik van het boekje van SCHOUTEN niet hetzelfde kan zeggen. Hij heeft een kort en populair pleidooi voor het standpunt der tegenstanders der vaccinatie willen leveren, maar daardoor heeft dit pleidooi verloren aan kracht, omdat nu geen argumenten worden te berde gebracht, maar eenvoudig schrijvers opinie medegedeeld. Bovendien is het duidelijk, dat hij BÖING af en toe niet krachtig genoeg vindt, waar deze zuiver objectief blijft en niet meer wil beweren dan waartoe het wetenschappelijk onderzoek hem recht geeft. Dit brengt hem er toe zich hier en daar veel sterker uit te drukken dan BÖING, zijn meening meer te accentueeren en aan te dikken, maar dit vermindert tevens de objectiviteit van zijn werk en maakt er meer een propagandageschrift van. Voeg nu daarbij dat het boekje goed, vlot en op een overtuigenden toon geschreven is, zoodat het zich gemakkelijk laat lezen en den lezer, die niet op zijn hoede is, allicht den indruk geeft, dat, wat de schrijver als vaststaande feiten mede-

---

1) Nieuwere literatuur over het vaccinatievraagstuk, overgedrukt uit het *Nederl. Tijdschrift voor Geneesk.* 1902, Deel II, no. 24.

deelt, zonder bewijs, ook bewezen is, dan is het duidelijk, dat dit boekje in de tegenwoordige tijdsomstandigheden verschenen en zich richtend voornamelijk tot de leeken, een groot gevaar kan opleveren.

Schrijver begint, aanknoopend aan het debat in December 1901 in de Tweede Kamer gevoerd, eenige mededeelingen te doen over de epidemie te Glasgow; hij geeft het verhaal van den gerevaccineerden zeeman, [1]) die uitgangspunt der epidemie werd, en wijst er op, dat de bevolking van Glasgow goed gevaccineerd was en dat nog bovendien ten tijde der epidemie geen kosten werden gespaard. Hij zegt, dat voor revaccinatie van April 1900—Maart 1901 25000 pond sterling werd uitgegeven. Hoe hij aan dit cijfer komt weet ik niet, maar zeker is het onjuist, zooals blijkt uit de officieële opgave n.l. 32,236 pond. Er blijkt uit, dat Schrijver niet uit een officieele bron geput heeft. Hij meent verder, dat Glasgow pleit tegen het nut der inenting zonder die bewering verder te bewijzen; ik geloof dat het tegenovergestelde het geval is. Er waren in Glasgow ± 90000 kinderen van 0—5 jaren. Van dezen waren ruim 87000 gevaccineerd en ongeveer 2700 niet gevaccineerd. Van de 87000 gevaccineerden werden **15** door de pokken aangetast, van de 2700 ongevaccineerden **69**. Onder deze 15 zijn er 6 uit de rubriek „twijfelachtig gevaccineerd". Van de 404855 gerevaccineerden van af November 1901 tot Mei 1902 kreeg **geen enkel persoon** de pokken en overtrof aanmerkelijk het aantal niet gerevaccineerden, van dit veel kleinere deel der bevolking werden er **469** aangetast.

Onze collega vindt het noodig hierbij den volgenden zin in te lasschen: „Merkwaardig, *om niet te zeggen verdacht* [2]) is het zeker dat men over die pokken te Glasgow in de medische weekbladen zooveel minder gewag gemaakt heeft dan over de thans heerschende te Londen". Dat

---

[1]) In 't rapport van Dr. CHALMERS, vind ik (V. D. B.):
Volgens rapport was deze zeeman met *goed gevolg* te Liverpool gerevaccineerd.
Bij onderzoek na den dood bleek van die revaccinatie *niets*.
Later bleek, dat die zeeman *zonder gevolg* was gerevaccineerd en de revaccinatie niet was herhaald.
Was die zeeman wel gerevaccineerd?

[2]) De cursiveering is van Collega MUNTENDAM.

klinkt als een beschuldiging van kwade trouw der voorstanders. Bovendien is het onwaar.

Dan gaat SCHOUTEN de vraag bespreken: is de vaccinatie nuttig? Om het statistisch bewijs te ontzenuwen, zegt hij slechts dat aan de pokkenstatistieken elke wetenschappelijke grondslag ten eenen male ontbreekt en dat zij geen stand kunnen houden tegen onpartijdige kritiek. Hiervoor geeft hij geen spoor van bewijs; zijn lezers moeten het maar gelooven. BÖING komt na de beschouwing van de Pruisische legerstatistieken tot de conclusie, dat die statistiek „als Beweis für den Impfschutz ganz unanfechtbar ist" en het blijkt deze het niet met SCHOUTEN eens is. Dan noemt hij de eischen waaraan een goede pokkenstatistiek moet voldoen en zegt dat hem zulke niet bekend zijn. De statistiek van Glasgow zal hem dan wel voldoen en ik raad hem aan, daarmede eens kennis te maken.

Vervolgens breekt hij het experimenteele bewijs voor de bescherming der pokken af met deze weinig zeggende woorden: „De invloed, geoefend door tijd en plaats, individualiteit en andere factoren op de onvatbaarheid voor pokken, is niet voldoende bekend, en kan derhalve bij het experiment niet in rekening worden gebracht". Schrijver mocht zich hier den zin op blz. 15 door hem neergeschreven wel eens herinneren, dat een strijd met oppervlakkigheden en holle phrases ons niet nader brengt bij de waarheid. Om nu te verklaren hoe het komt, dat de pokken verminderd zijn na invoering der inenting geeft hij een kort uittreksel van wat BÖING hierover geschreven heeft en verklaart dit ook door isolatie, hygiënische maatregelen en afschaffing der inoculatie.

Het is echter duidelijk, dat deze redeneering een zuiver speculatief karakter draagt en zeker niet de waarde heeft van een doorslaand bewijs. Het is niet veel meer dan het geloof, de overtuiging van den schrijver. Verder wijst hij er op, dat besmettelijke ziekten af en toe verdwijnen en weer optreden, zoodat zulk een spontaan verdwijnen ook niet onmogelijk is. Hij brengt hierbij ook nog de Zweedsche pokkenstatistiek ter sprake en ontzegt in navolging van BÖING daaraan elke bewijskracht op grond dat er op het einde van 1802 een te klein aantal kinderen gevaccineerd kon zijn om het geringe sterftecijfer te verklaren. De schrijver brengt het geboortecijfer op

„weinig minder dan 100,000", terwijl BÖING hiervoor opgeeft 75,000 met een sterfte van 25 pCt. der kinderen onder het jaar.

In het volgende hoofdstuk ziet de schrijver de vraag onder de oogen of de vaccinatie ook nadeel oplevert. Hij begint met eenige citaten, waaruit blijkt, dat, nadat in den eersten tijd de inenting voor absoluut onschadelijk werd gehouden en men zelfs meende er verschillende ziekelijke toestanden door te genezen, langzamerhand de ondervinding geleerd heeft, dat in een klein aantal gevallen ongetwijfeld ziekte of zelfs dood als gevolg van de inenting zijn opgetreden. Daarvan zijn op het oogenblik wel alle geneesheeren overtuigd en de enquête in den loop van dit jaar namens de Nederl. Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst verricht, heeft in het licht gesteld, hoe groot het aantal dier schadelijke gevolgen in ons land is geweest. Daarna worden eenige gevallen medegedeeld: n. l. het geval van het overlijden van het kind van een Amsterdamschen hoogleeraar, het geval van de Dordrechtsche miliciens 1), om dan een heel stuk over te nemen dat door een werkman POESIAT in December 1880 in „Neerlands Hope" is geschreven. Hier vervalt de schrijver nu in den echten trant van schrijven en argumenteeren der tegenstanders der vaccinatie. Hier wordt gewicht gehecht aan de verklaring van een leek, die iets vertelt dat veertien jaar geleden is voorgevallen. Iedere onbevooroordeelde zal toch direct gevoelen hoe weinig bewijskrachtig deze verklaring is. Dr. SCHOUTEN had beter gedaan, dat tendentieuze gedeelte uit zijn brochure weg te laten; het geheel, dat toch bedoeld is als een ernstig vertoog, wordt daardoor werkelijk geschaad. Hetzelfde geldt mijns inziens van het laatste geval door den schrijver medegedeeld, van het sterven van een kind na de inenting; dit is hem gebleken uit een door den vader onderteekende verklaring. Waarom heeft Schrijver zich niet liever tot zijn collega gewend, die het kind gevaccineerd en behandeld heeft en zijn verhaal neergeschreven volgens een door dien collega onderteekende verklaring? Dat zou toch van

1) Schrijver laat er van deze acht drie sterven, terwijl in het rapport der Maatschappij uitdrukkelijk vermeld staat, dat er twee stierven, de anderen genazen.

veel meer waarde zijn geweest, dunkt mij. Want al mag Schrijver hierop ook laten volgen, dat de „vaccinemannen", zooals hij de voorstanders noemt, eischen dat gevallen waarmede de leeken overtuigd moeten worden van het nadeel der vaccinatie door een deskundige moeten zijn geconstateerd, een eisch die hij bespottelijk schijnt te vinden, de agitatie tegen de vaccinatie heeft ons geleerd, dat wij dien eisch moeten handhaven, want laat men dat constateeren over aan leeken, dan komt er niets van terecht. Hiervan vindt men schoone voorbeelden in het Denkschrift van het Kais. Gesundheitsamt. Schrijver verwijt den voorstanders wel, dat zij bij de vermindering der pokken tegelijkertijd met het invoeren der vaccinatie *post* en *propter* verwarren, maar zeer zeker maken de tegenstanders bij het optreden van ziekte en dood na de vaccinatie zich in veel erger mate aan dit euvel schuldig.

Na de vermelding dier vier gevallen schrijft Dr. SCHOUTEN: „Gevallen als dit zijn niet zoo zeldzaam als men ons wel wil doen gelooven en vinden bovendien meestal geen genade in de oogen van onze vaccinemannen". De leeken, die dezen zin lezen, krijgen den indruk, dat er een massa van die gevallen voorkomen, en dat de geneesheeren ze eenvoudig wegmoffelen en ontkennen, tegen beter weten in. Dat de leeken-tegenstanders op deze wijze de vaccinatie bestrijden, is tot daar aan toe, maar van een medicus verwondert mij die niet te staven en niet gestaafde beschuldiging.

Bij de bespreking der vraag of het mogelijk is de gevaren aan de vaccinatie verbonden te ondervangen, komt Schrijver met het argument van LANDMANN aan, die in de lymph pathogene mikroörganismen zou gevonden hebben. Ik wil hier bijvoegen, dat gebleken is dat de toevoeging van glycerine aan de lymph deze na eenigen tijd steriel maakt, terwijl zij toch in staat blijft vaccinepuisten te veroorzaken. Van de gezondheid van het kalf kan men zich overtuigen door de sectie, die aan het gebruik der verkregen lymph behoort vooraf te gaan. Voor asepsis der instrumenten en van de armen der kinderen *kan* gezorgd worden. Schrijver acht dit een onmogelijkheid, zoolang de vaccinatie wordt opgedragen aan praktiseerende geneesheeren. Dit pleit echter niet tegen de vaccinatie, maar tegen de bepalingen,

die daaromtrent hier te lande bestaan.

Bij de lezing van het slot van dit hoofdstuk der brochure ben ik gestuit op een uiting van den schrijver, die mij ten hoogste verbaasde. Daar blijkt toch dat de schrijver zelf ook vaccineert, ten minste hij vertelt welk instrument hij bij zijn inentingen gebruikt.

In de derde plaats behandelt Schrijver de vraag of de vaccinatie onmisbaar is en of niet op andere wijze het ontstaan en de uitbreiding van pokkenepidemieën te voorkomen zijn. Schrijver begint met eenige voorbeelden te geven die bewijzen moeten, dat door isolatie uitbreiding der pokkenepidemieën te voorkomen is en bespreekt dan het argument, dat personen, die in het incubatietijdperk verkeeren, niet geïsoleerd zullen worden, terwijl zij dan reeds besmettelijk zijn. Als Schrijver zegt, dat men precies hetzelfde kan zeggen van andere infectieziekten, dan is het duidelijk dat dit argument geen hout snijdt; tegen de andere contagieuse ziekten kennen wij geen middel als de inenting bij pokken en dus moeten wij ons daar wel behelpen met de isoleering. Bovendien hebben de andere contagieuse ziekten nooit als de pokken eeuwen lang onafgebroken geheerscht en zulke verwoestingen aangericht, zoodat een prophylacticum daartegen noodzakelijk was. Zeker zal ook bij het optreden van pokken isoleeren moeten worden toegepast, en zeer zeker zal geen geneesheer redeneeren, dat, als de inenting maar streng doorgevoerd wordt, men de hygiënische voorzorgen verder maar verwaarloozen mag. Maar te meenen dat alleen door verbetering der hygiënische toestanden de pokkenepidemieën te voorkomen zouden zijn, dat is toch niet in ernst vol te houden.

Wanneer bij een pokkenepidemie in de armenwijken viermaal meer sterfgevallen voorkomen dan in de kwartieren der rijken, dan mag dat niet alleen op de betere hygiënische verhoudingen geschoven worden, maar is ook de mogelijkheid, dat in de betere standen ook beter voor vaccinatie gezorgd wordt, niet uitgesloten. En juist de door Schrijver aangehaalde pokkenepidemie te Chemnitz, die aangehaald wordt als bewijs van de beteekenis der goede hygiënische verhoudingen, levert een duidelijk bewijs voor de beteekenis der vaccinatie. En hier is een statistiek, die ook in de oogen van Dr. SCHOUTEN genade

zal vinden. En verder: zijn de hygiënische verhoudingen in Duitschland zoo veel beter dan in de andere landen van Europa? Dit wordt door de Duitschers zelf ontkend. En toch is zooals wij gezien hebben in Duitschland het aantal pokkengevallen en sterfgevallen aan de ziekte belangrijk minder, sinds de invoering van het „Impfgesetz", dan in de omringende landen. En uit het rapport van Glasgow blijkt, dat de distrikten, die om het pokkenhospitaal gelegen zijn, verreweg het meest geteisterd zijn door de ziekte.

Over de daareven genoemde statistiek van Chemnitz door Dr. FLINZER samengesteld nog een enkel woord. Merkwaardig is wel, dat SCHOUTEN deze statistiek wil gebruiken om zijn standpunt te verdedigen, terwijl het Kaiserliche Gesundheitsamt er van zegt: „Deutlicher als an dem Beispiele von Chemnitz kann der Nutzen der Schutzpockenimpfung kaum erwiesen werden". Uit deze statistiek blijkt, dat op 58543 gevaccineerde personen 769 = 1,3 pCt. ziektegevallen voorkwamen met 7 sterfgevallen d.i. 0,01 pCt, terwijl op 5712 nietgevaccineerde personen 2603 = 45,6 pCt. ziektegevallen met 242 sterfgevallen d.i. 4,2 pCt. voorkwamen. Van 9464 gezinnen, waarvan alle leden gevaccineerd waren, kwamen in 371, van 4417 huisgezinnen, waarin gevaccineerde en ongevaccineerde leden waren, kwamen in 1747 pokken voor. Mij dunkt deze getallen spreken toch nog al duidelijk voor de beteekenis der vaccinatie. Wat nu betreft het argument dat SCHOUTEN aan deze statistiek ontleent, nl. dat de invloed der hygiënische verhoudingen onvergelijkelijk veel grooter is dan de invloed der vaccinatie, omdat met een verdubbeling der bevolkingsdichtheid een viervoudige morbiditeit aan pokken gepaard gaat, dit is meen ik geen bewijs. Het bleek toch, dat in die dichtbevolkte straten ruim tweemaal zooveel niet-gevaccineerde personen waren, als in de straten met de halve bevolkingsdichtheid. Dit gevoegd bij de grootere kans op besmetting onder die meer opeengehoopte bevolking verklaart de grootere morbiditeit gereedelijk.

Het is verwonderlijk, dat BÖING geen woord rept over de statistiek van Chemnitz, terwijl hij haar wel kende. Naar mijn meening had juist deze statistiek, gevoegd bij zijn overwegingen, zijn opinie over de vaccinatie veel

gunstiger moeten doen uitvallen, dan nu het geval was.

Schouten eindigt zijn brochure evenals böing door zijn opinie te resumeeren in eenige stellingen. Ook hier is hij wat forscher dan böing, die den vaccinedwang in tijden van epidemie wil handhaven.

BIJLAGE IV.

Antwoord aan den heer Schouten.

Nieuwe Tonge, 25 – 2 – 03.

Geachte collega, gaarne maak ik gebruik van de gelegenheid, om met u persoonlijk nog eens na te gaan, in hoeverre u er in geslaagd zijt, u schoon te wasschen van de blaam, dat u omtrent de fundamenteele vraagstukken in de aanhangige kwestie zeer tegenstrijdige meeningen verkondigd hebt. Wat uw pogingen betreft, om uw beweringen over 't nut der vaccinatie als voorbehoedmiddel tegen de pokken met elkaar in overeenstemming te brengen, moet ik zeggen, dat uw harmonistiek in dezen mij volkomen mislukt voorkomt. Wat toch is de zaak?

U laat het voorkomen, alsof uw vergelijking met een boek zonder bladen en band of uw betiteling met medisch dogma de vaccinatie alleen treft in hare hoedanigheid van voorbehoedmiddel tegen pokkenepidemie. Nu is het echter met de stukken te bewijzen, dat u met die smalende woorden wel degelijk de individueele beschutting aan de bespotting hebt willen prijsgeven. Deze persoonlijke bescherming wordt door u op bladz. 23 en 24 van uwe brochure onder handen genomen.

Vlak vooraf aan de gewraakte uitdrukkingen gaat het volgende over die persoonlijke onvatbaarheid na de vaccinatie: „Met andere woorden: de met goed gevolg verrichte vaccinatie beschut tegen de pokken, wanneer zij . . . . er tegen beschut. Zij beschut er niet tegen, wanneer zij er niet tegen beschut. Goed gevaccineerd is alleen hij, van wien blijkt, dat hij bij besmetting met pokkengif, nochtans geen pokken krijgt. Dat zoodanige vaccinatie een afdoend middel is, zal toch niemand bevreemden?" (In gemoede: is dat nu een waardige bestrijding der voorstanders der vaccinatie en hebt u het recht mij verwijtingen te doen over den toon van mijn schrijven?) Een verder bewijs voor mijn bewering, dat de ergerlijke uitdrukkingen op de persoonlijke bescherming

slaan, leveren de volgende bladz. van uw brochure. Eerst op bladz. 27 komt u te spreken over de waarde der vaccinatie als voorbehoedmiddel tegen pokkenepidemieën.

Derhalve in uwe brochure ontkent u met bovengenoemde uitdrukkingen de persoonlijke voorbehoeding door de vaccinatie, in Utrecht erkende u, dat ze tijdelijke, zelfs jarenlange onvatbaarheid voor pokken geeft. De tegenstrijdigheid is dus niet schijnbaar, ze is werkelijk bestaande. De twee teksten zijn onvereenigbaar, onverzoenlijk en hier zoowel als elders is alle harmonistiek uit den booze. U vraagt in uw schrijven, of ik in de kaarsenhistorie, die u opdischt, tegenstrijdigheid vind. Dat doe ik niet, maar, eilieve, ik had het over bovengenoemde uitlatingen van u en daarin vind ik wel tegenstrijdigheden. Wat die kaarsengeschiedenis nu moet beteekenen, is me niet duidelijk. Ze zou, dunkt me, àlleen zin hebben, als de voorstanders der vaccinatie beweerden, dat één persoonlijke inenting een epidemie onder de overige niet ingeënte bevolking kon voorkomen. Maar wie zou nu iets zoo onzinnigs beweren? Afgezien van bovengenoemde tegenstrijdigheden, begrijp ik ook niet, hoe u, de tijdelijke onvatbaarheid na de vaccinatie erkennende, kunt loochenen, dat de vaccinatie van groote beteekenis is in den strijd tegen epidemieën. U zeide te Utrecht, dat de pokken ons dank de voorbehoedende inenting niet overvallen in onze vroege jeugd, maar dat ze ons op volwassen leeftijd wel zullen vinden. Juist, mijn waarde ambtsbroeder! Laten ze ons dan door revaccinatie voor hun verschrikkingen beveiligd vinden; dan zullen bij algemeenen revaccinatiedwang, zooals in Duitschland, de epidemieën ons ook niet op dien leeftijd treffen en bij nog vaker herhaalde vaccinatie, hetzij vrijwillig, hetzij gedwongen, zullen ze het terrein volkomen ongeschikt vinden voor hun optreden. 't Is u dus niet gelukt, m. i., om u op dit punt te zuiveren van de blaam van tegenstrijdigheid en inconsequentie.

Nu punt 2. Over het gevaar der vaccinatie. Hierover zijn de woordelijke tegenstellingen niet zoo groot, maar een tegenstelling in 't geen in het 2e hoofdstuk van uw brochure staat met het gesprokene te Utrecht bestaat toch heel duidelijk en is waarlijk door mij niet alleen opgemerkt. Als u zegt, dat de vaccinatie de oorzaak

geweest is van den dood en ziekte van vele kinderen, dan zal ik niet zeggen, dat gij onwaarheid spreekt. 't Is slechts de vraag, wat men „veel" noemt. 't Zal u niet onbekend zijn, dat chinine zelfs in een alledaagsche dosis toegediend in zeldzame gevallen tijdelijke soms blijvende blindheid veroorzaken kan en veroorzaakt heeft. Als iemand nu zegt, dat door de chinine vele menschen hun gezichtsvermogen tijdelijk of voor goed verloren hebben, dan kan ik hem niet van onwaarheid beschuldigen, maar als hij op dien grond de chinine uit onzen artsenijschat wil verbannen, dan is dat onzinnig en als hij daartoe een schrikwekkend beeld gaat ophangen over de gevaren, die onze oogen bij 't gebruik ervan loopen, dan vind ik zijn voorstelling wel onwaar. Juist zoo als u vraagt, „wat is groot". 't Komt natuurlijk slechts aan op de betrekkelijke grootte van de gevaren. En over die betrekkelijke gevaren laat u uw lezer juist geheel in den blinde. U noemt allerlei ziekten op, die 't gevolg kunnen zijn; u verhaalt omstandig het verlies van enkele kinderen na de vaccinatie, zoodat de lezer tenslotte er haast van gaat huiveren, maar u zegt niet, hoe de verhouding nu werkelijk is tot het geheele aantal gevaccineerden. Als ik in het gedenkschrift van den Duitschen centralen gezondheidsraad, getiteld: Blättern und Schutzpockenimpfung, lees, dat ondanks de ijverigste nasporingen van de tegenstanders der vaccinatie en ondanks alle ambtelijke onderzoekingen in dezen, in 13 jaren van ruim 32 millioen gevaccineerde kinderen er 67 na de vaccinatie gestorven zijn onder omstandigheden, die den dood, ook door de vaccinatie veroorzaakt, niet konden uitsluiten, dan vind ik dat voor de betrokken ouders en kinderen natuurlijk zeer treurig, maar dan moet ik toch ook erkennen, dat dit verlies naar verhouding gering is en meer dan ten volle opweegt tegen 't verlies van de tienduizenden kinderen, die vroeger jaarlijks door de pokken als door een onverzadigbaren Moloch van het ouderhart werden gescheurd.

U wijst me er op, dat bij de gevaren der vaccinatie moet worden onderscheiden tusschen den dood en ziekte. Natuurlijk. Bevreemdend blijft het daarom, dat u, die zoo'n tafereel van die verschillende gevaren hebt opgehangen, geen gebruik gemaakt hebt van de uitnoodiging

van dr. Vroesom de Haan, om nu eens met hem gezamenlijk na te gaan, hoeveel van ruim 20,000 ingeënte kinderen er ziek werden.

Dat daarmeê nog al wat moeite gepaard zou gaan, was te begrijpen. Maar dr. Vroesom de Haan getroostte zich toch wel die moeite en de kosten van zoo'n onderzoek, konden heelemaal geen bezwaar zijn in ons goede landje. Indien de vaccinatie daardoor werkelijk een knak kon krijgen, dan zouden er met de grootste offervaardigheid duizenden geofferd worden.

U houdt het er voor, dat er meer ongevallen na het inenten gebeuren dan er bekend worden. Daarin hebt u wellicht volkomen gelijk. Bij gebrek aan gegevens kan ik over die verzwegen gevallen natuurlijk niet oordeelen. Daar staat echter tegenover, dat de ouders of familieleden door hun onverstand zelf zeer goed de oorzaak kunnen geweest zijn van den dood of de ziekte van hun kinderen. Uit den tijd van mijn jeugd weet ik nog zeer goed, dat 't vaak gewoonte was „de pokken dadelijk uit te wasschen", natuurlijk vaak met handen, die de huishoudelijke zindelijkheid zelfs lang niet vertoonden.

Eindelijk 't 3e punt. Nu, daar geeft u toch een heel zonderlinge redeneering ten beste. U is het eens met den eisch van dr. Lingbeek: vaccinatiedwang en hygiënische maatregelen, om het terrein onvruchtbaar te maken voor pokkenepidemieën en hecht toch bijna niets geen waarde aan die vaccinatie. Kan u dien vaccinadwang als een bagatel den voorstanders ervan wel gunnen, als ze u uw hygiënische maatregelen maar bezorgen; dien vaccinatiedwang, waartegen u zoo ijvert en die vaccinatie, waar u zoo weinig goeds en zooveel kwaads van opgenoemd hebt? Bovendien in 't verslag van de vergadering in Utrecht, staat volstrekt niet dat u aan die vaccinatie bijna niets hecht. U eischt alleen voor die hygiënische voorwaarden den voorrang. Nu dien voorrang gunnen we u gaarne, als de vaccinatie er ook maar bijkomt, al is 't dan ook op de plaats der nederigheid.

Ten slotte nog een paar opmerkingen.

U gooit me ook het verwijt naar het hoofd, dat ik u klakkeloos zou bestreden hebben. Nu, 't oordeel daarover zullen we natuurlijk maar aan anderen overlaten.

Alleen kan ik u zeggen, dat uw hoop, om door uw brochure een lezer, en vooral een geneeskundig lezer tot onbevooroordeeld onderzoeken te nopen, voor zoover mij betreft, vervuld is, naar ik meen. Wat ik vroeger op gezag van mijne leermeesters geloofde, n.l. dat er geen redelijke twijfel mogelijk was aan het nut der vaccinatie in den strijd tegen de pokken en pokkenepidemieën, daarvan ben ik nu volkomen overtuigd na de studie, die ik tot nog toe aan het vraagstuk gewijd heb. Die studie heeft voor mij zulke en zoovele ondubbelzinnige, sprekende getuigenissen afgelegd voor het ontwijfelbare nut der vaccinatie, dat een bestrijding daarvan, zooals door u in uw brochure gegeven wordt, me waarlijk onbegrijpelijk voorkomt. Als ik er echter aan terugdenk, hoe ik ternauwernood nog op 't gymnasium, als een klein Calvinistisch kemphaantje me geroepen gevoelde, om het nut der vaccinatie te bestrijden, dan begrijp ik ook weer wel, hoe het mogelijk is, dat u zoo geschreven hebt, Le coeur a ses raisons, que la raison ne connaît pas, schreef Pascal, en dat ondervindt af en toe wel iedereen. Daarom ook draag ik u geen persoonlijke vijandschap toe en ik heb tot zekere hoogte eerbied en bewondering voor de inspanning en den moed, die u in uw strijd tentoonspreidt, al zou ik graag die krachten in een m. i. betere zaak zien aangewend.

Uit uw psychologischen toestand kan ik me de tegenstellingen in uwe beweringen slechts verklaren. Om de verkeerde meeningen van vele leeken ongetwijfeld door uwe brochure versterkt, weg te nemen, heb ik gemeend, op uwe latere verklaringen te Utrecht te moeten wijzen, omdat het groote publiek met de laatste weinig kennis zal maken.

Sie hören nicht die folgende Gesänge,
Die Seelen, denen er die ersten sang,

dacht ik. Daarom heb ik er hen opmerkzaam op willen maken. Als enkele van uwe medestanders in dezen door mijn schrijven tot onbevooroordeeld onderzoek mochten overgaan, dan zal ook ik mijn moeite rijkelijk beloond achten.

Ten slotte breng ik u mijn colleg. groete.

Ik hoop, dat u ze zult willen aanvaarden, ondanks wat

ons in deze zaak scheidt.

C. VAN GELDER.

. . . .

Dr. Schouten zwijgt.

Doordat Collega van Gelder mij het volgende te laat mededeelde om het onder het bewuste stuk te doen plaatsen, vindt het hier een plaats.

In zijn eerste stuk schrijft collega van Gelder „dan weer zijn van strijdlust glimmende facie".

Nu is het de bedoeling van Collega van Gelder geenszins om Dr. S. daarmede te beleedigen.

Hij stelde zich Dr. S. voor als kampvechter in debat, met de uiterlijke kenteekenen daarvan op het gelaat.

Om reden Collega van Gelder zich door den prikkel van het debat de vele beweringen van Dr. S. verklaart, welke Dr. S. onmogelijk in een kalmeren gemoedstoestand vol zou kunnen houden.

Evenals zulks bij verkiezingstrijd zich voordoet.

Van persoonlijke beleediging was van zijn kant geen sprake.

Voor het overige handhaaft Collega van Gelder al hetgeen hij geschreven heeft.
